

SOLIDARITA

www.socsol.cz

cena 40 Kč solidární cena 60 Kč

18/112

1968

4
MAREK SUCHÁNEK, JAN MÁJÍČEK:
KOMUNÁLNÍ VOLBY

12
MARTIN CHURÁŇ:
ROK S MACRONEM

28
MARTIN ŠAFFEK: BONDYHO
PRACOVNÍ ANALÝZA

6
SIMONA KREJČOVÁ:
GO, JANE, GO!

24
ROZHOVOR:
MUSÍME SE BAVIT O TOM, CO
ZNAMENÁ LEVICE

43
ÁRON TKADLEČEK:
ÚSPĚCHY ČESKÉ KLIMASKEPSE

8
PETR PÁVEK:
ALT*PRIDE JE PRAGUE PRIDE PRO
VŠECHNY

29
MARTIN HEKRDLA:
DLOUHÉ STÍNY ROKU 1968

10
ZÁKLADNÍ PROHLÁŠENÍ SKUTEČNÉ
LEVICE

36
MARTIN CHURÁŇ:
RUSKÁ REVOLUCE 1917/21 VII

SOLIDARITA

WWW.SOCSOL.CZ

„Soustavně číst – a tedy nejlépe i předplácet – časopis Solidarita má hned tři podstatné významy. Předně jde o normální okysličení mozku jiným pohledem na stejný svět, jenž takřka ve všech ostatních zdrojích zůstává zcela zabalen do totality cíleně selektovaných – většinou bezvýznamných – faktů a jednostranných výkladů. Solidarita do ničeho takového neupadá, naopak, je jedním z mála kroků vpřed mezi Skyllou manipulátorů shora a Charybdou neuspořádaných tlachů v digitálním vesmíru. Za druhé, se Solidaritou vstupujeme do

světa určité levicové tradice, kterou kdysi charakterizovalo heslo „Ani Washington, ani Moskva, ale mezinárodní socialismus“, tedy tradice, které jde o „socialismus zdola“, o skutečnou demokracii. A konečně: četba a předplatné Solidarity je solidaritou s ní, s jejím přetrváním na „trhu“ tištěného slova. Solidaritou s těmi, kteří usilují o reálnou a přijatelnou změnu poměrů. A ovšem solidaritou jako takovou, solidaritou vůbec, tím, co dnes společnost

nejvíc potřebuje.“
Martin Hekrdla, novinář

MILÉ ČTENÁŘKY, MILÍ ČTENÁŘI,

v rukou držíte další číslo časopisu Solidarita, které vychází po dlouhé přestávce. Museli jsme se na nějaký čas smířit s tím, že tištěnou Solidaritu vydáme jen jednou za čas, protože více sil jsme neměli. Nicméně počínaje tímto číslem se snad vše vrátí zpět k pravidelnému vycházení. Naší ambicí je poskytovat vám, našim čtenářům, nadále kvalitní marxistickou analýzu současného dění, komentáře a recenze, rozhovory a reportáže - a to na měsíčním základě. Solidarita se tím z pochopitelných důvodů bude také proměňovat co do grafické podoby, tak i rozsahu. Doufáme, že články z tohoto i dalších čísel pro vás budou inspirací k činu.

V tomto čísle najdete komentář k proběhlým komunálním volbám a dopadům, které to může mít na celospolečenskou situaci. Simona Krejčová se také dívá na první kory ministryně práce a sociálních věcí Jany Maláčové a hodnotí, jakým směrem se toto klíčové ministerstvo vydává.

Ze zahraničních zpráv tvoří stěžejní obsah hodnocení ročního působení francouzského prezidenta E. Macrona, které autor článku, Martin Churáň pojímá v kontextu celé politické scény Francie.

Tématicky jsem nemohli opominout rok 1968, jehož 50. výročí si letos připomínáme. Jaké stíny vrhá tento rok na revoluční levice ještě dnes se pokouší objasnit Martin Hekrdla.

Pokračujeme také v seriálu o Ruské revoluci z roku 1917, která se pomalu přesouvá do období občanské války v Rusku.

Těšit se můžete také na recenzi knihy o českém klimaskepticismu. Tématu kapitalismu a klimatu se budeme věnovat i nadále, protože se jedná o jednu z klíčových otázek pro budoucnost nejen levice, ale lidstva jako takového.

Přejeme vám inspirativní četbu.

REDAKCE

JAN MÁJÍČEK, MAREK SUCHÁNEK:

KOMUNÁLNÍ VOLBY: OSLABOVÁNÍ LEVICE, NEÚ- SPĚCH RASISTŮ

Letošní komunální volby ukázaly, že pokračuje oslabování parlamentních levicových stran, ale také neúspěch otevřeně rasistických uskupení. Naopak se s velkou slávou vrací ODS, doprovázená ANO a výrazně posilující KDU-ČSL. Převládající ale zůstávají různá místní uskupení.

Pozornost médií se jako tradičně věnovala velkým městům, zejména Praze, kde se čekal hlavní souboj mezi hnutím ANO, ODS a Piráty. Stejně tak bylo důležité, zda a jak uspějí sociální demokraté. Pokud se podíváme na magistrát hlavního města, jsou výsledky voleb vítězstvím pro ODS, která získala nejvíce hlasů. Jenže velmi podobné výsledky mají i Piráti, hnutí Praha sobě a tzv. Spojené síly pro Prahu, což je koalice TOP09, STAN, KDU-ČSL, LES a Demokratů Jana Kasla. ANO zůstalo i přes rozsáhlou a viditelnou kampaň až na pátém místě.

Zatímco pro Piráty je úspěch na magistrátu potvrzením jejich úspěchu v celostátních volbách, ve kterých pracovali stejně jako ANO s technokratickou představou, že to „odborní-

ci“ vyřeší, Spojené síly a Praha sobě jsou jiné příběhy.

Prvně jmenovaná koalice je pokus TOP09 přežít a pokusit se znovu utužit koalici se starosty ze STAN. Je to jediná možnost, jak získat oporu i jinde, než v těch několika velkých městech jako je Praha a Brno. TOP09 se totiž dostala do Poslanecké sněmovny v roce 2017 jen tak tak a reálně jí hrozí propad pod 5% hranici. Opřít se o STAN znamená zopakovat úspěšnou strategii z roku 2010 a 2014, která vždy dostala TOP09 do poslanecké sněmovny s relativně silným zastoupením. Účast v magistrátní politice by mohla této straně neoliberálních elitářů vytvořit dobré předpolí pro další sněmovní volby.

Jiný příběh je za hnutí Praha sobě. Ta vznikla jako celopražská vari-

anta politického uskupení z Prahy 7, kde uplynul 4 roky vedla radnici. A nutno říci, že úspěšně. Jejich práce se odrazila také v přesvědčivém výsledku přes 55% hlasů. Politicky je Praha sobě kombinací pragmatického vládnutí se sociální citlivostí, ekologií a liberálním progresivismem. V mnoha oblastech tak nachází překryv s levicí, jakkoli se k ní otevřeně nehlásí – což samozřejmě nebrání pravicovým médiím nálepkovat je Prahu sobě jako „aktivisty“ a „levičáky“. A to i přes skutečnost, že lídr kandidátky Jan Čížinský byl členem KDU-ČSL a neváhal podepsat výzvu za tradiční rodinu a pak se od tohoto podpisu distancovat.¹

Je tedy otázkou, jaký program by takováto trojkoalice, tedy Piráti, Praha sobě a Spojené síly, mohla

Praze přinést, protože jak ANO, tak ODS jsou připraveny se podílet na vládě a ani jedna z těchto stran není známá pro svou sociální či ekologickou politiku – spíše naopak.

Podle předvolební kampaně se málem mohlo zdát, že jediným problémem Brna je doprava a hlavním lidským právem je právo parkovat. Pro ODS, která obsadí místo primátorky, to byla dokonce první priorita.

Projekt sociálního bydlení a obecních bytů je nyní ve městě s druhým nejdražším bydlením v republice ohrožen. Zatímco ANO mluvilo o výstavbě bytů, ODS hodlá obecní nemovitosti co nejvíce privatizovat. V koalici se ocitá s místní ČSSD, která sociální bydlení dlouhodobě kritizuje a neváhá přitom používat xenofobní rétoriku. Nezbyvá tedy než doufat, že lidé s podprůměrnými příjmy nebo bez domova získají ubytování alespoň v osobních automobilech na nově zřízených parkovacích místech. Pouštět je do domů mezi „slušné“ lidi je ostatně podle nové primátorky nebezpečné, i kdyby náhodou nějaké domy byly.

LEVICE OSLABENA

Levicové strany jako ČSSD a KSČM opět oslabily a zejména v Praze byly téměř stoprocentně vymazány z radnic, o magistrátu nemluvě. Obě strany mají v celé Praze jen po dvou radních, což je stejně jako má SPD. Jejich problém spočívá zejména v

tom, že jako radní nepředvedli pro občany nic, za co by si je občané mohli oblíbit, a že na celostátní úrovni předvádějí politiku spolupráce s multimiliardářem, jehož cílem je jen posílení vlastního byznysu.

Zatímco u KSČM se rozhořela bitva o to, kdo za další prohrané volby může, prohlásil předseda ČSSD Jan Hamáček, že výsledek voleb považuje za odrazení se ode dna. V reakci na toto prohlášení se na sociálních sítích objevila animace postavy, která ze z bláta odrazí jen proto, aby do něj zapadla ještě více. Obě strany musí projít zásadní proměnou, jak personální, tak zejména programovou, která je povede k viditelné, jasné a principiální obhajobě pracujících a zároveň k tomu, aby nabízejely alternativy k problémům jako je digitalizace nebo klimatická změna.

KRAJNÍ PRAVICE NEUSPĚLA

Rozhodně dobrou zprávou současných komunálních voleb je naprostý propad rasistických a krajně pravicových stran. Pokud se může Andrej Babiš mračit nad tím, jak drahé byly mandáty jeho zastupitelů, protože ANO investovalo do kampaně okolo 150 milionů korun, musí Tomio Okamura plakat. Kampaň SPD byla opět výrazná, kombinovala strašení uprchlíky a sociální témata [exekuce], nemohlo chybět ani několik čísel volební novin Na vlastní oči, které údajně vycházelo v nákladu 500 000

kusů. Jenže ani přítomnost v parlamentu, ani kampaň nepřinesly SPD průlom, ve který doufala. Samozřejmě varovným signálem by mělo být to, že za tuto stranu bylo ochotno kandidovat na 5000 lidí. Zisk byl však minimální, jen 155 mandátů. Stejně neonacisté z Dělnické strany sociální spravedlnosti [DSSS] propadli. Z 25 radních obhájili jen jediného. Další uskupení, která si pohrávala s rasismem a útoky na sociálně vyloučené, dopadla podobně. Mostečané Mostu, kteří chtěli „vybudovat vesnici pro lůzu“ oslabili z 10 na 8 mandátů a uskupení Čisté Ústí, které chtělo bojovat proti ghettům s pomocí lídra DSSS Tomáše Vandase a plakáty o „havěti“, ztratilo všech svých 12 mandátů. Neuspělo ani odpudivé uskupení „Slušní lidé“, které po vzoru nacistů narušilo brněnské divadelní představení, a snažilo se předvádět „terénní práci“ tím, že domlouvalo problémovým výrostkům.

Stejně tak snaha používat slogany krajní pravice se nesetkaly s úspěchem. Příkladem může být ČSSD v Havířově, která na svých billboardech volala po Havířově „bez migrantů“. Skončila s 6 z obhajovaných 15 mandátů a s funkcí starostky se tak může rozloučit ta dosavadní Jana Feberová.

SIMONA KREJČOVÁ:

GO, JANE, GO! ANEBO SOCIÁLNÍ POLITIKA ZA DRUHÉ VLÁDY ANDREJE BABIŠE

Naše situace je už delší dobu paradoxní: zatímco neoliberálové mohou opěvovat růst HPD, rekordně nízkou nezaměstnanost a růst průměrné mzdy, procházíme vleklou politickou krizí, v níž liberálové bijí na poplach, že je ohrožena demokracie a k moci se opět dostávají komunisté. Radikální socialisté si pak všímají například strmého růstu cen bydlení, které zhoršuje jeho dostupnost a tím i celkovou ekonomickou situaci domácností. V deprivovaných regionech eskaluje šikana vůči chudým a sociálně vyloučeným lidem skrze vyhlašování „bezdotkatových zón“, jako příklad můžeme uvést situaci kolem vystěhování dvou ubytoven v Ústí nad Labem na konci června.

Na postu ministra/yně práce a sociálních věcí se od říjnových voleb vystřídali už tři lidé: Jaroslava Němcová, žena s podnikatelským myšlením, objela spolu s premiérem Babišem několik obcí v Ústeckém a Moravskoslezském kraji a došla tím k jasnému závěru, že dávky na bydlení jsou zneužívány a je potřeba s tím něco dělat. Jak je možné, že se na post ministra práce a sociálních věcí dostane člověk, který není obeznán s problematikou sociálního vyloučení, nezná sociální situaci v ČR, ani letitou diskusi o potřebě sociálního bydlení, je bohužel naprosto jasně – první Babišova vláda byla spíše než týmem odborníků klubem

dobrovolníků bez morálních zábran. Z tohoto pak vzešly asociální návrhy na úpravy a seškrtání příspěvku a doplatku na bydlení, které ministryně hájila a prosazovala přes kritiku ze všech stran.

V druhé Babišově vládě připadl post ministra/yně práce a sociálních věcí ČSSD a ministrem se stal Petr Krčál, který rezignoval na svůj post po necelém měsíci výkonu funkce kvůli plagiátorství ve svých závěrečných pracích při studiu na VŠ. Po této směšné eskapádě ale došlo k příjemnému překvapení – post byl obsazen progresivně smýšlející Janou Maláčovou, dosavadní šéfkou ministerského odboru rodinné politiky a politiky

stárnutí, která hned po svém jmenování začala mluvit o radikální realizaci sociálně-demokratického programu – zvyšování minimální mzdy na solidní úroveň, zvyšování platů ve veřejné sféře nebo zvyšování důchodů. Vymezila se rovněž proti úmyslu premiéra a ministryně financí Schillerové krátit „peníze na neziskové organizace“. Při diskusi o financování důchodového systému vyslovila myšlenku, která u nás zní jako z jiného světa: že zvyšovat příjmy státního rozpočtu, aby bylo dost peněz na vyšší důchody, lze například zavedením sektorové daně pro digitální korporace. S ministrem zdravotnictví Adamem Vojtěchem se

ale shodla na tom, aby stát nepodporoval rozvoj porodních domů, proč, není známo.

Bylo by pravděpodobně proč se radovat, kdyby Jana Maláčová seděla v jiné vládě, než je vláda Andreje Babiše. Jak už bylo zmíněno, v poslední době se premiér rád otřel o neziskovky [z výčtu výjimek ale bylo zřejmé, že mu jde hlavně o ty organizace, které mají nějaký názor], o projekty MPSV na sociální bydlení [„utrátí 400 milionů a nevypadne z toho jediný byt“, oproti MMR, které vytváření sociálních bytů financuje] – podobné útoky na různá sociální opatření, z nichž číší technokratismus a zákeřnost míšená z neznalostí, můžeme se strany Andreje Babiše a jeho blízkých spolupracovníků očekávat v hojně míře. Ostatně téma sociálního bydlení je markantním příkladem toho, jak nová vláda míchá dobré návrhy s naprosto amatérskými nápady a jediná shoda panuje na tom, že „sociální bydlení bude“, i když si pod tím pojmem každá ze stran představuje něco jiného.

Babišova sociální politika znamená především slíbit cokoli, co zní zrovna populárně, a o pár dní později to třeba bezdůvodně odvolat, zaútočit na jakoukoli slabou skupinu, když se to zrovna hodí, ale ve finále udělat

přesně to, co odpovídá jeho vlastním zájmům. Možnost prosadit pozitivní sociální opatření částečně zlepšuje fakt, že ve sněmovně jsou i další strany, u nichž je přítomen element sociálního smýšlení – Piráti a KSČM, pokud budou tyto strany určitá opatření podporovat, je tu pravděpodobnost, že ANO nebude chtít být za oponenta, který lidem nepřeje.

Zajímavé aspekty způsobu rozhodování nastínil také Jaroslav Hanák, prezident Svazu průmyslu a dopravy, v pořadu Interview ČT24. Tam řekl o Janě Maláčové, že „nemá žádné životní a praktické zkušenosti“, když předkládá návrhy na radikální zvyšování minimální mzdy, aniž by je s ním předem konzultovala. To a další silná slova, která Hanák v rozhovoru pronesl na adresu ministryně, doplněná o informaci, že se radši domluví rovnou s panem premiérem, ukazují, že se Hanák střetu s ministryní opravdu nebojí. Člověk se nemůže ubránit dojmu, že v jeho vyjádřeních je skryt i sexismus, jako by říkal „dva zralí muži se spolu lépe domluví, pokud jim do toho nebude zasahovat mladá nerozumná žena“ – jak by jinak mohl říct, že nemá žádné životní zkušenosti o člověku, kterému je 37 let. Vzhledem k tomu, že Babiš je v určitém ohledu poměrně ovlivnitelný člověk, který se

řídí pravidlem, že slibem nezarmoutíš, lobby různých podnikatelských nebo dalších skupin, jejichž myšlení a zájmy konvenují těm jeho, mohou mít nyní období hojnosti.

V takovém prostředí však není na vládní úrovni možná jakákoli skutečně emancipační politika – je tu pouze šance vyhandlovat pár sociálních úliteb, které si pravděpodobně stejně připiše na své konto hnutí ANO. My ale nepotřebujeme jen sociální bydlení – potřebujeme změnit celý trh s bydlením, stejně tak nepotřebujeme pouze sanovat předlužené lidi službami a sociálními dávkami, ale zabránit lichvě a změnit systém vymáhání pohledávek, stejně jako nestačí jen zvyšovat minimální mzdu, je žádoucí změnit celou naši ekonomiku. Nyní se ale na nějakou dobu zakonzervujeme ve stavu, kdy bude možné řešit jen „přidat-ubrat“ a odrážet nesmyslné útoky na základy sociálního státu. Z dlouhodobého hlediska to může poukázat na nefunkčnost sociálně-demokratické politiky tváří v tvář současným výzvám a otevřít tak cestu radikálnější levicovým alternativám. Přesto všechno však stojí za to Janě Maláčové v jejím boji držet palce.

ALT*PRIDE JE PRAGUE PRIDE PRO VŠECHNY

Tématem třetího ročníku festivalu Alt*Pride byl “sex a společnost: queer alternativa proti kapitalismu”. Program festivalu nabízel alternativu ke komerčnímu Prague Pride, a na rozdíl od něj se nebojí hovořit o všech oblastech života queer lidí (včetně sexu). Alt*Pride zároveň není závislý na velkých sponzorech, ať už se jedná o nadnárodní korporace, které neodvádí daně,

V rámci Alt*Pride se konají různorodé přednášky, workshopy, diskuze a promítání, jejichž společným jmenovatelem je queer tematika z antikapitalistického pohledu. Ukazujeme tím LGBTQ+ komunitám alternativu k Prague Pride, která hovoří o více oblastech jejich života - ať už se jedná o problém zdražování cen bydlení, nebo o sex.

PROGRAM PRAGUE PRIDE JAKO ZÁSTĚRKA MARKETINGU

Vymezujeme se vůči duhovému kapitalismu a komodifikaci, jehož je Prague Pride ztělesněním. Odmítáme to, aby queer lidé byli považováni za nový trh, který je potřeba dobýt, a aby se sponzoři předbíhali v tom, jak nám něco prodat. Naše identity nejsou na prodej!

Jedním ze sponzorů Prague Pride, kteří měli v průvodu svůj alegorický vůz, byla i ambasáda státu Izrael. Odmítáme, že akci sponzoruje stát, jemuž nečiní problém prakticky bezdůvodně zavraždit desítky lidí na jím okupovaném území, tak jak se to stalo letos na jaře, a zároveň se v odlišné části světa drze hlásit k podpoře lidských práv a svobod.

Dalším příkladem je finanční podpora ze strany společnosti Airbnb, která se podílí na gentrifikaci měst a tím snižování dostupnosti důstojného bydlení, zatímco se část LGBTQ+ lidí, a

nejen oni, potýkají se skokovým zvyšováním nájmů a s bezdomovectvím.

Dá se jen těžko pochopit, jak se mohou na Prague Pride prezentovat firmy a organizace, které hmatatelně škodí LGBTQ+ lidem, ať už jde o LGBTQ+ lidi v Palestině, nebo LGBTQ+ lidi v Praze, kterým roste nájem. Přitom se při prvních ročnících Prague Pride dával větší prostor programu organizovanému neziskovými organizacemi a spolky. To se očividně změnilo. Zájem podobných společností není nic jiného než postupný přerod původně svobodomyšlné akce v zástěrku pro marketing.

RODINA, RODIČOVSTVÍ, DĚTI,... ACO JINÁ TÉMATA?

Letošní ročník Prague Pride se věnoval tématu rodiny a problémům s rodičovstvím spojeným. To by samo o sobě nebylo vůbec špatně - naopak v loňských ročnících to často bylo okrajové téma. Letos však nastal opačný extrém a z asi 130 akcí, které Prague Pride pořádá, se pouze malá část týká lidí, kteří nemají děti nebo je neplánují (většinou se jedná o párty). Alt*Pride nabízel prostor i pro osoby, jichž se problematika rodiny z jakýchkoliv důvodů netýká. Poselstvím Alt*Pride

je vymezení se proti konzervativnímu pojetí rodiny, kde podmínkou úspěchu a společenského přijetí je mít dítě.

Zároveň chceme v Alt*Pride nabídnout alternativu neoliberálnímu přístupu, kdy se společenský přínos osob posuzuje podle jejich produktivity v rámci kapitalistického systému. K takovému přístupu poté rodina plodí a vychovává děti. Stává se z ní především jednotka, která má pomáhat udržovat současný systém tvorby a spotřeby bohatství. vztazích, a proto považujeme za důležité nevyhýbat se z jakéhokoliv důvodu tabuizovaným tématům. Stigmatizace otevřené debaty o sexu napříč společnostmi se nevyhýbá ani LGBTQ+ komunitě, přičemž právě u ní by mělo být relativně jednoduché se od ní oprostit. Proto je zarážející, že Prague Pride neposkytuje dostatečný prostor věnovaný tomuto tématu.

Kontroverzní témata se nedají vyřešit tím, že se o nich odmítneme bavit. Naopak, tato musí být předložena k celospolečenské debatě, neboť pokud jsou odsunuta do pozadí, stávají se tím palčivějšími. Narážím zde např. na odmítnutí otevření problematiky pedofilie na loňských ročnících Prague Pride. Alt*Pride se snaží podobně plochým řešením předcházet.

Queer solidaritou proti rasismu

Přesah Alt*Pride, který se vědomě snažíme tvořit, může být sociální a antirasistický postoj ve formě vyjádření podpory obyvatelstvu ubytovanému v Ústí nad Labem, jejichž většinu tvoří Romové a Romky. Těm hrozí vystěhování nebo už byli vystěhováni do vyložených lokalit z důvodu plošného omezení příspěvku na bydlení. Tito lidé zažívají dennodenně podobné vyčleňování jako členové LGBTQ+ komunity. V rámci letošního ročníku Alt*Pride probíhala také sbírka, která lidem z ubytoven pomohla s kaucí na byt a nákupem školních pomůcek.

Celkově se v rámci Alt*Pride snažíme nevnímat společenské problémy odděleně. Žádný útlak LGBTQ+ lidí neexistuje ve vzduchoprázdnu. Nelze bojovat pouze za specifická práva LGBTQ+ lidí a zapomínat na práva ostatních skupin obyvatel nebo na kapitalistický systém, který sám o sobě znamená vykořisťování lidí. Přinášíme konstruktivní kritiku Prague Pride a jdeme ještě dál - ukazujeme alternativy.

Autor je členem kolektivu Alt*Pride

ZÁKLADNÍ PROHLÁŠENÍ SKUTEČNÉ LEVICE

Cena bydlení se závratně zvyšuje, téměř milion obyvatel čelí exekucím a někteří lidé neuživí vlastní rodiny, přestože pracují na plný úvazek. Posloucháme příběhy o tom, jak se nám ekonomicky daří a jak bohatneme, ale reálná zkušenost konkrétních lidí tomu neodpovídá. Růst hrubého domácího produktu státu nemění nic na tom, že naše mzdy stále patří k nejnižším v EU a skoro pětina zaměstnanců spadá mezi pracující chudobu.

Mezitím hrstka nejbohatších hromadí stále více majetku a lidem prý nezbyvá než přijmout jako fakt, že to ve světě tak chodí. Když bohatnou kvůli porušování pracovního práva, řeknou, že „zaměstnanci si vždy mohou najít jinou práci.“ Pokud odvádí své zisky do daňových rájů, tak si prý „mohou dělat se svými penězi, co chtějí.“ Když nelegálně čerpají státní dotace, přivírají se nad tím oči, protože „kradou všichni.“ V takovou chvíli potřebujeme silnou levici, která toto bezpráví zastaví.

Tradiční levicové strany místo hájení zájmů běžných občanů brání

především zájmy sebe samých. Starají se víc o blaho byznysu než o životní podmínky lidí, které údajně zastupují. I díky nim se korupce stala běžnou součástí politiky. Mezitím zapomněly na ty, kteří v divoké privatizaci 90. let

oba už dávno zasloužili. Platí to jak o ČSSD, tak o KSČM, o menších stranách ani nemluvě.

Tradiční levicové strany se svým přístupem k ekonomice už dávno nestojí nalevo. Rezignovaly na systémové

změny a uchýlily se ke kosmetickým úpravám systému, které ani nejsou schopné prosadit, jako jsme mohli vidět na zákoně o sociálním bydlení nebo progresivním zdanění.

SKUTEČNÁ LE<ICE

nezískali velké majetky. Pak není divu, že v takové atmosféře politického cynismu tito lidé důvěřují spíše politickým podnikatelům a parazitům polistopadového režimu, jako je Andrej Babiš nebo Tomio Okamura.

První se tváří jako hodný hospodář, který nabízí všem účast v rodinné firmě, kde se vyplatí pracovat. Ve skutečnosti jsou jeho podniky příkladem otřesně nízkých platových podmínek.

Druhý si z šíření strachu udělal politický produkt, se kterým už podruhé uspěl. Nabízí však jen lži, popírání holokaustu a na problémy obyčejných lidí z vysoka kašle. Levice však ani jednomu neumí dát stopku, přestože by si ji

Skutečná levice musí dbát na zlepšování životních podmínek lidí, nikoli byznysu. Ten se o sebe postará sám. Skutečná levice nenechá živořit seniory, dlouhodobě nemocné, ani samoživitele a samoživitelky. Postaví se i proti přemrštěným výším nájemného i za cenu konfliktu s majiteli nemovitostí a zajistí dlouhodobou bytovou výstavbu tak, aby ani budoucí generace nemusely mít o bydlení starost.

Skutečná levice se postará o lidi, kteří jsou vyhozeni z práce, do té doby, než najdou jiné zaměstnání, místo toho, aby je za ztrátu práce trestala. Sociální systém musí zachytit všechny ty, kteří se dostanou do těžké životní situace,

a nezbavovat je přitom důstojnosti a svéprávnosti.

Skutečná levice bude řešit reálné problémy pracujících místo toho, aby šířila politiku strachu a zbaběle kopala do těch, kteří nemají sílu se bránit – ať už jde o Romy, migranty nebo nezaměstnané.

Skutečná levice se ozve, když politici ve službách elit rozkrádají nebo privatizují to, co patří všem, místo toho, aby jim v tom pomáhala. Musí naopak zastavit privatizaci sociálního systému a veřejných služeb [zdravotnictví, energetiky, vodohospodářství a dalších]. Tam, kde už privatizace proběhla, se ji nebude bát zvrátit a bude narušovat posvátná dogmata, jako je nedotknutelnost soukromého vlastnictví. V praxi totiž tato dogmata ústí do léta chátrajících domů v srdcích měst a úpadku

veřejného prostoru, zatímco tisíce lidí se třesou v příšerných mrazech na ulici. Proto se nesmí bát otevírat nové, radikálnější perspektivy a otevírat na politické scéně prostor i pro jiné formy vlastnictví – družstevní, komunitní či zaměstnanecké.

Buď levice přestane hrát podle pravidel pravice a reakčně se na jejím hřišti bránit, nebo přestane existovat. Skutečná levice musí nastolovat vlastní témata a pravidla. Pravidla, v nichž není myslitelné, aby jedna chyba dokázala navždy zruinovat lidem život. Pravidla, ve kterých je důstojný život normou, ne luxusem, který je potřeba si vydíat, pokud jsme neměli to štěstí se do něj narodit. Jasně ukáže, že ekonomická propast mezi chudými a bohatými, lichva, upadající veřejný prostor a drancování lesů nejsou přiro-

zené procesy, ale škodlivé jevy, které musíme změnit. Nepřistoupí ani na falešný výběr, zda se postavit na stranu Trumpa nebo Putina, a bude ostře kritická jak vůči zahraniční politice Ruska, tak Spojených států.

Česká společnost potřebuje novou důvěryhodnou sílu, která dokáže čelit pravicovému populismu tím, že pojmenuje skutečné příčiny našich problémů. Potřebuje sílu, která se nebude bát vystoupit proti prohlubování sociálních nerovností a soustředování bohatství, moci a životních šancí do rukou malé skupiny vyvolených na úkor většiny. Potřebujeme skutečnou levici!

Vyzýváme proto všechny, kteří se chtějí podílet na vzniku levicové volební alternativy, aby se k nám připojili.

www.skutecnalevice.cz

ROK S MACRONEM ANEBO BÍDA ANTI- POPULISMU

MARTIN CHURÁŇ

Když se před rokem francouzským prezidentem stal Emmanuel Macron, oslavovali liberálové po celém světě vítězství „rozumu“ a „demokracie“ nad „populismem“ a samotného Macrona jako absolutní protiklad Donalda Trumpa. Realita je trochu jiná: Macron byl od začátku kandidátem elit, jeho skutečným programem byla podpora zájmů bohaté menšiny na úkor všech ostatních. A co se „Antitrupa“ týče, s rozdíly mezi oběma prezidenty to není tak horké. Ve francouzské společnosti se hromadí nespokojenost, která ale zatím nedokáže vládu ohrozit.

I když ten, kdo během roku 2017 sledoval francouzská média, mohl mít dojem, že se kandidát Macron těší obrovské popularitě, nebyla jeho oblíbenost ve skutečnosti nikdy až tak vysoká. Je pravda, že pro něho určitá část společnosti nadšeně horovala, především vysokoškoláci s kvalifikovaným a dobře placeným zaměstnáním a také s dobrým přístupem do mediálního prostoru [právě novináři patřili a dosud patří k jeho velkým fanouškům]. Nebyla to skupina až tak velká: v prvním kole dostal Macron pouze 24 %, a i z těch ho podle průzkumů mnoho [v některých až 45 %] volilo jako menší zlo, z obav před „extrémnějšími“ kandidáty [reálně tenkrát hrozilo, že se do druhého kola spolu dostanou krajně pravicová Marine Le Pen a konzervativní katolík a ekonomický ultraliberál v jedné osobě François Fillon]. V druhém kole sice získal působivé dvě třetiny

hlasů, proti všeobecné odmítané Le Penové to však nebyl až tak velký výkon. Nehledě na to, že v druhém kole byla volební účast podstatně nižší, než bývá ve Francii obvyklá, a z těch, kteří přišli, kolem desetiny hodilo do urny bílý nebo neplatný lístek [Macronův dvoutřetinový výsledek se ovšem počítal pouze z platných hlasů...].

Jak je vidět, stal se Macron prezidentem země, která o něj vlastně ani moc nestála [v tom je podobný Trumpovi, který ve volbách ani nezískal většinu hlasů]. Také je dnes jeho popularita ještě nižší než Trumpova [v průzkumech mu vyslovuje důvěru sotva třetina Francouzů]. Jaké tedy bylo jeho dosavadní vládnutí?

EKONOMICKÁ POLITIKA JEN PRO VYVOLENÉ

Macronův styl lze charakterizovat jednoduše: něco jiného říkat, něco

jiného dělat. Macron celý život patřil k několika desítkám nejelitnějších úředníků, kteří soustavně střídají vysoké posty ve státní správě s manažerskými místy v nejvýznamnějších francouzských firmách, jsou skutečnými tvůrci francouzské hospodářské politiky a svou kariéru často spojují s některou z velkých politických stran – v Macronově případě se socialisty. Přesto se ve volební kampani prezentoval jako člověk zvenku, který má odstup od systému a chce ho radikálně změnit. Rád se odvolává na „start-upovou“ firemní kulturu, což je pozoruhodné u člověka, který nemá zkušenosti z jiného typu podniků, než jsou investiční banky se staletou tradicí.

Podobně se to má i s jeho programem. Macron, který v roce 2016 odešel ze socialistické vlády i strany, odmítá přiřazování k pravici i levici a tvrdí, že si vybírá to nejlepší z obou. Jeho heslem

ve volební kampani bylo „libérer et protéger“ – osvobodovat a chránit, tj. odbourat regulace, které údajně brzdi společnost, a zároveň se postarat o ty, kteří z nějakého důvodu přicházejí zkrátka. První část hesla naplňuje beze zbytku. Už jako socialistický ministr hospodářství se vyznamenal novelou zákoníku práce, která dávala firmám výrazně větší volnost v zacházení se svými zaměstnanci: možnost sjednat v určitém hospodářském odvětví kolektivní smlouvu méně výhodnou pro zaměstnance, než na co jim dává nárok zákon, a na vnitropodnikové úrovni zase smlouvu méně výhodnou, než je smlouva celoodvětvová, právo sjednat se zaměstnancem při podpisu pracovní smlouvy doložku umožňující rozvázání pracovního poměru v případě blíže neurčené „změny v hospodářské situaci podniku“ [uchazeč, který má na vybranou mezi podepsaním a úřadem práce, pak v podstatě nemá na výběr], rozložení pracovního konta z jednoho na tři roky [po takové době si málokdo pamatuje, kolik na-pracoval přesčasů a těžko si spočítá, o kolik ho šéfové obrátili]... Druhou část, o „ochraně“, bychom naopak v jeho vládnutí hledali marně.

Co dělal jako ministr, dělá už rok i jako prezident. Několik měsíců po svém zvolení, během léta 2017, schválila Macronova vláda další „reformu“ zákoníku práce: obsahovala například právo obejít při kolektivním vyjednávání odbory a předložit zaměstnancům návrhy změn ve vnitropodnikovém referendu¹ [což dokořán otevírá dveře vydírání a pohrůzkám propouštění nebo i možného uzavření podniku z „ekonomických“ důvodů],

sloučení všech podnikových orgánů zástupců zaměstnanců do jednoho² [výsledek: zástupců bude méně a budou mít méně času seznamovat se s větším okruhem témat, od ekonomických otázek po zdraví, hygienu a bezpečnost při práci], zastopování odškodného³, které mají soudy právo přiknout bývalým zaměstnancům, u nichž dospěly k názoru, že jejich propuštění bylo neoprávněné [tedy snaha, aby se porušení zákona zaměstnavateli vyplatilo]... To vše zavedené bez jakékoliv diskuse a s obejitím parlamentu [francouzská ústava vládě umožňuje takto zákony přijímat] v době letních prázdnin, kdy bylo pro odpůrce obtížné mobilizovat.

Také rozpočtová politika je zcela zaměřena na zvýhodňování bohatších domácností.⁴ Rozpočet na rok 2018, který vláda předložila, ruší tzv. „solidární daň z velkých majetků“ a namísto ní zavádí „daň z velkých nemovitých majetků“, tj. osvobozuje od této daně investice do akcií, dluhopisů apod. Oficiální cíl: podpořit investování bohatých do podnikání; skutečnost: jak poukázali kritici, kdo kupuje na burze akcii, v naprosté většině případů kupuje akcii již dříve emitovanou, kupní cena tedy nejde firmě, která by ji využila k tvorbě nových pracovních míst, nýbrž z kapsy bohatého soukromníka do kapsy jiného bohatého soukromníka. Na rozdíl od „reformy“ pracovního práva tedy Macronova daňová politika spíše než podnikům pomůže rentiérům a spekulantům [mimořádně: čím movitější domácnost, tím nižší podíl nemovitého vlastnictví na jejím celkovém majetku: pro typickou rodinu tvoří většinu majetku dům nebo byt, v němž

žije; u nejbohatšího jednoho procenta Francouzů tvoří naopak 71 % majetku finanční investice], i když ani podnikatelé si nemusejí stýskat, jak hned uvidíme.

Vláda totiž výrazně snížila také zdanění kapitálových výnosů, zahrnutých dosud pod progresivní daň z příjmů. Nejmajetnějším domácnostem s celkovými příjmy přes 152 260 € ročně [tj. v přepočtu více než 300 000 Kč měsíčně] se příjmy z kapitálu zdaňovaly sazbou 45 % [a k tomu sociálními odvody ca 15 %]. Nyní budou všichni vlastníci platit rovnou daň z kapitálu ve výši 30 % [včetně sociálního pojištění]. Sníženo bylo i zdanění firem [z 34,5 % na 25 %]. Vláda sice přikročila i ke snížení „daně z bydliště“, která nejvíc zatěžuje chudší obyvatele [80 % domácností od ní bude napříště osvobozeno, dosud to bylo 60 %]. Celkově vzato však jde o rozpočet pro milionáře.

O co stát přichází snížením daní majetných, to si vynahrazuje osekáváním výdajů. Počet státních zaměstnanců se má za pět let snížit o sto dvacet tisíc, ačkoliv jen ve zdravotnictví v současné době chybí přes dvě stě tisíc lidí a pracovníci nemocnic jsou stále přepracovanější. Škrtat se bude i v příspěvcích na bydlení: příspěvek se má plošně snížit o 5 €, což Macron zdůvodnil bojem proti přemrštěným cenám nájmu. Na jeho velkolepý apel v médiích, aby majitelé bytů plošně snížili o 5 € výši nájemného, reagovala ovšem sdružení pronajímatelů okázale předváděným pohoršením. Na druhou stranu o plných 50 € za byt se sníží státní příspěvek obcím na sociální byty. V tomto případě sice opravdu dojde k snížení nájmu, ovšem na úkor

4 http://www.wattemes.org/sites/default/files/Notes%20Budget%202018_1.pdf

1 <https://franceattac.org/actus-et-medias/le-flux/article/bobard-no7-le-pouvoir-des-syndicats-sera-renforce>

2 <https://franceattac.org/actus-et-medias/le-flux/article/la-fusion-des-irp-renforcera-le-dialogue-social>

3 <https://franceattac.org/actus-et-medias/le-flux/article/licencier-une-course-d-obstacles-pour-les-employeurs>

údržby bytového fondu a výstavby nových bytů. Pravděpodobný výsledek: zvýší se poptávka po už tak předražených soukromých nájmech a tudíž i jejich ceny, a to nejen pro nejchudší, nýbrž pro všechny. Fakticky tedy i v tomto případě vláda tahá peníze z kapes běžným lidem, aby je jako na stříbrném podnose darovala vlastníkům nájemního fondu. Je málo pravděpodobné, že by si to neuvědomovala. A není třeba říkat, že taková politika nutně přispěje ke koncentraci chudých do určitých míst a k dalšímu růstu vyloučených lokalit.

Také další výdaje na sociální politiku se budou v dohledné době drasticky snižovat, jak se shora již nějakou dobu naznačuje: krátce před prázdninami zveřejnila prezidentská kancelář video, které nenechalo nikoho na pochybách o tom, co se chystá. Macron se v něm okázale pohoršuje nad „šleňnými prachy“, které stát údajně bezvýsledně sype na podporu chudých, nezaměstnaných a podobně. Máme tedy celkový obrázek sociálního programu těch, kteří dnes stojí v čele Francie: maximální vstřícnost k těm, kteří se už teď mají lépe, ze všeho nejvíc pak (i když nejenom) k úzké elitě, a to převážně na úkor běžných lidí a lidí znevýhodněných, pro které platí zákony kapitalistické džungle a kteří jsou tu jen od toho, aby se dali dobře oškubat. Nedostí na tom, politici vůči nim projevují otevřené opovržení (Macron tím byl už před svým zvolením vyhlášený), které občas hraničí s děláním schválností.

DIVADLO A REALITA

Zatímco v ekonomické a sociální oblasti si politická garnitura pomalu už ani na nic nehraje, jinde se stále

ještě schovává za maskou „pokrokové“, „humanistické“ politiky – a v praxi dělá pravý opak.

Vezměme si ekologii. Vzletné formulace v Macronově předvolebním programu ohledně boje s klimatickou změnou, principu předběžné opatrnosti [tj. nutnosti prokázat ekologickou neškodnost libovolné technické novoty, než bude umožněno její plné uplatnění], přechodu na obnovitelné zdroje, na ekologicky šetrnou dopravu, a tak dále, nedokázaly zakrýt fakt, že na všechny tyto plány byly v témže programu přislíbeny směšně nízké částky. Macronem vybraný premiér, do té doby téměř neznámý Edouard Philippe, je úzce spojený s jaderným průmyslem, a ekonomické kruhy, které Macrona před volbami podporovaly, se zdaleka neomezovaly jen na finanční sektor: významnou úlohu hrála také betonářská lobby. Nečinnost vlády na poli ekologie ostře kontrastuje s horlivostí, s jakou dopilovává prováděcí předpisy např. k usnadnění vyhazovu z práce, a populární ekologický aktivista Nicolas Hulot, kterého Macron jmenoval ministrem životního prostředí, v ní byl spíš pro ozdobu⁵ a na konci srpna z ní raději odešel.

O nic lepší to není v otázce přistěhovalectví a uprchlíků. Macron nešetří velkými slovy o pomáhání lidem v nouzi, nedělá pro to však dohromady nic. Dobře to ukazuje francouzský postoj v době široce zmedializovaného případu lodě Aquarius. Když tato neziskovkou provozovaná loď nabrala u libyjských břehů několik stovek tonoucích uprchlíků a odmítnutí italské vlády umožnit jim vylodění vyvolalo v západní Evropě pohoršení části

veřejnosti, vynikla francouzská vláda svým mlčením. Až poté, co ochotu do-tyčné přijmout projevilo Španělsko, přišla Francie s hlasitým odsouzením „nehumánního“ italského přístupu. Proti množícím se dotazům, proč tedy sama nic neudělala, se ministři pokusili argumentovat větší blízkostí španělských přístavů ve srovnání s francouzskými – což snadno vyvrátil i letmý pohled na mapu. Macron tu navazuje na své předchůdce: už v letech 2015–16 kritizovali francouzští socialisté neochotu střeoevropských zemí přijímat uprchlíky, sami však – byť méně přímočaře – nenechávali nikoho na pochybách, že ani ve Francii nejsou uprchlíci vítáni. Červen byl také měsícem, kdy celý svět rozrušily záběry z Trumpovy Ameriky, v níž celní úřady právě začaly na příkaz shora násilně odebírat děti nelegálních přistěhovalců a zavírat je do klecí. Při té příležitosti řada lidí poukázala na to, že nezletilí přistěhovalci bývají běžně internováni na způsob vězňů⁶ i ve Francii⁷. V tomto případě nejde o násilné rozdělování rodin ale o děti bezprizorní, faktem však je, že stejně jako v Americe i ve Francii jsou děti vězněny v nelidských podmínkách a v rozporu s mezinárodními dohodami, které země podepsala – a politikům i novinářům je to jedno.

Není to jediná doména, kde mají Trumpova i Macronova politika mnoho společného, i když liberálové na celém světě rádi Macrona oslavují jako Trumpův „antipopulistický“ protiklad. Vezměme si oblast občanských práv. Po pařížském teroristickém atentátu z listopadu 2015 vyhlásila socialistická vláda výjimečný stav, což v praxi znamenalo výrazné omezení

8 <https://www.voximed.org/la-loi-dite-secre-des-offices-extension-de-recherche-secre-des-offices-daffaires>

5 <https://reporterre.net/L'inaction-de-Nicolas-Hulot-est-autant-plus-visible-que-le-gouvernement-est>

6 <https://www.lacmde.org/breves/enfants-retenus-degre-zero-de-humanite>

7 <http://www.revolutionpermanente.fr/en-france/17-enfants-enfermes-en-centre-de-retenus-depuis-le-debut-de-lannee>

svobody shromažďování, možnosti pořádat protestní demonstrace a podobně. Vláda ho využívala mimo jiné k šikaně ekologických aktivistů, kterým úřady mezi jiným udělovaly preventivní domácí vězení apod. Každý půlrok výjimečný stav systematicky prodlžovala na další období. Macron sice splnil svůj předvolební slib ho zrušit, udělal to však až poté, co řadu jeho prvků vtělil do běžných zákonů, čímž ho ve skutečnosti prodloužil natrvalo. Také policejní brutalita vůči pouličním a jiným protestům se stupňuje – i zde nová vláda navazuje na socialistickou, což je o to snazší, že v ní sedí řada bývalých socialistů.

PROTI SVOBODĚ INFORMACÍ

Nikde však není autoritářství francouzské politické garnitury [a skrze ní i francouzských elit obecně] tak dobře patrné, jako na jejím přístupu k svobodě informování. Uvedme tzv. „zákon o obchodním tajemství“,⁸ který prosazovali už socialisté a Macron ho nyní zrealizoval – kriminalizuje zaměstnance, kteří zveřejní nebo zpřístupní médiím informace o neetickém či potenciálně protizákonném jednání svého zaměstnavatele, zatímco těm usnadňuje podávání žalob na novináře, kteří takovou informaci převezmou. Zákon byl schválen v červnu a nyní ho bude posuzovat ústavní rada [obdobu našeho ústavního soudu], ke které proti němu podalo stížnost na sto dvacet poslanců. Ať už to dopadne jakkoliv, jedno je z toho zřejmé: Macronovu okoli nestačí šít zákony elitám na míru. Snaží se jim i zajistit co nejpříznivější prostředí k obcházení nebo i porušování pravidel, pokud by jim přeci jen byla příliš těsná, a garantovat jim, že neponesou za své konání zodpovědnost.

Do práce novinářů se Macronova vláda snaží zasahovat i jinak – samozřejmě pod zástěrkou boje proti „dezinformacím“, „fake news“ a „ruské propagandě“, jak je dnes v prostředí establishmentu na celém světě běžné. Oficiálně proti nim je namířen nyní projednávaný „zákon proti falšování informací“,⁹ který má být v případě schválení uplatňován zejména v předvolebním období. Předpokládá mimo jiné právo soudce během osmačtyřiceti hodin rozhodnout o pravdivosti či nepravdivosti informace [jejíž důsledné ověření, jak ve svém protestu uvedl Národní syndikát novinářů, může ve skutečnosti vyžadovat až několik měsíců] a případně vycházení dotyčného média dočasně pozastavit, přičemž pojem „falešné informace“ je

v textu vymezen velmi mlhavě. Roli v posuzování „pravdivosti“ obsahu má navíc hrát i vrchní rada pro rozhlasové a televizní vysílání, jejíž členové jsou jmenováni podle politického klíče. Ne třeba dál rozvádět: jako všude jinde, i ve Francii brání liberálové „demokracii“ svérázným způsobem.

Přitom se nedá říct, že by francouzská média byla protimacronovsky naladěná. Během loňských prezidentských voleb se naopak vyznamenal servilním¹⁰ podkuřováním,¹¹ které připomínalo [i když v méně otevřené podobě] česká média, když se před pěti lety snažila za každou cenu protlačit na hrad Schwarzenberga. Do [nepříliš] skryté kampaně se zapojily nejen deníky a zpravodajské týdeníky, ale i časopisy pro popularizaci vědy¹² nebo historie¹³ a dokonce i největší vlnařský časopis.¹⁴

Pak přišlo zvolení, nástup do úřadu a každodenní vládnutí, méně nablýskané než kampaň, stejně jako informování o něm: i přes svůj obecně kladný postoj k nové vládě média ne vždy zamlčují tu úsměvné, tu povážlivější zádrhly, které se v její režii objevují, ať už jde o odhalení podezření z korupčního jednání některého politika, dopady zpackané reformy vysokých škol na maturanty hlásící se na vysokou nebo i to, že s výjimkou slavnostních tiskových konferencí ministři s novináři o své politice téměř nekomunikují. I na mírně kritické zpravodajství jsou ovšem nynější vládní politici alergičtí, což dávají s prezidentem v čele najevo stále častějšími slovními útoky na novináře,¹⁵ kteří „se nedrží své role“, používají „inkvizitorské metody“, jsou „ostudou našich spoluobčanů“ [prohlásil Macron osobně o veřejnoprávním vysílání] atd. Přidejte výhrůžné telefonáty do redakcí, podávání trestních oznámení, přijímání zákonů, o kterých už byla řeč, jmenování spřátelených redaktorů [v některých případech Macronových bývalých spolužáků] na vedoucí posty ve veřejnoprávních médiích, a máte obrázek současně situace, nemluvě o případech, kdy jsou novináři při pokrývání dění v ulicích napadeni policií nebo kdy je policie od demonstrace či protestu z „bezpečnostních důvodů“ zkrátka odvede pryč. Nic z toho není nové, v posledním roce se však takové události neobvykle hromadí. Nemusíme ovšem za vším vidět Macrona: spíš jde o obecný posun francouzských elit k stále autoritářštějším metodám.

SKANDÁL JMÉNEM BENALLA

Během letních prázdnin média z ničeho nic vrátila vládě úder. Hlavním aktérem prvního velkého Macronova skandálu se stal vedoucí zaměstnanec prezidentské kanceláře Alexandre Benalla, který měl na starost prezidentovu osobní bezpečnost. Během Prvního máje, který byl poznamenán velkými pouličními protesty proti vládní politice, doprovázel, oficiálně pouze jako pozorovatel, policii při jejich operacích toho dne. Aniž by tušil, že je snímán kamerou, nespokojil se s rolí pozorovatele a sám se do jednoho zásahu zapojil, což konkrétně znamená, že si osobně zabouchal do dvou nenásilných demonstrantů a dával přitom hlučně najevo své nadšení. Jako nepolicista ovšem neměl vůbec právo se do činnosti policie plést. Kamerový záznam několik týdnů koloval v zasvěcených kruzích [prezidentovo okolí o případě vědělo s předstihem], až nakonec v červenci vypukla aféra naplno.

Je příznačné, jak prezidentovo okolí na celou věc zareagovalo. Teprve poté, co byl případ několik dní propírán celou francouzskou veřejností, byl Benalla z funkce odvolán, přičemž mu Macron neopomněl poděkovat za jeho dosavadní služby a veřejně prohlásit, že je pyšný na to, že ho zaměstnal. Dál pak podle svého zvyku odsoudil „mediální štvanci“, zatímco lidé v jeho okolí se nechávali slyšet, že se jedná jen o bouři ve sklenici vody, která obyčejné Francouze nezajímá – ve skutečnosti už dlouho žádná kauza tolik nezaplnila všechny sociální sítě. Aféra neodezněla a potvrdila, co se dalo už dávno tušit: že Macron a spol. považují zákony za něco, co mají dodržovat ti druzí, zatímco oni sami si mohou dělat, co chtějí.

To, jak se média po dobu několika týdnů ke kauze zase vracela a přinášela nové informace o chování lidí Macronova okolí tvář v tvář aféře, ovšem vyvolalo u některých pozorovatelů na levici otázku:¹⁶ proč najednou takový obrat, když do té doby byla většina redakcí ochotna leccos ututlat? Na jednu stranu je pravda, že o odhalení takového rázu se dalo ve věku internetu a sociálních sítí mlčet opravdu těžko. A je také pravděpodobné, že svými pravidelnými útoky na nepřátele si mezi nimi macronovci neudělali jen samé přátele. Na druhou stranu je třeba myslet na to, že většina francouzských médií je koncentrována do rukou několika málo vlastníků – oligarchů,¹⁷ kteří se mají nebo měli s

17 <https://www.acrimed.org/Medias-francals-qui-possede-quoirecherche-qui%20possede%20qui>

13 <https://www.acrimed.org/Le-magazine-L-Histoire-se-met-lui-aussi-en-queue>

14 <https://www.acrimed.org/Un-grand-cru-Macron-dans-terre-de-Vins>

15 <https://www.acrimed.org/Le-macronisme-en-marche-pour-mettre-les-medias-aurecherche-macronisme>

16 <https://blogs.mediapart.fr/jean-marc-b/blog/240718/pourquoi-la-presse-aux-ordres-sort-elle-une-affaire-benalla-maintenant>

9 <http://www.srfi.fr/article/%C2%AB-fake-news-%C2%BB-un-projet-de-loi-liberticide-6022644>

10 <https://solidarita.social.cz/2017/zahranici/francouzskve-volby-ve-zmenit-cabvse-zusadlo-pri-storem>

11 <https://www.acrimed.org/La-presse-est-unanime-Emmanuel-Macron>

12 <https://www.acrimed.org/Sciences-et-Avenir-se-met-en-queue-pour-Emmanuel>

Macronem celkem zadobře. A i když není pro novináře nemožné otisknout nebo odvysílat reportáž, která není v souladu s názory majitele, nemohou to dělat soustavně. Vlastníci se nerozpakují obsah „svých“ médií v různé míře přímo či nepřímo ovlivňovat, jak se v minulosti nezdálo ukázalo – francouzská žurnalistika je svobodná jen zčásti.

Pokud by takové úvahy byly něčím víc než pouhými domněnkami, mohlo by to naznačovat, jak někteří říkají, že část francouzské elity se od Macrona odtrhuje, ať už proto, že se obává, aby přílišným tlačením na pilu nevyvolal velký společenský konflikt, nebo protože se domnívá, že Macron koncentruje všechnu moc do vlastních rukou a chová se přitom málo kolegiálně [plánuje v současné době i ústavní změny v tomto duchu]. Cílem by přitom asi nebylo Macrona nějak vážně ohrozit, spíš jen varovat, aby se trochu uklidnil, a hlavně aby si nemyslel, že bude o všem rozhodovat sám.

Ať už jsou takové spekulace opodstatněné či nikoliv [nemusí být!], faktem je, že případ Benalla pokropil dosud mdlou opozici živou vodou. Jaká je tedy protimacronovská opozice?

PRÁVICE V KRIZI, ALE STÁLE V ZÁLOZE

Pravice [zejména „Republikáni“, jak se nejsilnější pravicová strana jmenuje], která si na začátku roku 2017 brousila zuby na velké vítězství, nakonec ostrouhala, mimo jiné i kvůli skandálům kolem svého kandidáta. Přesto nedopadla až tak tragicky: Macronovo „hnutí“ Republika v pohybu [LRM] přebralo sice voliče napravo i nalevo, levici však více. Pravice nakonec dokázala jak v prezidentských, tak v parlamentních volbách získat kolem 20 % hlasů a sto dvacetí křesel ve sněmovně [z celkových 577].

Naopak krajně pravicová Národní fronta [FN], přejmenovaná od té doby na Národní sdružení [RN], zažila neúspěch: poté, co se Marine Le Pen s 22 % probíjela do druhého kola, udělala v debatě s Macronem velmi slabý dojem. Ve volbách do sněmovny klesla podpora strany pod 14 %, což jí při většinovém systému stačilo jen na čtyři mandáty. Od té doby v ní proti Le Penové doutná vzpoura, řada jejích představitelů [včetně příbuzných] praskla dveřmi a pokouší se zakládat konkurenční uskupení. Marine Le Pen mezitím pokračuje ve své snaze odpoutat stranu od jejího krajně pravicového obrazu [k velké nelibosti jejího

tvrdého jádra], což není lehké: problémem je pro ni už sehnat mediální tváře, na které by se záhy po dosažení neprovalilo, že v nedávné minulosti popírali holokaust. Zatím tedy krajní pravice přešlapuje na místě.

Zatímco bývalá Národní fronta se snaží svůj obraz u veřejnosti „normalizovat“, posouvají se naopak Republikáni směrem ke krajní pravici. Z jejich úst dnes zaznívají především poplašné zprávy o nebezpečí „zániku evropské civilizace“, o „rozpínavosti cizích kultur“ na francouzském území, o ohrožování státu ze strany islámu a o odmítání cizinců se „integrovat“. Druhým velkým tématem Republikánů jsou daně, především vysoké zdanění středních vrstev.

Voličskou základnu Republikánů dnes tvoří konzervativní katolíci, drobní podnikatelé a zejména důchodci [jejich typickému voliči je nad pětadesát]. Mezi příznivci krajní pravice je oproti tomu nezanedbatelný podíl mladších voličů, a lidí z dělnických profesí, zejména nezaměstnaných. Programově se odlišují hlavně v postoji k Evropské unii, kterou Republikáni podporují a „Národní sdružení“ odmítá – což je hlavní důvod, proč novináři stále označují druhé za extremisty, zatímco první jsou pro ně s výhradami přijatelní [na rozdíl od euroskepticismu dnes xenofobie vadí stále méně].

Vidíme tu i rozdíly mezi voliči Republikánů a Macronovy Republiky v pohybu [LRM]. Macrona volí v první řadě střední vrstvy z velkých měst, lidé v kvalifikovaných profesích, za které vděčí svému vysokoškolskému vzdělání. Nízké daně a omezení regulace podnikání je jistě mohou oslovit [zvláště pokud pracují v soukromém sektoru nebo pokud mají zainvestováno do nějakého penzijního přípojištění či něco podobného], zároveň však mají zájem na státních investicích do vzdělání pro sebe a své děti, do kultury, do městských infrastruktur, nebo i do jejich platu, pracují-li v sektoru veřejném. Nejsou zásadně proti sociálním výdajům na chudé, často se přímo honosí svým sociálním citěním, současně se ale obávají, aby zbylo na výdaje pro ně a pro jejich potomky [viz opět vysoké školství...]. A lze je tak přesvědčit o nezbytnosti škrťů. Zároveň mohou někteří z nich sami trpět vysokými nájemmi, tlakem ze strany zaměstnavatele, nejistými pracovními smlouvami a tak dále. Není tedy divu, že k nim promlouvají politici, kteří sami

sebe nechtějí řadit ani napravo, ani nalevo.

Naproti tomu volič, který zůstal věrný tradiční pravici, patří spíš ke skupinám, které mají pocit, že z veřejných investic oproti jiným tolik nemají a nejsou na nich tolik závislé [například ti drobní podnikatelé, pro které není formální vzdělání tak stěžejní, nebo kteří se domnívají, že jsou diskriminováni oproti velkým korporacím]. Otázky daní a regulací pro ně neobvykle nabývají na významu. Máme tu tedy dvě frakce dnešní pravice, liberální a konzervativní. Není to francouzská zvláštnost – podobně probíhala v například Americe dělící čára mezi demokraty a republikány, aspoň do nástupu Bernieho Sanderse.

Zatím se francouzské pravici moc nedaří: působí bezradně a jako neschopná oslovit kohokoli mimo řady svých skalních stoupenců. To ale není do budoucnosti záruka: nezapomínejme, že i Trump je neschopný, ba dokonce dělal vše pro to, aby nevyhrál – a před volbami roku 2016 liberálové jákali, že američtí republikáni páchají sebevraždu. Vzpomeňme i na Itálii, kde premiér Matteo Renzi, jenž měl politicky i charakterově s Macronem mnoho společného, udělal z bývalé levice zcela liberální stranu, i on byl evropskými komentátory svého času opěvován jako hráz proti „populismu“ – a v letošních volbách byla jeho Demokratická strana rasistickou pravicí a tzv. „populisty“ rozdrčena. Liberální sebevědomí se tedy nejeví jako příliš oprávněné. Může Macron dopadnout lépe než Clintonová, Renzi a další? Budoucnost je nepředvídatelná, takže stát se to jistě může – ale asi by nebylo opatrné vsadit si na něho příliš vysokou částku...

[Tak je na tom tedy „antipopulistický“ liberalismus: dost bídne, vzhledem k tomu, že většina lidí nemá co nabídnout, což se snaží skrýt za maskou snobismu a pokrytectví. Není divu, že taková „hráz na obranu demokracie“ málokde dokáže proti autoritářské pravici odolat dlouho. Kdo hledá takovou „hráz“, musí se ohlížet doleva: v jakém stavu je dnes francouzská levice a jak se [ne]vzpamatovává z loňské volební katastrofy, a tom bude řeč v druhém [a posledním] dílu tohoto článku.]

SOCIALISTÉ V PŘEDSMRTNÝCH KŘEČÍCH

Pravice je na tom ještě celkem dobře, když ji porovnáme se socia-

listy, kteří se ve výsledku svých pěti let vládnutí propadli do bezvýznamnosti. Na rozdíl od pravice, která dělala v podstatě to, co od ní tvrdě jádro jejich voličů čekalo, totiž socialisté dělali přesný opak toho, co si přáli voliči levice. V loňských prezidentských volbách dostal jejich kandidát pouhých 6,5 % hlasů, v následujících parlamentních pak nepřekročili 10 %. Z nadpoloviční většiny křesel, kterou ve sněmovně měli, jich obhájili třicet [z 577]. Kandidáti, kteří se hlásili k levému křídlu strany a kteří v minulém volebním období platili za vnitrostranické rebely, nedopadli u voličů o nic lépe než zdiskreditovaní ministři – jejich měkká a loajální opozice pro ně byla zkrátka málo [zato dalších dvacet bývalých socialistů, kteří ze strany včas vystoupili, bylo znovu zvoleno za Macronovu LRM].

Socialistům nepomohlo ani to, že jejich prezidentské primárky na začátku roku 2017 překvapivě a k nelibosti jejich vedení vyhrál právě představitel „rebelů“ Benoît Hamon, který odklonil kampaň strany aspoň v slovní rovině doleva. Zprvce to nebyl odklon až tak výrazný: Hamon sliboval zavedení nepodmíněného základního příjmu, který je dnes na levici populární, v určité podobě ale může být jen sociální dávkou, která umožní zaměstnavatelům ušetřit na platech [fakticky tedy spíš nepřímou dotací firmám], a podrobnosti, které jeho štáb kapku po kapce poskytoval, naznačovaly, že to tak v jeho podání skutečně bude; zdanění robotů je zase návrhem, který nadšeně prosazuje americký miliardář Bill Gates – těžko to tedy bude něco, co radikálně změní společenské

poměry ve prospěch znevýhodněných. Zadruhé nebyl Hamon zrovna věrohodným symbolem takového odklonu: profesionální politik, který nikdy v životě nepracoval jinde než v politických institucích – ať už v parlamentu, stranickém aparátu nebo ministeruských kabinetech – když nepočítáme zaměstnání, která mu strana dohodila: díky kompetencím ministerstva školství vůči vysokým školám například na jedné z nich získal úvazek „externího vyučujícího“, což mu umožnilo představovat se na vizitkách jako „vysokoškolský pedagog“, ačkoliv má pouze bakalářský diplom. Během své kariéry pravidelně lavíroval mezi frakcemi na pravém i levém křídle strany, „rebelem“ se stal až nedávno a poměrně náhodou. Žádný Corbyn, jinými slovy... Po volební prohře [jeho kampaň částečně sabotovala i vlastní strana] od socialistů odešel a nyní zakládá vlastní hnutí, které ovšem vyvolává celkem malý ohlas.

Po této krátké epizodě se Socialistická strana rychle vrátila zpátky doprava. Její poslanecký klub vypustil slovo „socialismus“ ze svého názvu [nazývá se nyní „Nová levice“] a na jejím letošním dubnovém sjezdu se prosadili lidé, kteří s politikou, již jejich strana pět let prováděla, nemají výrazný problém: pro kandidáta na generálního tajemníka blízkého bývalým „rebelům“ hlasovala pouze pětina členů – a to bylo až potom, co velká část pravého křídla strany přeběhla k Macronovi. Strana slovně kritizuje Macronovu „asociální“ politiku, sebekritiku za to, že dělala přesně totéž, však neprovádí. Bývalí vůdcové strany [například exprezident François Hollande,

expremiér Bernard Cazeneuve nebo exministr financí a současný eurokomisař Pierre Moscovici], dnes sepisují paměti, ve kterých si žádné pochybení během svého vládnutí nepřipouštějí. Svůj neúspěch vysvětlují výhradně chováním vnitrostranických „rebelů“, kteří svým vystupováním údajně narušili „jednotný obraz“ socialistů u veřejnosti a navodili u ní dojem, že vláda je „slabá“, což jí mělo u voličů ubrat na popularitě. A zdá se, že je toto vysvětlení mezi zbývajícími členy strany dobře přijímáno... Někomu může být divné, že taková strana si ještě nedávno vybrala za kandidáta člověka, jako je Hamon. V primárkách ovšem mohli volit i sympatizanti strany [tj. kdokoliv, kdo se sám za sympatizanta označil] a lístek do urny vhodilo celkem mezi půldruhým milionem a dvěma miliony lidí. Kdyby volili pouze členové, výsledek by byl patrně tenkrát jiný.

Členů už ostatně moc nemají. V době, kdy v roce 2012 nastupovala Socialistická strana k moci, jich ještě měla sto třicet tisíc. Loni již její představitelé rozhořčeně popřeli zprávy z médií, že podle uniklých interních informací zbývá straně pouze dva- až čtyřicet tisíc řádně placících členů. Lístků do urny bylo ovšem v rámci dubnového sjezdu vhozeno jen asi třicet sedm tisíc. Pro srovnání: v komunálních volbách roku 2014 získala strana třicet tisíc zastupitelů. Mnoho jich asi mezitím vystoupilo, typickým členem strany je ale i tak volený politik nebo funkcionář.

Nemá proto smysl očekávat, že by se v Socialistické straně objevil někdo, kdo by ji na způsob Corbyna nebo Sanderse začal táhnout doleva. Na rozdíl od britské Labour party, která

vždy zahrnovala širokou škálu názorů sahající od krajní levice po pravý střed [a měla také mnohem početnější členskou základnu], nebyli francouzští socialisté ani v minulosti příliš radikální – a pokud náhodou ano, většinou to jen předstírali. Lidé s antikapitalistickými názory se až na výjimky obvykle sdružovali v stranách dál nalevo. Je proto na místě si přát, aby se socialisté ze svého debaklu už nikdy nevzpamatovali.

NEJEDNOZNAČNÝ MÉLENCHON

Když se v souvislosti s Francií řekne „radikální levice“ [což je mimochodem výraz, který se v samotné Francii z jistých historických důvodů téměř neužívá], vybaví si našinec okamžitě jméno Jean–Luc Mélenchon. A není divu: kromě toho, že tento dlouholetý bývalý socialistický senátor a ministr [ministrem byl mimochodem zrovna ve vládě, jež má dodnes na kontě nejvíc privatizací], který v roce 2009 práskl dvěma a založil svou vlastní Stranu levice [PG], skončil v prezidentských volbách s téměř 20 % jako čtvrtý [a třetí místo mu uniklo jen o vlasek], má i mimořádnou schopnost soustředit pozornost na svou osobu.

Názorově má Mélenchon v řadě věcí blízko například k hnutí Podemos ve Španělsku: na jednu stranu u obou nacházíme obecně levicový program, odpor proti prohlubování nerovnosti ve společnosti, proti „oligarchii“ a proti privatizování sociálního státu a veřejných služeb; na druhou stranu se stejně jako Podemos Mélenchon nehlásí k antikapitalismu ani k třídnímu boji. Za nepřátele neoznačuje kapitalisty jako takové, nýbrž pouze ty kapitalisty, kteří narušují sociální smír „překračováním míry“ [nejdou to jeho slova, ale nejspíš by proti takovému výkladu svého programu neprotestoval], parazitují na systému nebo coby oligarchové soustřeďují ve svých rukou moc a bohatství v zemi. Podobně jako Podemos se také Mélenchon otevřeně hlásí k teoretikům tzv. „postmarxismu“, kteří propagují „levicový populismus“, jenž „nabídne lidem příběh“, a tím je motivuje k politické angažovanosti. Reálné protichůdné zájmy různých společenských skupin jsou tu tak trochu odsouvány na druhou kolej.

Spíš než radikální levičák je Mélenchon něco jako radikální demokrat. K jeho heslům patří mimo jiné nová ústava, která by hluboce změnila veřejné instituce a nastolila „šestou republiku“ [pátá se datuje od

schválení ústavy z roku 1958], lidové referendum, národní suverenita. Tedy v podstatě aby bylo politické rozhodování v rukou většiny, k čemuž se nezbytně pojí i trocha té ekonomické demokracie. To se projevuje i na jeho stanoviscích ke konkrétním problémům: v době masových protestů proti reformám zákoníku práce nevolá po generální stávce, nýbrž po celonárodním referendu [které má ale podle ústavy právo vyhlásit výhradně prezident], případně označuje nejbližší volby [do Evropského parlamentu v roce 2019] za „referendum proti Macronovi“, v němž dostane prezident „na frak“. Radikálnější „podvratná činnost“, zvláště pokud je spojená s nedodržováním pravidel, přesahuje jeho obzory.

Ještě problematičtější je Mélenchonovo pojmání „suverenity“. Ještě donedávna byl Mélenchon neochvějným stoupencem federální Evropy. Pod dojmem z toho, jak Evropa v roce 2015 zatočila s Řeckem, které zpacifikovala v podstatě ekonomickým terorismem, se část radikální levice v celé Evropě posunula k názoru, že Evropská unie je nereformovatelným nástrojem vládnoucích tříd, ze které je lépe odejít. Tak i Mélenchon v roce 2017 již nevylučoval konflikt s EU a v krajním případě i vystoupení z ní, i když vycházel z toho, že bez Řecka se EU možná obejde, bez Francie ovšem nikoliv a tudíž tváří v tvář takové hrozbě ostatní evropské vlády rády Francii ustoupí. Zároveň vždy proklamoval přání spolupracovat s levicovými silami z ostatních evropských zemí a tak Evropu udržet. V takovém pojetí neznámá „suverenita“ nic jiného než rozhodování většiny, které není narušované ani vnitřními, ani vnějšími oligarchickými silami. Jiné jeho výroky ovšem naznačují, že to není tak jednoduché, zejména když se staví „proti německé Evropě“ a dělá narážky na „německou kulturu“ či „mentalitu“, případně na Bismarcka. V tomto světle se „suverenita“ jeví jako něco horšího, nacionalisticky zabarveného.

Výmluvné jsou v tom směru pasáže v knize,¹⁸ kterou Mélenchon vydal v roce 2015 s příznačným podtitulem „Německý jed“ [„Le hareng de Bismarck. Le poison allemand“]. Litoval v ní na příklad, že se předsedou evropské komise nestal francouzský politik Michel Barnier, který byl sice pravocívý, nicméně zároveň „Francouz, což je samo o sobě program“. Údajný protiklad zájmů mezi Německem a zbytkem Evropy se knihou táhne jako červená nit [Mélenchon v ní mimo

jiné bláznivě tvrdí, že i NATO je pod palcem Německa], do té míry, že např. na třídní rozpory mezi zaměstnanci a zaměstnavateli její autor zapomněl.

Jak by si taková politika vedla u moci, až by se střetla s odporem elit obecně a podnikatelských kruhů zvláště a měla by na výběr mezi radikalizací a selháním? Můžeme si tu otázku klást nejen o Nepoddajné Francii, ale i o Podemos ve Španělsku, o Corbynově Labour party v Británii nebo o rodící se levici kolem Sanderse v USA. U Nepoddajné Francie je ale pravděpodobnost selhání značně vysoká: Mélenchon stojí výrazně méně nalevo než dejme tomu Corbyn. Má možná konfliktní politický styl a rád provokuje, konflikt si však představuje jako něco, co lze překonat zneškodněním malé příživnické elity, což umožní obnovu sociální soudržnosti.

„Nepoddajná Francie“

Nakonec je třeba zmínit ještě podobu Mélenchonova hnutí „Nepoddajná Francie“ [„France insoumise“, FI]. Zde se musíme vrátit trochu do minulosti. Hnutí Podemos ve Španělsku vznikalo téměř na zelené louce. Naopak v Británii levice od roku 2015 usiluje o ovládnutí a přetvoření již předtím existující Labour party, což je proces, který ani po třech letech ještě není dokončen. Ve Francii je situace někde uprostřed: levicové struktury nalevo od socialistů existovaly, nebyly však dostatečně silné, a Mélenchonova „Levá fronta“ [FG] tak v roce 2009 vznikla spojením několika různých uskupení. „Strana levice“ [PG], kterou po odchodu od socialistů založil, nikdy neměla víc než osm tisíc členů. Spolu s ní Levou frontu vytvořily komunistická strana [asi padesát tisíc členů] a koalice „Ensemble“ [„Společně“], spojující kolem tuctu menších levicových organizací. Vztahy uvnitř Levé fronty nikdy nebyly příliš dobré, zejména komunisté celou dobu pravidelně pošilhávali po socialistech, s nimiž přes veškerou kritiku jejich politiky doufali, že se nakonec přeci jen jako vždy dohodnou na volební spolupráci, aby si zachovali své mandáty. Právě pod vlivem těchto zkušeností nastartoval Mélenchon v roce 2016 několik měsíců před volbami Nepoddajnou Francii.

Jeho krok vyvolal mnoho zlé krve, zejména kvůli tomu, jak bez porady s kýmkoliv prohlásil sám sebe kandidátem levice – obešel přitom svou vlastní Stranu levice i všechna ostatní uskupení, která k němu měla blízko. Nakonec, po jisté době trvající tvrdé kritice, ho

většina z nich podpořila, často s výslovným zdůvodněním, že levice nemá nikoho lepšího.

Nepoddajná Francie [FI] sama sebe neoznačuje za politickou stranu. Uvádí, že roli politických stran uznává a nepřeje si je nahradit, nýbrž jejich činnost doplňovat. Připouští dvojí členství ve vlastních řadách a v některé levicové straně a těm stranám, které ji oficiálně podporují, chce dle svých slov zajistit hlas ve svém vnitřním rozhodování. Nezná institut přijímání členů: za člena se může považovat každý, kdo vyplní přihlášku na internetu [tak se odehrává i velká část rozhodování a vnitřních referend] a sám si určuje, do jaké míry se chce zapojit; dobrovolné jsou i členské příspěvky. Od strany se FI dále odlišuje tím, že nemá aparát: základní jednotkou jsou v ní místní, profesní, nebo tematická sdružení, jejichž členstvo v zájmu nehierarchičnosti nesmí překročit počet patnácti lidí, výslovně lze v jednom místě založit i několik místních sdružení. Mezi nimi a celostátním vedením nejsou žádné okresní nebo regionální mezičlánky, pouze celostátní „tematické prostory“ [např. programové, pro „sociální konflikty“ atd], kde jedinou funkcí je funkce moderátora. Různé výbory jsou obsazovány částečně volbou, částečně losem, v duchu teoretických diskusí na dnešní levici, které volby považují za zdroj nerovnosti a klientelismu, pokud vše stojí pouze na nich. Sám Mélenchon nemá v hnutí žádnou funkci, s výjimkou předsednictví poslaneckého klubu.

Aparát tu ovšem fakticky je: v prezidentské volební kampani, na niž by výše popsaná volná struktura možná nestačila, ho zajišťovala Mélenchono-va Strana levice a také místní organizace Komunistické strany, s níž jinak Mélenchon už několik let válčí. To ovšem dává velký neformální vliv lidem, kteří ani nemusejí být členy hnutí, a struktúram, na něž členové hnutí nemají žádný vliv. Přímo to bije do očí u výběru kandidátů do Evropského parlamentu, který na základě složité kombinace navrhování zdola, losování a výběru shora proběhl v červnu: prvních dvanáct míst na kandidátce obsazeno členy Strany levice nebo lidmi jí blízkými – tedy strany s osmi tisíci členy, zatímco Nepoddajná Francie jich má [alespoň formálně] cca pět set šedesát tisíc!

Také role samotného Mélenchona je mnohem zásadnější, než se hnutí tváří: je jeho zakladatelem i tváří. Porovnejme na chvíli s Macronem a jeho „hnutím“ Republika v pochodu [„La Ré-

publique en marche“, LRM], které má téměř čtyři sta tisíc „členů“: i v něm se setkáváme s členstvím na základě internetové přihlášky, neexistenci aparátu a regionálních struktur stejně jako s losováním a internetovými referendy, vše je však zařízeno tak, aby členové nemohli rozhodovat o ničem podstatném – např. kandidáti do parlamentu měli zaslat přihlášku s životopisem a motivačním dopisem a poté byli jako ve firmě¹⁹: zváni na pohovor před komisí, kterou Macron jmenoval osobně. Zatímco v Macronově případě šlo od začátku o klamavou reklamu a promyšlený podvod, Mélenchon se snaží, aby byla FI něčím víc, než pouhým jeho fanklubem, nicméně evidentně nepočítá s tím, že by jeho fanklubem být přestala.

Může si to zatím dovolit: necelé dva měsíce po prezidentských volbách, v nichž získal Mélenchon téměř 20 %, dosáhla Nepoddajná Francie v parlamentních volbách na 11 % hlasů a sedmáct mandátů [zatímco komunisté skončili se svými dvěma procenty na jedenácti křeslech]. FI vděčí za své pozice Mélenchonovi, nikoliv naopak [také proto, že hlavními volbami jsou ve Francii ty prezidentské, zatímco parlamentní, které vždy bezprostředně následují, jsou voliči vnímány jako druhořadé; politika většiny stran se tomu přizpůsobuje].

Vady ve vnitřním fungování Nepoddajné Francie však nejsou jejím hlavním problémem, ať už jde o protlačování stanovisek dobře organizované menšiny, o napjatou atmosféru na některých schůzích, o manipulace při losování kandidátů nebo jen o podezření z takové manipulace. Vybudovat masovou organizaci, v níž by k takovým jevům nedocházelo, je nejspíš prakticky nemožné, i když Mélenchon nedělá zrovna mnoho pro to, aby se tomu aspoň částečně zamezilo [jeho pověstný sklon k narcismu také určitě nepomáhá]. Závažnější je krátkozraký program FI, který, jak jsme řekli výše, je v politických otázkách radikálně demokratický a v ekonomických sociálně demokratický. Nepoddajná Francie ve svých stanovách výslovně podporuje zakládání buněk zaměřených na činnost v terénu – konflikty na pracovišti, boj za zachování veřejných služeb v obci, ekologické protesty a tak dále. Takové sice v FI vznikají, nejsou v ní však převažující. Vzhledem k tomu, jak se FI upíná na volby a jak lidé od Mélenchona slychají převážně hesla o „referendu“ [třeba jen symbolickém],

„suverenitě“ apod, zato jen málokdy o jiných formách aktivity, než jsou volební kampaně a demonstrace, není ani divu. Zevnitř se ozývají hlasy kritizující přístup FI v době jarních odborářských protestů proti Macronovým reformám. Omezovat se na činnost v rámci oficiálních institucí s cílem je někdy v budoucnu legální cestou změnit je ovšem pro jakékoliv radikálně levicové hnutí velký problém.

NALEVO OD MÉLENCHONA: TÁPÁNÍ

Nalevo od Nepoddajné Francie se nachází tzv. „krajní levice“, jak se říká té části levice, která se hlásí k antikapitalismu a volá po revolučním svržení systému. Jedna z jejích nejsilnějších organizací, Nová antikapitalistická strana [NPA], obdržela ve volbách jedno procento hlasů. Před deseti lety [těsně před vznikem Mélenchono-vy Levé fronty] nakrátko dosahovala i šesti a více procent, její potíž tedy není v tom, že by o ní lidé nevěděli. Ačkoliv si oproti Nepoddajné Francii NPA drží tradiční stranickou strukturu, již dávno zbavenou někdejší trockistické zakonspirovanosti, zdůrazňuje na rozdíl od ní, že volby nejsou tím, co vposledku rozhodne o osudu společnosti, pročež dlouhodobě nebude pro úspěch levice rozhodující volební aktivita, nýbrž účast v konfliktech na pracovištích, v ulicích a podobně. Její jednotliví členové se také v podobných akcích často angažují, ať už jde o hnutí proti rasismu nebo proti policejní brutalitě [která je rovněž často rasisticky motivovaná], ekologické přímé akce, akce na podporu zaměstnanců některého podniku a další, o přítomnosti na velkých odborářských protestech ani nemluvě. Navzdory tomu zůstává největší část stranické činnosti NPA spíše volebního, propagačního a teoretického rázu. Přes soustavné kritizování [většinou trefné, někdy iracionální] Mélenchona zleva je její podpora stagnující: ani po deseti letech se NPA nevzpamatovala z krize, do níž upadla, když jí většinu podpory sebral reformista Mélenchon – a to zrovna v době vypuknutí světové hospodářské krize, od které by někdo mohl čekat, že bude hrát revoluční levici do karet. NPA tehdy zažila vlnu štěpení a odchodů a její vnitřní diskuse se dodnes nesou v duchu trpkých sporů o to, co dělá strana špatně.

Pravda je, že v nerevoluční době by revoluční levice asi neměla očekávat bůhvíjaké úspěchy. Bylo by asi

20 <https://reporterie.net/Qui-est-le-Nuit-debout-Des-sociologues-reportent>

21 <https://reporterie.net/Un-an-apres-Nuit-debout-a-mute-en-un-archipel-d-initiatives>

22 <https://reporterie.net/Nuit-debout-et-les-ouvriers-la-convergence-est-heurtée>

23 <https://elencontre.org/europe/france/la-question-francaise-un-vaste-mouvement-de-greves-mais-invisible-et-sans-traduction-politique.html>

naivní si myslet, že kladné oceňování zapojení jejich příznivců do terénních bojů zákonitě povede k široké podpoře jejího nekompromisního antikapitalistického pohledu. Stejně tak by ale nebylo dobré automaticky předpokládat, že současný stav je to nejlepší, čeho může krajní levice dosáhnout.

Mimo stranickou politiku, mimo zorné pole

I mimo zavedené politické struktury se totiž dějí věci. Největší dopad na veřejnost měla asi měsíční okupace Bastilského náměstí v Paříži, která vešla do dějin jako „Nuit debout“ („Noc vzhůru“). Vznikla spontánně 31. března 2016 během protestů proti reformě pracovního práva, když se protestující rozhodli navzdory výjimečnému stavu, vyhlášenému po listopadových teroristických atentátech, strávit na náměstí noc, a přes zásahy policie se na místo den co den vraceli, až zde vzniklo stanovité městečko organizované podle principů autonomního kolektivu. Přesávání a denních plén se účastnila velmi pestrá škála účastníků:²⁰ jak lidé, kteří se dosud na žádné radikální akci nepodíleli, tak i členové politických stran a aktivisté z nevládek a občanských spolků, přítomni byli i anarchisté a lidé anarchismem se volně inspiřující (tvořili sice menšinu přítomných, jejich vliv byl ale jasně patrný na metodách konsenzuálního rozhodování, indikativních hlasování, dorozumívání pomocí gestikulace, apod), přicházeli i lidé z NPA a dalších krajně levicových organizací (naopak Mélenchon celé věci příliš velký význam nepřikládal)... Pařížský příklad inspiroval i v jiných francouzských městech. Nuit debout nakonec odezněla důsledkem postupné únavy, mnozí její účastníci se ovšem přelili do jiných, dílčích a mediálně mnohem méně sledovaných hnutí.²¹ Její velkou slabinou bylo, že se víceméně minula s dělnickými²² a vůbec manuálně pracujícími nebo prostě nekvalifikovanými a prekérními profesemi, lidmi, kteří se vzhledem k pracovním vytížením a bydlištěm daleko od městských center mohli účastnit jen stěží (byť na místě provedený sociologický průzkum ukázal, že třetina účastníků přichází protestovat z předměstí). Jak je to s nimi?

Velké masové protesty, které se dostávají do médií (a k nimž se média zpravidla stavějí velmi nepřátelsky), mívají podobu jednodenních výstražných stávek spojených s demonstracemi, které v celé zemi typicky dostanou do ulic kolem milionu lidí. Dál než za

symbolickou rovinu dospěli pouze železničáři, kteří letos v červnu uspořádali dlouhodobou přerušovanou stávku vždy dva dny v týdnu – aniž by vládu donutili couvnout a aniž by se stávka rozšířila do jiných odvětví. Velké odborářské centrály nemají zájem na ničem radikálnějším (v tomto ohledu si dobře rozumějí s Mélenchonem), navzdory tlaku části místních organizací. Ne že by zrovna to bylo příčinou slabosti hnutí pracujících. Naopak je spíš důsledkem této slabosti, že odborářským bossům takový přístup prochází. Faktem nicméně je, že živěji je tam, kam jejich vliv nesahá.

Před třemi lety, tedy ještě za vlády socialistů, se krajně levicový sociolog Jacques Chastaing blíže podíval²³ na to, jak vypadá ve Francii protestní hnutí, o němž se obecně tvrdí, že je na mrtvém bodě. Na základě podrobného rozboru regionálního tisku zjistil, že i když oficiální statistiky vykazují velmi nízký počet stávek, obrovské množství konfliktů se odehrává v drobných podnicích s méně než deseti zaměstnanci, ještě více však ve veřejném sektoru: na poštovních pobočkách, v nemocnicích, v státních a komunálních úřadech, tedy v místech, která nejsou do statistik zahrnována (nehledě na to, že tyto statistiky částečně stojí na hlášení ze strany zaměstnavatelů). Jsou to také místa, kde nejsou početně silné a na centrály napojené odborové organizace – ty se nacházejí ve velkých firmách, které už léta jen zřídka najímají nové pracovníky, a proto je jejich osazenstvo starší, usedlejší a vůči odborům trpělivější. I v prostředí, o kterém je nyní řeč, věkově o poznání mladším a obecně překérnějším, jsou odbory přítomny a nehrají zrovna malou roli, zdejší důvěrníci a řadoví členové jsou však k vyšším článkům svých svazů mnohem kritičtější a nevyhýbají se postupům mimo zaběhnuté zvyklosti.

Co tedy zjistil Chastaing? Jen za šest týdnů od začátku června do poloviny července napočítal na sedm set padesát stávek a několikahodinových přerušení práce, v říjnu jich podobným způsobem rozboru napočítal přes dva tisíce²⁴, a to ještě podotkl, že mnohem větší počet mu jich musel uniknout. Většina z nich byla v nejlepším případě předmětem kratičké zmínky v místním deníku. Výsledkem je, že rok 2015 patřil podle Chastaingova odhadu k nejkvůlištějším za uplynulé čtvrtstoletí, tato kvůlištnost však byla neviditelná nejen pro úřady a veřejnost, ale i pro samotné účastníky těchto konfliktů,

kterí měli pocit, že vedou osamocený boj ve společnosti, kde je jinak ticho po pěšině.

Byla neviditelná i pro krajní levici, která na toto „ticho“ soustavně naříkala. Chastaing [který je jinak blízký NPA] jí vytkl, že i přes časté zapojování jednotlivců z jejich řad do podobných drobných bojů se jako celek víc zaměřuje na kritiku vládní politiky a politiky parlamentní levice a elit než na skutečnou práci s pracujícími, „aniž by si všimla, že život z ní vyprchává a znovu vytryskává jinde“. Ozvěnou mu byl komentář radikálního odboráře z veřejného sektoru, podle něhož levicoví aktivisté, kteří nejsou sami součástí odborového hnutí, ať už patří k socialistům, Levé frontě nebo i ke krajní levici, jsou v takových situacích spíš na překážku než ku pomoci.

Chastaing zdůrazňoval, jak velký potenciál tyto bojovné nálady na pracovištích podle jeho názoru mají, zvláště (ale nejen) ve veřejném sektoru, kde se protestující zaměstnanci oháněli nejen vlastním zájmem, ale i zájmem veřejným, a kde se k jejich boji za zachování školní třídy, provozní doby na poštovní pobočce nebo rozsahu služeb v denním stacionáři připojovala i místní veřejnost. Uznával, že takové hnutí krajní levice příliš neovlivní organizačně, domníval se však, že mu může dát výraz politicky. Těžko posoudit, zda je jeho úsudek správný, za tři roky, které od té doby uplynuly, se tak každopádně nestalo. O jeho názoru, že krajní levice potřebuje provést svou „vnitřní“, „psychologickou revoluci“ ale stojí za to přemýšlet.

24 <https://dencomet.org/europe/france/la-question-francaise-il-un-vaste-mouvement-de-greves-mais-invisible-et-sans-radicalisation-politique.html>

A CO
ČTEŠ
TY

?

Solidarita
S0C50L 30 Kč

**NATO
PRYČ**

**A F G H À -
N I S T À N U**

JAROSLAV FIALA: MUSÍME SE ZAČÍT BAVIT O TOM, CO ZNAMENÁ LEVICE

S politologem a šéfredaktorem deníku Alarm Jaroslavem Fialou jsme mluvili o současné politické situaci v České republice. V rozhovoru jsme se věnovali hlavně situaci dvou největších levicových stran, ČSSD a KSČM, vznikající vládě Andreje Babiše s jejich podporou a strategii, kterou by měla progresivní levice využít ke svému úspěchu.

Začněme aktuální situací kolem vytváření menšinové koaliční vlády ANO a ČSSD s podporou KSČM. Jakou šanci dáváte jejímu vzniku s ohledem na odmítnutí Miroslava Pocheho jako ministra zahraničí ze strany Miloše Zemana a KSČM? Někteří komentátoři tvrdí, že je to poslední šance sociální demokracie do vlády nevstoupit.

U sociálních demokratů vládne nepochopení situace, že Andrej Babiš už jednu vládu má; navíc má létající koalici SPD a KSČM. Z tohoto pohledu vlastně sociální demokracii nepotřebuje.

To, že se ČSSD rozhodla v referendu do vlády vstoupit je věc jedna, ale Babišova vláda představuje spíše

vládu ANO a lidí loajálních k Miloši Zemanovi, jako je Miroslav Toman. Takže je to do velké míry vláda Agrofertu s hradem.

Zatím to vypadá jako velká tahnice, protože Andrej Babiš může vládnout vesele dál. Sociální demokracii potřebuje pouze k tomu, aby se legitimizoval v očích kritické veřejnosti a zahraničí, kde má své politické a obchodní zájmy.

Co se týče Miroslava Pocheho, tak zde hraje hlavní roli Miloš Zeman, který si přeje slabého předsedu ČSSD i premiéra a snaží se dostat Jana Hamáčka do defenzivy. Miloš Zeman nechce nikoho, kdo by mu tvořil protiváhu a

kdo, jako Miroslav Poche, například v prezidentských volbách podpořil Jiřího Drahoše. Pozice Jana Hamáčka je nezáviděníhodná, protože máme výsledky referenda pro vstup do vlády, teď zase tvrdí, že je pro něj Miroslav Poche důležitý. Myslím si, že ho ale jako ministra zahraničí neprosadí, protože pokud by si jednotlivé orgány ČSSD měly rozhodnout, zda účast ve vládě bez Pocheho, nebo vystoupení a postavení se za Pocheho, tak budou volit účast ve vládě. A Jan Hamáček by po všech tahanicích kolem referenda nevystoupení do vlády neustál.

Andrej Babiš má naproti tomu v průzkumech neustále 30% hlasů, takže si

může dovolit i předčasné volby, peníze na to má, ví, že vyhraje. V předčasných volbách by také nejspíše oslabil STAN, KDU-ČSL a TOP 09, takže je v současné době bohužel pánem situace. Spolu s Milošem Zemanem určuje pravidla hry.

Za odmítnutím Miroslava Pocheho stojí jeho údajné proevropské, proimigrační a protiizraelské postoje. Celkově to ale ukazuje na dvě věci, za prvé na existenci protiimigračního konsensu v české politice. Za druhé je zajímavé, že se nemluví o zákulisním postavení Miroslava Pocheho ve financování ČSSD.

Současným problémem sociální demokracie není Miroslav Poche, strana je totiž v celkovém rozkladu a na personální úrovni nemá koho nabídnout. Liberální křídlo strany je dnes v těžké defenzivě, moci se ujalo konzervativní a prozemanovské křídlo. To znamená, že sociální demokracie udělala asi chybu v tom, poukazoval na to kdysi Jiří Dienstbier, že se měla pokusit vyčistit krajské struktury, které ji dnes ve skutečnosti ovládají. Ty mají zájem na tom být u zdroje moci a peněz, ale neobjevují se tam žádné sociálně demokratické hodnoty, je to spíše velice technokratická, udržovací struktura, která nemá vize ani strategie.

Situace kolem Miroslava Pocheho ukazuje právě na protiimigrační konsensus. A boj s krajskými strukturami není na pořadu dne.

Jak hodnotíte program nově vznikající vlády. Ve svých posledních textech upozorňujete na možnost privatizace Českých drah a hrozbu doplácení na zdravotní péči.

V programovém prohlášení sice Andrej Babiš tvrdí, že nehrozí privatizace klíčových sektorů. Příliš bych tomu ale nevěřil. Vycházím z toho, že je oligarcha, má své vlastní zájmy, a ve vládě se je bude snažit prosazovat. Když se podíváte na jeho knihu O čem sním, když náhodou spím, tak tam jasně uvažuje o systému dvourychlostní zdravotní péče. Nemusí hrozit plošná privatizace nemocnic, jako za Nečasovy vlády, ale bude se tam postupně připouštět soukromý sektor. Budou se dávat peníze do určitých resortů, na úkor jiných, u nichž se řekne, že nefungují. A v zájmu údajné „péče o pacienty“ se tam pak pustí právě soukromí hráči. Politická divize Agroferut má velice dobrý PR, který to může prodávat jako možnost pacientů, jak lépe spolupodílet na svém zdraví.

O privatizaci Českých drah se dlouhodobě mluví, momentálně do jejich součástí, do společnosti Telekomunikační České dráhy [Telematika], vstoupil Petr Kellner, který v ní koupil 30% podíl, původně to měl být stát. Objevují se upozornění odborářů, kteří před možnostmi privatizace nebo postupného rozprodávání varují. To jsou věci, které reálně hrozí a ČSSD na to vůbec

nepoukazuje, jsem zvědavý, jak by to sociální demokracie zdůvodnila svým voličům, pokud by k tomu došlo. Tvrdí totiž, že hájí veřejný sektor.

To byli jeden z argumentů pro vstup do vlády, který se v sociální demokracii objevil. Někteří sociální demokraté říkali: Co budeme dělat, pokud budeme v opozici a Andrej Babiš bude prosazovat levicový program?

To odráží celkovou vyprázdňenost sociální demokracie. V opozici by se strana měla snažit, aby byla vidět. Navíc by měla jedinečnou příležitost vytvořit levicovou opozici vůči Andreji Babišovi. Ten sice některými levicovými tématy, jako je navyšování důchodů a minimálních mezd ohání, jenže v případě zvyšování mezd pracovníků ve zdravotnictví se už dnes dostává do rozporu s odbory. Sociální demokracie s pěti ministerstvy, kdy část z nich budou spíše Zemanovi ministři, nebude schopná privatizaci zabránit. Levicové principy zde půjdou stranou.

Prostor pro levicovou opozici přitom existuje, sociální demokracie by mohla kritizovat Andreje Babiše, že to, co dělá je málo, je to krátkozraké a za levicovým programem se u něj skrývá spíše podvod na voliče.

V programu vlády třeba úplně chybí téma sektorových daní, což je něco, co bychom tu potřebovali, ale vůbec se s tím nepočítá. O progresiv-

ním zdanění se úplně přestalo diskutovat.

Přitom sociální demokracie by ve vládě mohla být ve výhodné vydírací pozici, kdy například po neschválení progresivního zdanění, by vláda mohla padnout.

Mohla by ho vydírat, ale situace je úplně opačná, Babiš si ji bohužel vodí na vodítku. Naopak ji může vydírat tím, že si prohlašuje co chce s SPD a KSČM, což ale bude dělat stejně. Pokud by sociální demokracie určitým způsobem zlobila, tak má tuto létající koalici, s níž může prohlašovat rozpočet nebo důvěru vládě. V případě důvěry vlády by teoreticky stačilo, kdyby KSČM a Okamurovci odešli ze sněmovny.

Už v minulé Sobotkově vládě byl Andrej Babiš ve slabší pozici a přesto dokázal převzít část programu ČSSD a voliče. Je otázka, jestli by v nové vládě, kde bude mít silnější pozici, se sociální demokracií úplně nezametl. Dokáže ČSSD skutečně prosazovat svůj program?

S lidmi, kteří budou sedět ve vládě něco takového moc nehrozí. Už minulá zkušenost Sobotkovy koalice ukazuje, že ANO je schopné vysát program a postavit si propagandu na tom, že něco dělá, i když to není pravda, a přivlastnit si všechny úspěchy. ČSSD ve vládě bude čekat nejspíše to, že krátkodobě trochu posílí, ale bude pod velkou palbou kritiky. Stane se jedinou stranou, která plně legitimizuje Babiše a navenek se jí bude těžko tvrdit, že s ním má velký problém. V minulosti se často odvolávali vrcholní sociální demokraté na to, že je Babiš trestně stíhaný. Scénář s přivlastněním úspěchů koalice Andreje Babiše se může znovu opakovat. Může se objevit ještě scénář zesílení antikomunismu, který na voliče Andreje Babiše neplatí, ale jeho terčem bude opět ČSSD.

Bude ČSSD schopná svrhnout vládu, pokud se stane pouze fíkovým listem hlasovací koalice ANO, SPD a KSČM?

Myslím si, že ne. Existuje sice „pojistka“, která mluví o tom, že pokud odstoupí pět ministrů ČSSD, tak padne celá vláda, ale pokud budou ministři lidé spojení s Milošem Zemanem, tak demisi z vlády nepodají. Zeman pak odsouhlasí demisi několika ministrů, kteří opravdu odejdou a Babiš si za ně dosadí své lidi.

Když se dostanu ještě zpět k situaci v ČSSD, jakým směrem se strana bude ubírat? Referendum bylo tak trochu o bytí a nebytí předsedy Hamáčka. Po sněmu zase posílilo konzervativní křídlo, v předsednictvu se objevili Jiří Zimola nebo Jaroslav Foldyna.

Dnes je otázka co s ČSSD dál. Krajské struktury a konzervativní křídlo mají jasně navrch, Sobotka je mimo hru, Diensbier a Štěch vyzývali proti vstupu do vlády, ale v referendu neuspěli. Jan Hamáček měl údajně apelovat na liberálnější členy, že pokud vstup do vlády nevyjde, tak on padne a strana přijde o zbytky progresivismu, který reprezentuje.

Sociální demokracii čekají na podzim obecní volby, kde se čeká její drtivá porážka. To může vést k prnutí ve straně a konzervativní křídlo může oslabit. To však neřeší hlavní problém, kterým je převaha krajských struktur, dnes ve straně neexistuje nikdo, kdo by se s nimi mohl střetnout.

Sociální demokracii by mohl napadnout, kromě porážky v obecních volbách, tlak soustředěný zvnějšku kritizující stranu za to, že nedělá levicovou politiku. Zde je prostor pro občanský aktivismus zdola. Tlak ve smyslu: „Vy nejste levice“. Tlak ze strany levicových liberálů ve stylu: „Volil bych levici, ale sociální demokracie není levice“. To by ale musela mít sociální demokracie pud sebezáchovy. Strana už není zvyklá bojovat o voliče, ví že vládne a jde jí o zajištění financí, zvláště v krajích, a mocenských pozic. Sociální demokracie je částečně vnímána jako strana již jde především o koryta, což není úplně neopodstatněné, takoví lidé jsou tam dnes ve většině.

Jedním z důvodů, proč se Jaroslav Foldyna stal místopředsedou strany je, kromě toho, že porážka ve volbách byla přířknuta sobotkovskému křídlu ve straně, neomarxismu, vstřícnosti k migrantům, genderu a kdoví čemu ještě, to, že zatím nemá na krku žádný velký korupční skandál. Jemu by se však spíše slušelo být u Okamurovy SPD. Jeho politickým vkladem, když třeba mluví o podpoře soustruzníků, je ponižování druhých, na tom závisí jeho politická strategie. U krajských struktur, z kterých je sociální demokracie tvořena má Jaroslav Foldyna pověst idealisty ve zvrhlém slova smyslu, takového prozemanovského idealisty.

Sociální demokracie je tedy v katastrofálním stavu. Sice jsou tam skupiny jako Idealisté a další, kteří by s tím chtěli něco udělat, ale mocensky je

strana v současné chvíli zablokována. Vladimír Špidla tvrdí, že je to boj na několik let a je otázka, kdo ho povede.

Na druhé straně sociální demokracie není úplně zvyklá na tlak občanského sektoru a existenci aktivistických skupin. Je tedy otázka, co dále.

Klíčové je začít se bavit o tématu levice, bez ohledu na sociální demokracii. Přesto se jí netroufám úplně odepsat. Bylo by vhodné začít se ve veřejném prostoru bavit o tom, co dnes znamená levice, co reprezentuje a chce. Otázkou je i to, jak reagovat na krizi, ve které je současná levice, nejen u nás. Neexistence levice je znatelná. To, že Andrej Babiš vysál prvky levicového programu z něj ještě nedělá levici. Existují zde daleko vážnější problémy a nikdo nemyslí do budoucna. Důležité je otevřít hodnotovou debatu, i s tím výhledem, že se otevírá možnost vzniku nového levicového hnutí nebo subjektu.

V české politice dochází ke generačnímu střetu, který se dnes často přehlíží. Politiku představovanou Babišem, KSČM, Okamurou nebo Zemanem táhne generace lidí nad padesát let, která na sobě pocituje dopady postkomunistické transformace a globalizace, hledá jistoty, něco, co je známé. To ji vede ke kulturnímu obratu a návratu ke světu, který jsme znali, přestože je to iluze a vedlo by to ještě k většímu regresu. Andrej Babiš se svým volebním úspěchem představuje kombinaci inženýrské odysey pozdní normalizace a mafiánského kapitalismu. Z podobného elektorátu vychází i Orbán nebo Kaczyński. Tento typ politiků vytváří představu starých otců, kteří budí důvěru, že stát dokážou někam dovést, mají zkušenosti nebo jsou bohatí, a představují pro lidi určitou jistotu v globalizovaném světě.

Andrej Babiš vítězí spojením určitého druhu populismu a manažerského řízení státu. Jak zapadá do současné světové politiky, kde je často voláno po silných vůdcích?

Sluší se říct, že existují různé druhy populismu. Dnes je na vzestupu pravicový populismus, ale existuje i levicový populismus, který sociální demokracie nikdy nezkusila v praxi. Neinspirovala se španělskými Podemos, Corbynem nebo řeckou Syrízou. Pravicový populismus reaguje na realitu společnosti, která je silně individualizovaná, roztržštěná a čelí velkým nejistotám z několika směrů. Silný je strach z migrace a

kulturní změny. Z toho vzniká poptávka po silných vůdcích, kteří budí důvěru, že uhájí určitý typ jistot a světa, na nějž byli lidé zvyklí. Babiš představuje strategii přežití pro generaci husákových dětí, relativní růst mezd a jistotu, že nespadne na sociální dno.

V Německu byly nedávno provedené výzkumy o voličích AfD a pravicově populistických stran, které ukazují, že nepochází z nejchudších vrstev, ale ze všech společenských tříd. Společný je pro ně strach ze sociálního pádu a velké změny, který je na místě. Levice nenabízí odpovědi na témata jako je automatizace práce, migrace, prohlubující se nerovnosti, rostoucí moc korporací, na otázku, co drží společnost pohromadě. Chybí jí politická imaginace, která by našla řešení na tyto otázky. Snaha o nalezení řešení ale sebou nese střet s velkým kapitálem, do kterého se nikomu nechce. Sociální demokracie, která chce vstoupit s Andrejem Babišem do koalice, s ním jen sdílí přání po udržovací vládě.

Když jste mluvil o levicovém populismu, kromě britské Labour Party, se žádná evropská sociální demokracie nepokusila využít ho v praxi. V současné době se levicového populismu, který má schopnost přitáhnout voliče, v evropské politice ujaly spíše nové subjekty. Je schopná sociální demokracie takový druh populismu použít?

V otázce levicového populismu je důležitý ještě jeden moment. Populismus je dnes tažen důrazem proti establishmentu, proti politickým stranám, které byly dlouhá léta ve vládnoucích strukturách. S ohledem na to mají socialistické strany těžkou pozici, protože byly součástí vlád v období finanční krize, na niž nedokázaly adekvátně zareagovat. Místo toho, aby levicové strany obrátily pozornost k socioekonomickým otázkám, kladly důraz na bezpečnostní hrozby. Jedním z milníků je ukrajinská krize, kdy debaty o společenské a ekonomické změně ustoupily stranou bezpečnostním hrozbám, což byla voda na mlýn pravici, protože to vyvolalo v lidech strach a pravice mohla těžit z toho, že je větší zárukou bezpečí, než levice. Poté přišla řecká krize, kde sociálně demokratické strany naprosto selhaly a ukázaly, že nejsou solidární s Řeckem. Výsledkem je krize identity levicových stran neví se, kde na politickém spektru stojí, chybí jim konzistence, srozumitelná politika, není jasné co a koho reprezentují.

Když přejdu ke KSČM a její možné podpoře menšinové vlády ANO a ČSSD, tak je to určitý milník v české politice. Stále existuje Bohumínské usnesení, které sice například na krajské úrovni již není dodržováno. Na druhé straně je zde opět posilován antikomunismus v liberálních protestech proti Miloši Zemanovi nebo Andreji Babišovi, ODS přichází s antikomunistickou kampaní před obecními a senátními volbami. Co to ukazuje o české společnosti?

Česká společnost reaguje na trendy podobně jako další evropské společnosti. Problém postkomunistického prostoru je, že odpor vůči Andreji Babišovi není veden proti tomu, že je oligarcha, ale vede se z pozic antikomunistických středových liberálů. Ti sice mají v české společnosti stále svou váhu, což je dáno naším historickým vývojem po roce 1989, ale je třeba říct, že tento typ odporu je ve své současné podobě neúčinný, a na Babišovy voliče nemá vliv. Velká část české společnosti si prošla postkomunistickou transformací, od rozkrádání majetku, přes propouštění a pravicové vlády, které ukázaly pohrdání společností. Velká část lidí je tak docela otrlá a vláda pevné ruky odpovídá jejich poptávce. Mnoho liberálů dlouhá léta lidmi pohrdalo a říkali, že ostatní mají makat a být úspěšní. Osoba Andreje Babiše s tímto liberálním příběhem dost souzní, je to úspěšný a bohatý podnikatel. Odpor z liberálních pozic tak nedává příliš smysl.

Američtí politologové Martin Gilens a Benjamin Page před časem vydali studii, která měla doložit, že Spojené státy již nejsou demokracií, ale oligarchií. Tvrdí, že to, co zažíváme v Evropě i USA, je spíše souboj oligarchií. Když si to vezmete z pohledu voličů ANO: jaký je rozdíl mezi Babišem a ODS nebo Kalouskem? Vnímají, že obě strany zastupují určité ekonomické zájmy, ale Babiš na rozdíl od Kalouska veřejně nepohrdá lidmi. Antikomunismem vedené protesty na voliče ANO neúčinkují, můžou fungovat na část vyšší střední třídy v Praze a dalších větších městech, ale pořád se bavíme o menšině. Andrej Babiš má dnes podporu lidí, jeho obraz je takový, že s nimi komunikuje. U populismu je důležité, že lidé hledají někoho, kdo je bude přímo zastupovat, což zatím zvládá, politický obratný je, situaci má pevně v rukou. Pokud by liberálové chtěli u jeho voličů uspět, museli by provést větší sebekritiku a museli by uznat, že se postkomunistická

transformace do velké míry nepovedla, ale na to nechtějí přistoupit.

Podobný vývoj s ještě horším průběhem vidíme v Maďarsku nebo Polsku, kde došlo k vymazání levice, vzestupu konzervativců, typu Orbána a Kaczyňského, kteří kulturní konzervatismus kombinují, v případě Kaczyňského, s mírnými sociálními programy. Podobný vývoj prodělává i Babiš, v roce 2013 vysál voliče ODS, dnes se tváří sociálně, vysává voliče ČSSD, v budoucnu bude nejspíš kulturně konzervativnější, proti migrantům je již dnes.

Není jedním z důvodů neúspěchu liberálních protestů proti Zemanovi a Babišovi i to, že svou kritiku necílí proti konkrétním programovým tezím, ale spíše svůj boj personifikují?

Nejsem si jistý, do jaké míry je v současném veřejném prostoru účinné cílit na programové body. Programová debata může zacílit na lidi, kteří se denně zajímají o politiku, na intelektuály, jenže u širší veřejnosti potřebujete mluvit srozumitelně a potřebujete jasné štěpící linie. Z toho důvodu dává personální útok smysl, část veřejnosti vysílala moralizující kritiku.

Vnímáte jako možné vznik nového levicového volebního subjektu nebo má cenu snažit se o přestavbu existujících politických stran?

Kdekdo začíná mluvit o potřebě vzniku nové levicové strany. Důvody jsou pro i proti. Jeden z nich je rozklad sociální demokracie a levicové politiky. Na druhé straně se říká, že na politickou stranu je potřeba asi 20 milionů korun. Je dost obtížné dělat politiku ve struktuře, která disponuje určitými finančními prostředky, natož pak ve struktuře, která by je neměla. Druhou věcí je rozdělování mezi hnutím, které by aktivisticky působilo a upozorňovalo na problémy a samotnou politickou strukturou, která by usilovala o moc. To jsou dvě vzájemně se posilující se, ale odlišné věci. Cesta k politické struktuře, která by bojovala o moc je stále docela dlouhá. Proto mi větší smysl dává bavit se ve veřejném prostoru o levici. Existuje zde spíše prostor pro hnutí, které by upozorňovalo na to, že tady nemáme levici a současná politická struktura levicová není. Z toho by pak skutečně mohl vzniknout zárodek i pro politickou stranu.

Otázky kladl Jaroslav Chramosta

1968: DLOUHÉ STÍNY VELKÉHO TŘESKU

Dějiny roku 1968 jsou dnes především dějinami jeho velmi různých a protichůdných interpretací. Oloupat bezpočet interpretačních slupek této cibule, jejíž jádro se právě proto dosud patřičně nevylouplo, je stále aktuálním úkolem pro všechny, kdož jsou – jako miliony lidí celého světa před padesáti lety – přesvědčení, že jiný svět je nejen nutný, ale i možný.

NADĚJE A KATASTROFA

Vytěžování zkušeností ze žhavých „soudobých dějin“ osmašedesátého ztěžuje skutečnost, že šlo o jakýsi komplexní simultánní infarkt, který napadl způsoby vládnutí po celém světě, v jeho centru i periférii, na „demokratickém“ Západě, „totalitním“ Východě a rovněž na „rozvojovém“ Jihu. Tenkrát se mu ještě říkalo „třetí svět“, protože soupeření dvou geopolitických bloků se zdálo být věčné.

Analytikům padají ruce, mají-li označit společný jmenovatel protiválečné mobilizace v amerických kampaích, tamního černošského hnutí, Pražského jara 1968 a řádění Rudých gard čínské „kulturní revoluce“. Jak souvisí polský březen [Cała Polska czeka na swego Dubczeka], jenž vyústil v oficiální antisemitismus, a zástupy demonstrierujících studentů, zmasakrované na náměstí Tří kultur v Ciudad de Mexico? Podobnější jsou bitvy studentů s policií v ulicích Milána, brazilského Ria, Západního Berlína, v Karáči či Rávalpindí v Pakistánu, v indonéské Djakartě, v Tokiu anebo v pařížské Latinské čtvrti v „noci barikád“. Mnozí historikové stojí v mlčenlivých rozpacích nad obrovskou generální stávkou až deseti milionů dělníků, která vtiskla stále smazávanou, ale nesmazatelnou pečeť Květnu 1968 ve Francii.

Hlavním terčem byl ve všeobecném diskursu kapitalismus, imperialismus – především americký, ale i sovětský – stejně jako byrokratické aparáty tradičních stran a jejich odborů. Terčem byly nejen diktatury, ale veškeré autoritářství a pokrytecká morálka pod atomovým deštníkem supervelmocí, které šest let předtím [karibská krize v říjnu 1962] zatáhly svět na samotný práh jaderné války. Přitom se masy lidí v pohybu vzájemně ovlivňovaly, často ovšem bez hlubších znalostí kontextu „bratrských“ lokálních bojů. Všichni rebelové světa jako by reálně stáli na návsi „globální vesnice“ Marshalla McLuhana.¹ Na všechny tam blikaly televizní obrazovky a chrčela tranzistorová rádia s týmž šokujícím zpravodajstvím o válce Vietnamu a také ovšem o probíhající celosvětové vzpouře.

Srozumitelnost celkového obrazu komplikuje fakt, že eruptivní dění prolomilo úzký rámec ročního kalendáře. Italský „osmašedesátý“ nastal vlastně až za „horkého podzimu“ 1969, na nějž navázala dekáda dělnických třídních bojů se studentskými štáby teoretiků operaismo [Toni Negri] a nakonec i teroristické praxe, rudé i hnědé.² Od roku 1968 nelze oddělit ani chilský levicový experiment [1971-1973], jeho globální reflexe a dopady. Natož „karafiátovou revoluci v Portugalsku [1974] či demontáž režimů španělského diktátora

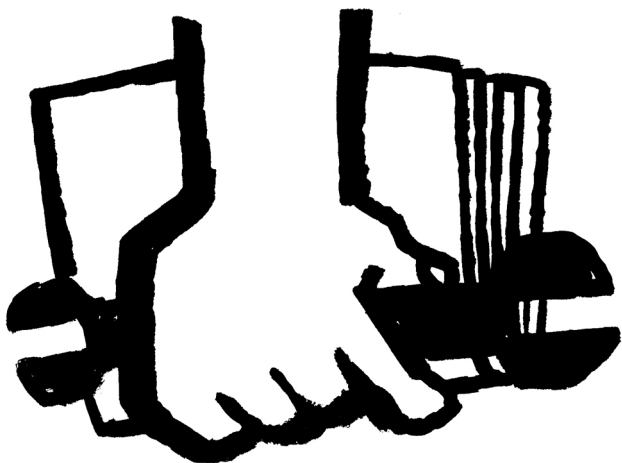
Franka a řeckých plukovníků v polovině sedmdesátých let.

Mnoho revolučních socialistů, kteří vedli dlouhodobý spor s mechanickým pseudomarxismem II. Internacionály a stalinistických „ústavů maxismu-leninismu“, jimiž jen málo otfásla Chruščovova povýtce ornamentální destalinizace, příjemně překvapilo, za jakých okolností k revolučnímu zdvihu došlo: po mimořádném, v dějinách kapitalismu historicky bezprecedentním ekonomickém boomu padesátých a šedesátých let. V těchto „šťastných letech“ se zvýšenou produktivitou práce neustále rostly reálné mzdy, zvětšoval se objem konzumu a „stát blahobytu“ ve vyspělém světě zručně kočoval „sociální kompromis“. Je dobré si tohle zapamatovat. Stejně jako plné žaludky a tuny oceli nevytvořily materiální základnu komunismu, skok do říše svobody dnes nezařídí ani vysokorychlostní internet, ani všeobecná uberizace. Naděje čerpaná z událostí, které se minuly s logikou ryze materiálního zbídačení, je tedy v určité míře aktuální i dnes, v roce 2018. Už letos v únoru nám přece oznámili, že tento rok konečně „přináší dobré zprávy“: světový růst HDP se loni zrychlil z 3,2 % na 3,6 % a letos bude „ještě větší“.³

Nadčasovou smysl eruptivní síly v její zaskakující a zároveň úlevné neočekávanosti již před deseti lety přesně

1. Marshall McLuhan, *War and Peace in the Global Village*, 1968.

2. V letech 1974-1980 bylo v Itálii oficiálně napočítáno 283 mrtvých a 77 zraněných z politických důvodů. Z toho 104 umřelo a 106 zraněných bylo připsáno levicovému terorismu.

popsal Joel Geier: „Rok 1968 byl rokem revoluční naděje. Většinou lidé mají malou naději. Přijmou nebo se přizpůsobí stávajícím podmínkám, dokonce i těm mizerným. Cítí se bezmocní; nemyslí si, že dokážou něco změnit. Revolucionáři jsou jen malá marginalizovaná menšina, považovaná za nerealistickou a utopickou. Revoluce je pokládána za nemožnost; lidé, jsou příliš apatičtí nebo nevědomí – nikdy nebudou bojovat. Pracovní třída se nechala koupit, je ztuchnělá a spokojená; a tak zapomeňte, relaxujte, vychutnejte si své vlastní životy, to je to nejlepší, v co můžete doufat. A pak najednou, neočekávaně, z ničeho nic dojde k obrovskému vzepětí zdola, kdy se miliony lidí hrdinně zapojují do radikálních bojů, jimiž zcela mění svět, politiku i sebe samotné.“⁴

Proč se ale tato naděje zcela ne naplnila a její potenciál by promrhán, ba z valné části převzat nepřítelem? Mnozí neoliberálové poukazují na rok 1968 jako na základní kámen další expanze kapitalismu. Když se v průběhu své prezidentské volební kampaně v roce 2007 Nicolas Sarkozy rozhodl „skoncovat s hodnotami roku 1968“, byl promptně poučen mediálním establishmentem, že bez osmašedesátého by on sám – potomek maďarského imigranta – nemohl na funkci hlavy státu ani pomyslet. Vysvětlili mu, že „kapitalismus s jeho schopností změny a liberální pravice byly hlavními příjemci roku 1968“. Neboť právě v tomto roce „byly položeny základy naší současné společnosti individualismu a autonomie subjektu“.

Shrňme si to, jde o důležitý bod, který se stále vrací na stůl: Sarkozy se zprava snažil populisticky oslovit neoliberálním drceným lidem a zalovil ve voličském rybníku populistické extrémní pravice. Šel na to tak, že osmašedátníky obvinil z rozšíření „etického relativismu“

špeně usměrněn, že přeci „toto dědictví osmašedesátého sám [Sarkozy] uznává, jestliže obviňuje Květen 1968 ze zplození divokého kapitalismu, který charakterizuje neoliberální současnost.“⁵ Kritika této „neoliberální současnosti“ při edukování „poctivého“ Sarkozyho zleva nezazněla. Vypadá to, že levice vlastně stojí na straně neoliberálního establishmentu, že bývalí revolucionáři se stali elitáři, kteří si libují v „autonomii subjektu“. Proti liberální pravici nakonec nemají nic, zatímco pravice čím dál extrémnější se snaží alespoň předstírat, že reprezentuje lid. Nemálo voličů Donalda Trumpa tomu uvěřilo.

Toto je možná klíčové dědictví roku 1968. Zde máme v kostce jádro tragické cesty od krátké revoluční naděje ke kontrarevoluční plisni všech barev, cestu od záblesku k dlouhým stínům, kterou poslední půlstoletí procházíme. Odtud plyne trvalý úkol levice zjistit, proč pod dlažebními kostkami nebyla pláž, ale Pinochet.

OSUDOVÁ (NE)KONVERGENCE BOJŮ

Ale vraťme se k počátkům labyrintu. Když Vladimir Lenin zvažoval v celé řadě svých spisů definiční znaky revoluční krize, uváděl „zesílenou aktivitu mas“ čelících degradaci a útlaču [„bídě a vykořisťování“]. Vládnoucí třída zároveň podle Lenina „nemohou již dosavadní nadvládu uplatňovat nezměněným způsobem“. Zkrátka a dobře, ti „dole“ už nechtějí být ovládáni jako doposud, ti „nahore“ už většinu společnosti dosavadním způsobem ovládat nemohou.⁶

V jakémkoli typu kapitalismu je smyslem ovládnutí společnosti optimální akumulace kapitálu, kterou jeho vlastníci především vnímají v ukazatelích míry zisku. A snaží se průběžně od-

stranit různé překážky této akumulace. Právě ve druhé polovině šedesátých let poprvé od války míra zisku začala klesat a pracovní síly i byrokratické aparáty, zajišťující dosud dostatečný profit i systémovou stabilitu, se těm „nahore“ čím dál víc jevily jako příliš nákladné, jako ohrožující návratnost produktivních investic i konkurenceschopnost. Zároveň Spojené státy, jádro světového systému, ztratily regulační moc nad obchodováním s velkým množstvím tzv. eurodolarů, které v roce 1968 již fakticky likvidovaly mezinárodní měnový systém ustavený ještě za války v Breton-Woods [1944]. Systém byl USA oficiálně demontován opuštěním konvertibility dolaru se zlatem v roce 1971 a brzy nato [1973] zaveden plovoucí kurz. Šlo o první kroky cesty jinam [dalšími byly dvě vlny ropných šoků v letech 1973 a 1979, kdy také došlo k drastickému zvýšení sazeb centrální bankou USA], cesty z „fordistického“ kapitalismu do současné „tekuté modernity“ [v níž se ovšem počet fordistických mučiren světa od té doby výrazně zvětšil a nárůst pracovníků ve službách stále ještě nepřevýšil – přes všechny ty řeči o „postindustriální společnosti“ – růst pracovníků v průmyslu]. Tohle – a nikoliv osmašedesátníci – otevřelo dveře pro návrat ekonomických cyklů, nezaměstnanost, cynismus a jiné nástroje zkázkovnictví a demoralizace pracující třídy divokým kapitalismem.

Rebelové roku 68 jsou vinní „jen“ tím, že po své porážce bezděčně i vědomě do rozjetého vlaku naskočili, halíce tvrdou realitu do postmoderních bajek. Dělníkům vyspělých zemí nelze vyčítat, že těmto nedozírným [teoreticky adekvátně neuchopeným] změnám koncem šedesátých let nevědomky vykročili vstříc, když se pod impulsem studentské revolty pustili do boje za sociální transformaci dle vlastních představ a upozornili tak majitele kapitálu na nejzávažnější hrozbu zdola. Bylo to nebezpečné. Konzervativci, kteří kritizují „ducha 1968“, nemyslí ve skutečnosti na „divoký kapitalismus“ a „nepoctivost“. Myslí na to, že 500 ve stávce obsazených továren po celé Francii v Květnu 1968 mohlo pro represivní aparát státu představovat zcela jiný oříšek, než zdolání 20 barikád v Latinské čtvrti. Prožívají znovu a znovu prastarou hrůzu všech strážců třídních pořádků, že se pod nimi přeci jen náhle otevře země a pohltí je.

Lidé práce nebyli sociálním státem nijak „zhýčkaní“ a většinou ani „zkorumpovaní“, jak je jim dodnes předhazová-

3 Alternatives économiques, hors-série č. 114, únor 2018.

4 Joel Geier, „1968: Year of revolutionary hope“, International Socialist Review, č. 83, květen 2012. Projev na University of Illinois 26. března 2008.

5 Josep Ramoneda, „Sans Mai 1968, Sarkozy réviserait pas“, El País, cit. z Courier international, 13. června 2007.

6 Shmuel Daniel Bensaid v „La notion de crise révolutionnaire chez Lénine“, Inprecor č. 642-643, srpen-září 2017.

no v „autonomních zónách“ radikálně puncovaných intelektuálů, zvláště pozorných čtenářů Herberta Marcuseho, jenž pracující třídu jako revoluční subjekt zásadně zpochybnil ve prospěch marginálních vrstev. Ale poměrně bezpečí před nahou bídou a škála dosažitelných konzumních lákadel ještě nepředstavují opuštění proletářské situace. Francouzské, italské, ba celoevropské [a ovšem i americké] taylorizované továrny, v nichž se pracovalo až na tři směny 45 hodin týdně, byly peklem i pro „specializované pracovníky“, otroky výrobních linek, ujařmené bezduchými úkony v rytmu běžících pásů. Opravdový archetyp „specialistů“! Slogan „metro, práce, spánek“, který se v Květnu ve Francii rozšířil, byl přesnou definicí úmorného odcizení, v němž se za páté republiky generála de Gaulla ocitlo zhruba osm milionu lidí.

Postavení dělnické třídy ve Spojených státech se v zásadě nelišilo. Ale bílí američtí muži pracující v podobných fordistických továrnách, těžili z nemalého podílu na nejbohatší ekonomice světa. Organizovaní v odborech, prodchnutých studenovědeckou tradicí „zatlačování komunismu“, tonuli v sexismu či soutěživém rasismu s černochy a jinými menšinami, „kazícími cenu práce“. Jejich odborové svazy mezitím téměř zcela zničily třídní vědomí třicátých let. Materiální i ideová „korupce“ znemožnila masivní konvergenci bojů mezi tímto chrámem dobře placeného dělnictva a revoltou univerzitních kampusů. Znemožnila ji tím snadněji, čím více američtí dělníci podporovali angažmá US Army ve Vietnamu. Tato válka byla přitom všude důležitou roznětkou a tmelem odporu roku 1968. Psychická nálož explodovala zvláště po ničující „ofenzivě Tet“, provedené Vietcongem na lunární Nový rok, který tehdy připadl na 31. ledna; král – nejsilnější vojenská mocnost světa – byl ze dne na den nahý. Velké pozdvížení zdola ve Spojených státech, ono svébytné „americké levičáctví“, se proto obrátilo k pasivnímu dělnickému prostředí zády a inspirovalo se spíše černošským aktivismem, hnutím za občanská práva, emancipací žen, gayů a lesbiček, alternativním životním stylem a kontrakulturou. Tento model se po porážkách roku 1968 ujal i v evropské „společnosti spektaklu“ [Guy Debord], v níž byli rockeři a revolucionáři záhy zaměnitelní jako jejich koncerty s koncepty, slova s činy a happeningy s heroismem. Do popředí se od té doby derou sociální otázky, moralizující přístup, politic-

ká korektnost a autentické subjektivní výpovědi. S důrazem, který hraničí až s posedlostí, je v těchto referenčních systémech striktně odmítán ekonomický, třídní a politický slovník.

MLADÁ GARDA JAKO PŘEDVOJ

Letos zazněl rozčilený menšinový názor bloggera vlivného francouzského webu, že osmašedesátý je dnes nazírán jakoby logikou dystopie George Orwella. Celý příběh roku 1968, jehož ohniskem nesporně byl francouzský Květen, je totiž líčen takto: Studenti v čele s Danielem Cohn-Benditem [tehdy zvaným „rudý Dany“ a dnes plně podporujícím Emmanuela Macrona coby „jediného Evropana“], a další skvělí lidé udělali revoluci v univerzitní Latinské čtvrti v Paříži. Jsme jim zavázáni za mnoho dobrého: za sexuální revoluci, feminismus, antiautoritářství, toleranci k homosexualitě a kulturní otevřenost. A litujeme – jako dnes ostatně i oni sami – všeho špatného: přílišné uvolněnosti a negace jakékoliv autority, bezbřehé anarchie, relativismu, barikád a drog. Jeden televizní pořad shrnul rok 1968 obrazem, jenž divákům vnucoval propletenou nahotu mladých těl. Stručně řečeno, několik týdnů byl slastný nepořádek, až generál de Gaulle odpískal konec, vypsal všeobecné volby, v nichž velkou většinu získala pravice. V celém příběhu – pokračuje tato ojedinělá stížnost – chybí jediné: největší generální stávková dělnická třída na světě, která ve Francii započala 13. května 1968, trvala několik týdnů a přerostla v objektivní hrozbu destrukce celého systému.⁷

V tomto příběhu i v rozhořčení nad ním toho ovšem chybí víc. Nelze totiž podceňovat inovační potenciál generace z poválečného baby boomu, generace, která zaujímala významné místo v demografickém stromu, a už jen proto měla společenskou váhu. Běžná „juvenilní neofilie“ [Konrad Lorenz], jejímž nezbytným prvkem je kulturní sebe-

vyjádření, životní styl a jiné difference mladé generační kohorty, vždy takřka automaticky napadá etablované obyčeje a morálku v jejím jádru, ve sféře „samozřejmostí“, ve všeobecně internalizované ideologii. Hnutí 22. března v čele s Danielem Cohn-Benditem stálo na počátku přelomových událostí ve Francii zdánlivě banální kauzou: požadovalo, aby dívky měly právo navštěvovat část kolejního areálu, v němž byli ubytováni chlapci [opačně to univerzitní reglementy připouštěly, protože jen mladé ženy nesměly být viditelné „do větru“]. Konflikt obnažil bezpočet podobných „samozřejmostí“ [např. skutečnost, že žena si nesměla otevřít bankovní konto bez povolení manžela] a ve střetu s „barony“ univerzitní správy i brutalitou policie se rychle politizoval. Italští studenti se teprve při projednávání ryze materiálních problémů předimenzovaných kampusů [v dekádě 1960-1970 se počet studujících v rámci „modernizace“ zhruba zdvojnásobil] dozvěděli, že jsou jen pěšáky na nástupišti kapitalistické akumulace. Naštvalo je to.

Kromě „banální“ roznětky potřebuje každá juvenilní revoluce dostatečně vážný kontext. Tím byl naprosto všude Vietnam, jenž byl pocítován jako naléhavý nejen v přímo zapletených Spojených státech, ale i ve Francii, koloniální mocnosti, která měla za sebou vlastní krvavou válku v Indočíně a – z pohledu roku 1968 docela nedávno – v Alžírsku. V Japonsku zase domácí průmysl, vyrábějící pro „americké agresory“ ve Vietnamu napalm, vadil zmobilizované mládeži naprosto stejně, jako

7 Jean-Pierre Boudine, „1968 pour les nuls“, MédiaPart.fr, 17. února 2018.

8 „The May events in France“, Socialism Today, č. 118, květen 2008.

krvavý fetiš domácího císarství, které z geostrategických důvodů „svobodného světa“ politicky přežilo japonské imperiální zločiny druhé světové války v Tichomoří. Němečtí radikální studenti, vedení Rudi Dutschkem, jedním dechem se skandováním „Ho-Ho-Ho-Či-Min!“ kladli doma zásadní otázku šmízové denacifikaci své země: „Co jsi dělal za války, tati?“

Je samozřejmě pravda, že studentská „mladá garda“ v roli „revolučního předvoje“ osmašedesátého patřila k sociální vrstvě, kterou nejen stalinisté, ale i třeba i sociolog Pierre Bourdieu – sympatizant osmašedesátníckého radikalismu a pozdější guru alterglobalistů z přelomu tisíciletí – nazývali „novou maloburžoazií“; nelze zapomínat, že koncem šedesátých let byly vysoké školy mnohem elitnější než dnes [jen necelých 6 % studentů ve Francii pocházelo z dělnických rodin]. Nelze však rovněž pominout, že juvenilní radikalismus byl vlastní i mladým dělníkům přicházejícím z venkova [a z italského jihu na sever, kde byly bráni jako „přistěhovalci“]. Charakterizovala je slabá odborová organizovanost, nesvázanost s disciplinovanými „převodovými pákami“ politických stran, včetně IKS. Bez této dělnické generační kohorty, která se aktivně zúčastnila třídních bojů v Itálii v letech 1969-1978, při nichž vládnoucí třída zvažovala pinochetovský protitah, nebylo by společného hájení barikád ani v Latinské čtvrti a dokonce snad i velkého střetu s policií v rámci amerických primárek při nominačním sjezdu Demokratické strany v Chicagu. Bez mladých dělníků by nejspíš nebylo ani třítydenní generální stávky ve Francii, nad níž komunisté [PCF] a odborovní byrokraté CGT ztratili 29. května jakoukoli kontrolu; teprve tehdy propadl generál de Gaulle nakrátko panice, uchýlil se k francouzským jednotkám v Německu, pravice se zmobilizovala do milionové demonstrace a na pařížská předměstí byly přisunuty tanky.⁸ A konečně: bez volebního zákona, který vylučoval mladé lidi ze základního aktu parlamentní demokracie, nebylo by zřejmě – po rozpuštění francouzského Národního shromáždění vzpamatoavším se prezidentem – tak drtivého volebního vítězství francouzské pravice [23. června], zděšené samotnými událostmi i propagandou skloňující ve všech pádech hrozbu „komunistické diktatury“. Mládež je užitečným sudem prachu.

Takzvané „dohody z Rue de Grenelle“ 25. května, v nichž odbory dojednaly významné sociální zlepšení [zvýšení příjmů, prodloužení dovolených, zkrácení pracovní doby apod.], předkládají dodnes levicoví intelektuálové autonomistické provenience jako důkaz konzumní povrchnosti a zkorumpovanosti dělnické třídy. A hlavně jako důkaz neplatnosti marxistické teze o proletariátu coby klíčovém subjektu dějin při pohřbívání kapitalismu. V tomto dalším orwellovském příběhu ovšem zase chybí, že tak velké ústupky establishmentu, jichž bylo dosaženo, mohla vyvolat jenom hrozba revoluce. A že dělníci hromadně dohody z Grenelle 27. května odmítli jako nedostatečné. V příběhu chybí, že režim v té době ztratil kontrolu i nad veřejnoprávními médii a že zkoušet reálnou věrnost armády v případném rozhodujícím střetu považovaly mocenské aparáty za krajně riskantní.

Těto fatální zkoušce zabránil až – velmi pomalu se prosazující – tradiční vliv stalinické komunistické strany a jejích odborů. A zároveň také nízká kredibilita maoistických, trockistických a anarchistických alternativ, předkládaných studentskými radikály, disponujícími jinak nepochybným teoretickým potenciálem i akční dynamikou. Svoji roli v nedůvěře k nim ovšem sehrály i generační a třídní bariéry. Docela stejně jako generál de Gaulle a jeho „hodný policajt“ a nástupce, tehdejší premiér Georges Pompidou, také komunisté Waldecka Rocheta a později [od roku 1972] Georgese Marchaise vtěsnali osmašedesátnícké hnutí zdola do systémově neškodného žebroví buržoazní demokracie a stranické politiky. Jali se rychle budovat společné programy a předvolební i vládní koalice se socialistickými reformisty Françoisem Mitterrandem, který od hesla „Rozchod s kapitalismem!“ [1971] dospěl až k roli bezmocného dveřníka při vstupu neoliberalismu do Francie [1983]. Komunisté se pak ve vládě socialistického premiéra Lionela Jospina [1997-2002] stali spolupachateli mnohem rozsáhlejší vlny privatizací, než jakou předtím prosadila pravicová vláda Alaina Juppé [1995-1997].

Úloha [post]stalinských komunistických stran v revolučním poryvu roku 1968 i mnohem později je dodnes pro revoluční socialisty zásadním mementem. Stojí za samostatnou studii jejich vývoj po roce 1968 k pravému [sociálně demokratickému] i levému eurokomunismu [radikální levice], jehož nejnovější-

mi reinkarnacemi byli po roce 1989 italská Rifondazione comunista či řecká Syriza. Prskavky, které doprskaly. Jako ve Francii sehrály [post]stalinské strany v krizích revoluční povahy a/nebo v řízených tranzitech k demokracii povýtce reakční roli systémové záchranné brzdy. Stalo se tak v Portugalsku, Španělsku, Itálii i Řecku, kde bylo jejich vyhlášenou prioritou odvrácení, hrozby občanské války“, tedy zabránit rozvoji třídních bojů. Tváří v tvář této možnosti panovalo všude zděšení. Allendova vláda Lidové jednoty v Chile byla v roce 1973 explozí spontánních dělnických samospráv [cordonés], zaštitovaných radikálními lidry vládních socialistů i nevládního Hnutí revoluční levice [MIR], zděšena stejně, jako italská komunisté autonomním hnutím Dělnická moc [Potere Operaio], jako mnozí vůdci Pražského jara 1968 ustavováním samospráv v národních podnicích, jako Mao Ce-tung na podzim 1968, kdy mu jím odstartovaná „kulturní revoluce“ přerostla přes hlavu. Byli zděšeni jako celý východní blok – a nejen polská monopolní byrokracie – vyhlášením programu „Samosprávná republika“ na sjezdu Solidarity v Oliwie [1981], jehož hlavním prvkem byl předpoklad „zespolečenštění státní ekonomiky prostřednictvím odborových svazů a podnikových samospráv“.⁹

Samospráva byla jedním z důležitých obrazů světa, kterou alternativní levice kladla jako východisko z tenat tradičních stran a utlačivých poměrů „světového kondominia“ Washingtonu i Moskvy. Je obraz správný a stále platný. Avšak na rozdíl od hlubokých sond, mezi nimiž čestné místo patří Dopisu straně, vyčerpávajícímu dílu dvou mladých polských trockistů Jacka Kuroňe a Karola Modzelewského, které se rozšířilo v roce 1968 s velkým ohlasem i na Západě,¹⁰ byly obrazy světa mladých „levičáků“ většinou příliš symbolické – a i to je vzdalovalo pragmatičtější orientaci dělnického prostředí.

V podstatě šlo o soustavu autentických programových projekcí bojovníků proti kapitalismu a imperialismu do fenoménů, které byly všeobecně známy takřikajíc z televize a jevíly se jako alternativy k oběma „měšťáckým“ zbyrokratizovaným blokům, k jejich „technostrukturám“ [Daniel Bell] či nomenklaturám, prostupujícím teritoriálně i strukturálně celý „starý svět“. A tak byly vkládány naděje do maršála Josipa Broze Tita [neangažovanost v blocích, jugoslávská samospráva], Alexandra

9. Witold Morawski, *Ekonomická sociologie*, Praha, SION 2005, str. 188.

10. Viz Chris Harman, 1968 and the Historic Open Letter to the Polish Communist Party, *International Socialism* 189/2018.

11. Ahmed Shawki, *China: From Mao to Deng*, *International Socialist Review*, č. 1, léto 1997.

Dubčka [„socialismus s lidskou tváří“], v čínského vůdce Maa [antibyrokratická „kulturní revoluce“ vedená pod heslem „útok na štáby“) nebo ve vietnamského „strýčka Ho“ [bojovná emancipace „třetího světa“]. Neděje byla vložena na bedra mučedníka partyzánské revoluce Ernesta Che Guevary [„vytvořit dva tři Vietnamy“) a na neúnavného rétora Ostrova svobody Fidela Castra. V Americe pak na Martina Luthera Kinga a Roberta Kennedyho [oba zavražděni v roce 1968], ale i na šediny protiválečného kandidáta amerických primárek, demokratického senátora Eugena McCarthyho. Takových projekčních pláten bylo mnohem víc. Spousta iluzí a účelových mobilizačních ikonografií, provázené i podnětnými rozborů „světového systému“, nemohly zformovat pevné a dostatečně široké koalice a v delší perspektivě politicky obstát.

Ani tak nevadilo, že padly poslední iluze o možnosti reformního samovývoje obou bloků, když v srpnu 1968 – krátce poté, co Brežněv poslal na Prahu pět tisíc tanků – poslala Demokratická strana do prezidentského klání namísto „holubice“ McCarthyho „jestřába“ Huberta Humphreyho a proti demonstrantům v Chicagu policii. Tyto iluze značná část Nové levice dávno nechovala, nejpozději od maďerské revoluce 1956. Ale schválení vpádu do Československa Fidelem Castrem i plejádou „rozvojových“ komunistických stran naznačilo mnohem závažnější chybu v úsudku. A brzy měli všichni radikálové zjistit, že maoismus je jen variantou stalinismu, která v polpotovské Kambodži dospěje k třímilionové genocidě [1975-1979], že rozeznání Rudých gard a použití armády k disciplinaci rozhořčených dělníků v továrnách nařídil sám Mao¹² a že se studentské hnutí v samosprávné Jugoslávii zřejmě nepomátlo, když v bouřlivém roce 1968

žádalo na „rudé buržoazii“ skutečnou „samosprávu zdola“, kterou maršál Tito a meritokratické „tržní ukazatele“, zavedené od roku 1965, trvale vyprazdňovali. Dodatečná reflexe těchto přeslapů přispěla ke kocovině z porážky a politické reorientaci radikálních osmdesátníků v sedmdesátých letech. Kocovina ještě neskončila.

Zcela zásadní otázka moci zůstala stranou, i když se politická moc ve Francii – a jedině v této zemi – válela 29. května na ulici a stačilo se jen pro ni sehnout. Komunisté to udělat nechtěli, mladí radikálové nemohli a masy „maloburžoazních“ studentů „za sklem“, jak pojmenoval jejich sociální skleník Robert Merle v názvu populárním románu¹² o dění roku 1968 v Nanterre, takový tah na branku vlastně ani nebrali vážně. Rovněž pojetí organizace vzpoury stavělo na povrchních protikladech k byrokratickým strukturám PCF a CGT, na antitezi veškerého řízení, to vše ve jménu hlubší demokracie, spontaneity – a faktické nemohoucnosti. Dětsky nevinný demokratický centralismus, nezbytná podmínka jakéhokoli revolučního postupu, byl vylit s vaničkou centralismu byrokratického. Všechn „avantgardismus“ byl tehdy odmítnut dokonce i mladými maoisty, kteří si vypomohli teorií, že nastala doba „obklíčení buržoazie proletariátem“, a proto stačí kreativitu pracující třídy pouze koordinovat. Paradoxně dnes, v době obklíčení proletariátu buržoazií, byla v praxi tato teze dovedena do extrému v hnutích Occupy, Nuit debout apod.; neexistuje žádná hierarchie, nejsou určení ani mluvčí a každý je „sám za sebe“.

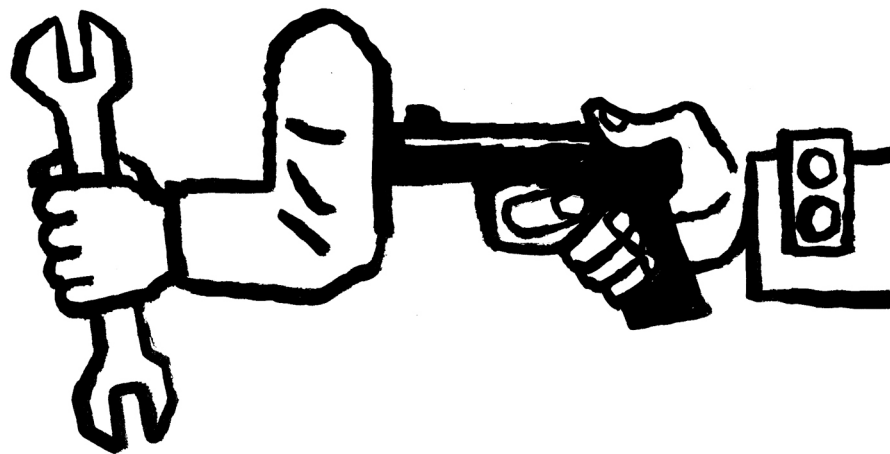
Jenže „staré struktury“ – od buržazního státu až po stalinový a reformistický aparát – jednoduše zavelely zcela jiným směrem: kapitalistický stát k „osvobození iniciativy“ neoliberálním a k obratu společnosti do „divo-

kého kapitalismu“, zatímco nominálně levicová „opozice Jejího Veličenstva“ vplula do rutinní role neškodných tribunů lidu stále oligarchičtějšího systému. Teprve v naší době se toto institucionální a ideologizované divadlo ocitá v troskách a rychle se uvolňuje cesta pro hybridní populistické projekty, které neřikají své jméno, svůj pravý obsah. Krajní pravice má více větru v plachtách, protože se jí podařilo oddělit pracující třídy od progresivních intelektuálů i akční mládež mnohem hermetičtější, než se v roce 1968 zdařilo stalinistům. Útok na někdejší revolucionáře jako na dnešní elitáře funguje bezvadně, protože interferuje s realitou.

Neboť to, co se dělo v běhu času s „avantagrdou“ roku 1968, která samotnou avantgardnost odmítla jako přežitý, ba nebezpečný nápad, je racionalizace porážky, vlastního sociálního vzestupu a kariér „symbolických analytiků“, politických lídrů, vydavatelů, teoretiků, profesorů a všudypřítomných mluvčích hlav ve „společnosti sítí“ a flexibilizované prekérní práce. Kdejaký asistent katedry se stále ještě cítí být „ohniskem odporu“ podle Michela Foucaulta, objevitele všeprostupující „biomoci“ a „plurality vzdorů“. Někdejší hrdý osmdesátník Toni Negri se cítí být součástí globálního „množství“ [multitude] ve vítězném tažení proti Imperiu. Náš hrdina se mrská v síti identit a kultur, bezpočtu útlaků a privilegií, které nemají žádné sociální jádro, „osobní je politické“ a revoluční změny je možné a nutné docílit „bez převzetí moci“. Revoluce plápolá z každého výstupu genderových či postkoloniálních studií a z každé polemiky a transgenderového WC rodí se denně nový svět.

Svět je však stejný a čím dál horší. Mimo jiné proto, že nezmizela akumulace kapitálu a tudíž nezmizel ani proletariát, jemuž progresivní ideolog roku 1968 dal již před osmatřiceti lety výslovně sbohem. Naopak, námezdní práce se dnes ve vyspělých zemích týká nejméně 80 % [a ve světě 50 %] populace. Rozpor kapitál versus práce je mezi námi a takřka bez boje sílí. Nezmizeli dělníci v širokém smyslu, zmizelo dělnické hnutí – „zásluhou“ reformistů, stalinistů a osmašedesátníků.

Třaskavý záblesk naděje v roce 1968 byl oslňující. Stíny však vrhá dlouhé.

¹² Robert Merle, *Derrière la vitre* [1970], český Za sklem [1981, 1993].

STEJNOU ODVĚNĚNÍ

ZA STEJNOU PRÁCI

MARTIN CHURÁŇ:

RUSKÁ REVOLUCE 1917/21

Před sto lety začala v Petrohradě ruská revoluce. Byl to v dějinách první vážný pokus svrhnout v celostátním, potažmo

VII

celosvětovém měřítku kapitalismus a nastolit místo něj dělnický stát.

Tři měsíce po dobytí moci v revolučním převratu 25. října [7. listopadu] 1917 měli bolševici [a jejich spojenci, zejména leví eserši] situaci zdánlivě pevně v rukou. Protiivníci se až na výjimky nevzmohli na vážnější odpor, dělnické vrstvy ve své převážné většině změnu poměrů aktivně podporovaly [a samy prováděly], kladně se k nové moci stavěli i rolníci, zejména díky vlivu levých eserů. Široké lidové vrstvy se nenechaly příliš vyvést z míry ani když 6. [19.] ledna 1918 nová moc násilně

rozpusila Ústavodárné shromáždění, jehož zvolení tři týdny po revoluci sama organizovala a k němuž se ještě během roku 1917 všichni upínali jako k instituci, která vyřeší všechny problémy a sporné otázky. Ještě víc než vlastním schopnostem mohli radikálové za tento vývoj děkovat neschopnosti svých nepřátel, kteří nedokázali využít řady trumfů, které měli v tu chvíli v rukou.

Ve skutečnosti to byl klid před bouří. Celý rok odsuzovali radikálové liberály a umírněné socialisty za ne-

schopnost či spíše neochotu vyvést zemi z první světové války. Nyní bylo na nich, aby s Německem a Rakouskem–Uherskem dojednali uspokojivou mírovou dohodu. Nejenže tvrdě pocítili hranice svých možností, ale ke všemu se brzy ukázalo, že otázka války a míru není tím nejhorším problémem.

BREST-LITEVSKÝ MÍR

Den po převzetí vlády zveřejnili bolševici své proslulé říjnové dekrety. V nich vyhlášovali nahrazení proza-

tímní vlády „Radou lidových komisařů“ [zastupující pouze dělnické a rolnické vrstvy, nikoliv tedy „celý národ“ jako dosud], přerozdělení vsí půdy mezi rolníky, a také požadavek spravedlivého míru, tedy takového, který nebude jen zástěrkou imperiální expanze vítězů na úkor poražených, naopak umožní všem národům sebeurčení včetně nezávislosti. K tomu připojili i doprovodný požadavek, aby byla od nynížska veškerá diplomatická jednání vedena veřejně, nikoliv za zavřenými dveřmi. Aby dali tomuto požadavku patřičnou váhu, zveřejnili tajné dokumenty svrženého carského režimu zachycující jednání a dohody se spojenci [v první řadě Francií, Británií a Itálií] od roku 1914, které jasně ukazovaly, jak málo měly cíle, kterými vlády svým občanům vstup do války zdůvodňovaly, společného s těmi skutečnými. Tyto dokumenty vyvolaly na Západě pozdvižení a silně místním vládám zkomplikovaly jejich pozici u veřejného mínění, které už také mělo války dost.

K vyvolání světové revoluce to nestačilo. V Západní [a ani Střední] Evropě nebyly státní a společenské instituce v očích lidí tak široce zdiskreditovány jako v Rusku, a to ani mezi dělníky. Nedošlo ani k vypovídání poslušnosti německými vojáky na východní frontě a k jejich sbratřování s Rusy, což by byl ideální vývoj, v nějž bolševici vždy tak trochu doufali. A už vůbec nepohnul spád událostí s německou vládou, která ho od začátku byla odhodlána využít tak jako vždycky, tj. vytřískat ze situace vše, co jen půjde.

2. [15.] prosince 1917 bylo uzavřeno příměří a mohla započít mírová jednání v Brestu Litevském [dnešním Brestu v Bělorusku u polských hranic]. Pro Němce to bylo velmi výhodné: všechny své vojenské síly mohli vrhnout na západní frontu proti Francii a Anglii. Návrhy sovětských zástupců [mír bez územních anexí i finančních kompenzací, možnost pro Poláky, Litevce, Ukrajince a další menšinové národy Ruska, Německa a Rakouska rozhodnout o svém osudu] od začátku nebrali vážně, a jak byla vojenská slabost revolučního Ruska z týdne na týden zjevnější, jejich požadavky na územní ústupky se stupňovaly. Přitom německé vládní kruhy využívaly sovětskou rétoriku o národním sebeurčení proti sovětům a požadovaly postoupení mimo jiné Polska, Litvy a Lotyšska, z nichž se měly stát formálně samostatné, fakticky ovšem loutkové státy zcela pod německým vlivem [když uvážíme, že

například v Lotyšsku probíhalo stejně jako v samotném Rusku až do nedávné německé okupace revoluční hnutí a že Lotyšové tvořili významnou součást „ruské sociální demokracie – bolševiků“, pochopíme, proč bylo takové řešení pro bolševiky těžko stravitelné]. V tomto smyslu vyznívala ultimativní „mírová nabídka“ předložená Němcem na samém konci roku.

To vše nebylo nijak překvapivé, a to ani pro bolševiky. Trockij, který jako národní komisař pro zahraniční věci vyjednávání v Brestu vedl, jednání od začátku využíval jako tribunu pro hlášení postoje revolučního Ruska k válce do celého světa, s cílem podnítit hnutí podpory v ostatních válčících státech. Jeho snahy ovšem neměly kýžený výsledek, a na začátku ledna byli ruští revolucionáři postaveni před nutnost se rozhodnout.

Když Lenin na jaře 1917 ještě v emigraci formuloval svůj přístup k otázce války [k němuž mu pak dalo práci většinu bolševiků přesvědčit], vymezoval se proti „revolučnímu obranářství“ umírněných socialistů, tedy proti názoru, že i když byla válka vyvolána z nečestných pohnutek, vítězství revoluce v Rusku z ní nyní dělalo válku na obranu revolučních výdobytků a tudíž válku spravedlivou. Považoval tento argument za nepravdivý už proto, že nový revoluční režim byl ve skutečnosti kompromisem dělnictva s kapitalistickými třídami, v němž se jakákoliv zahraniční politika bude dostávat do vleku imperiálních zájmů vyšších vrstev. Zároveň už tenkrát dodával, že v případě nastolení skutečně revoluční vlády by otázka „revolučního obranářství“ stála zcela jinak: vyslovoval požadavek všeobecného míru s možností sebeurčení pro všechny podmaněné národy, tedy nejen pro národy podmaněné jednou z válečných stran – výslovně zahrnoval i mimoevropské kolonie. „Za takový program jsme i my ochotni vést revoluční válku!“, psal v těch měsících opakovaně.

V lednu 1918 se ukazovalo, že ruské revoluční masy mají války do takové míry po krk, že nejsou ochotny jít ani do války „revoluční“, ať už skutečné či nikoliv. Ještě před uzavřením příměří začali vojáci hromadně opouštět frontu a vraceli se domů, nejčastěji na vesnici, kde si nechtěli nechat ujít bolševiky ohlášené rozdělení velkostatkářské půdy.

Bolševici, a ještě více pak leví esefi, menševici–internacionalisté a anarchisté, brali tuto realitu na vědomí

obtížně. Když se 8. [21.] ledna k posouzení německé nabídky sešla rozšířená schůze ústředního výboru bolševiků, hlasovala těsná většina přítomných za její odmítnutí a za vyhlášení revoluční války – pro podepsání mírové smlouvy bylo pouze patnáct hlasů, dalších šestnáct podporovalo jednostranné ukončení bojů a demobilizaci, ale bez podepsání formálního míru. O tři dny později se sešel ústřední výbor ve svém obvyklém užším složení. Na něm byla nálada již o poznání zdrženlivější. Lenin [stejně jako Stalín] se jako jeden z mála stavěl za podepsání. Argumentoval tím, že kdyby byla v Západní Evropě na obzoru revoluce, jejímuž vypuknutí by ruská revoluční válka mohla napomoci, dávalo by smysl do takové války jít i za cenu toho, že by revoluce v samotném Rusku tvář v tvář německé armádě sama sebe obětovala. Evropská revoluce však na obzoru není, a tak nezbyvá, než udržet to, čeho bylo dosud dosaženo [fakticky tedy podle zásady, že „lepší vrabec v hrsti než holub na střeše“]. Lenin zjevně přehodnotil svůj názor z podzimu 1917 [což mu také bylo některými přítomnými vytknuto], kdy úporně bolševiky přesvědčoval k příprave revolučního převratu mimo jiné argumentem, že právě to podnítí revoluci v světovém měřítku, což se zpětně jasně ukazovalo jako omyl.

Proti tomu stoupenci revoluční války uváděli, že teprve jasné odmítnutí spravedlivého míru Němcem a odpor sovětského Ruska proti jeho imperialistické politice vyvolá to, čeho se dosud nedostávalo: velkého vzepětí lidových mas v Rusku i na Západě. Nakonec devíti hlasy proti sedmi převážila třetí varianta, prosazovaná Trockým: ve válce nepokračovat, ale mír nepodepsat [návrh zvolit cestu revoluční války byl zamítnut jedenácti hlasy proti jednomu a dvěma zdržením se]. Zároveň bylo rozhodnuto o dalším jednání za účelem získání času.

Rozhodnutí, které bylo šířeno interními stranickými kanály, vyvolalo ve straně silné nesouhlasné ozvuky. Ostře se proti ústřednímu výboru kromě přehlasované menšiny jeho členů a části členů Rady lidových komisařů [vlády] ozvaly mimo jiné petrohradská a moskevská organizace, které požadovaly jasné odmítnutí „imperialistického“ míru a vytýkaly stranickému vedení nedodržení dříve přijatého rozhodnutí – moskevští bolševici dokonce požadovali odvolání a novou volbu ústředního výboru strany. Ten se proto

19. ledna [1. února] shodl na co nejrychlejší svolání širší stranické konference za účelem vyjasnění názorů, dále pak na přípravu stranického sjezdu [stanoveného předběžně na únor], který měl ukázat, nakolik odráží protestní rezoluce vedení místních organizací názory řadových členů, do jejichž rukou měl sjezd vložit konečné rozhodnutí.

Diskuse pokračovaly téměř celý měsíc. Skupina kolem Lenina dál stála za názorem, že je lépe přistoupit na německé podmínky, jakkoliv jsou vyděračské, nedokázala však přesvědčit své oponenty, zejména Trockého a ještě více Bucharina. V polovině ledna [podle západního kalendáře] nabral ostatně vývoj v Německu a Rakousku–Uhersku spád, který zdánlivě jejich postoj potvrzoval: v obou státech [včetně Českých zemí] vypukla vlna masových stávek, které byly mnohde doprovázeny zakládáním dělnických rad [obdobou ruských sovětů] a v jejichž rámci zaznívaly kromě hospodářských i politické požadavky [mimo jiné požadavek sjednání spravedlivého míru s Ruskem]. Světová revoluce tak na několik dní nabyla reálných obrysů.

Jak se nakonec ukázalo, Střední Evropa nebyla Rusko: stát i společenské poměry v ní byly stabilnější a oddizení lidových vrstev od stávajících pořádků o poznání menší. Stávkové hnutí bylo potlačeno a Rusko tak zůstávalo i nadále osamoceno. A co bylo horší, 16. února [Rusko v té době z rozhodnutí sovětů přešlo na západní kalendář: po 31. lednu tak v úředním datování následoval rovnou 14. únor] oznámilo Německo, že pokud ruská strana mírové podmínky ihned nepřijme, zahájí do dvou dnů znovu bojové operace. Svou hrozbu také vyplnilo, a jeho vojska začala na všech frontách postupovat, což bylo o to snazší, že ruská armáda už několik týdnů prakticky neexistovala. Němci se převalili přes Estonsko a během několika dnů obsadili Pskov, cca 280 kilometrů od hlavního města Petrohradu, kde následně vypukla všeobecná panika a sověty začaly narychlo a chaoticky řešit [slovo „řešit“ je tu ve skutečnosti poněkud nadnesené] přesun klíčových průmyslových podniků do vnitrozemí. Z původních tří možností [podepsat mírovou smlouvu, znovu zahájit válku, nebo nepodepsat, boj však obnovovat] tak zbývaly jen dvě, a rozhodnutí už nebylo možno odkládat.

Přítom oproti začátku roku německá strana své podmínky citelně přitvrdila: požadovala nyní odstou-

pení celého Pobaltí [Litvy, Lotyšska i Estonska], části dnešního Běloruska i některých gruzinských území [ve prospěch německého spojence Turecka], uznání nezávislosti Ukrajiny [vyhlášené Ukrajinskou ústřední radou v lednu po rozeznání Ústavodárného shromáždění], nevměšování se do finských záležitostí [finskou nezávislost sovětské Rusko oficiálně uznalo, podporovalo však pokus finských komunistů o nastolení revoluční vlády, s čímž nyní muselo přestat a nečinně přihlížet jejich fyzické likvidaci finskou pravící za německé asistence], konec revoluční agitace na všech územích ovládaných Německem a jeho spojenci, a také dodávku uhlí a jiných surovin do Německa v době, kdy je Rusko nutně potřebovalo na překonání vlastní hospodářské krize.

Ústřední výbor bolševiků s konečnou platností rozhodl o svém stanovisku 23. února, na schůzi, která představovala hotové psychodrama. Lenin vyhrožoval odstoupením ze všech funkcí, pokud strana na německé podmínky nepřistoupí – argumentoval jednak tím, že revoluce v Německu není na obzoru, jednak tím, že ruské rolnictvo obnovení války nepřijme, a bez jeho podpory je vedení války nemožné. Bucharinovi stoupenci trvali na svém stanovisku a výslovně proklamovali svou ochotu pokračovat ve válce i v revoluci třeba bez Lenina. Jazyčkem na váhách se stalo několik dalších odpůrců předkládané smlouvy včetně Trockého, kteří prohlásili, že ačkoliv jsou proti míru v podobě, v jaké ho Německo vnucuje, odpor proti němu by vyžadoval jednotu, která ve straně zjevně chybí. Výsledek: sedm hlasů za podepsání míru, čtyři proti, čtyři se zdrželi. Trockij ohlásil, že ačkoliv nechce většinovému rozhodnutí překážet, nechce za něj ani nést odpovědnost a vzdává se tedy funkce lidového komisaře pro zahraničí, v podobném duchu čtyři lidé včetně Bucharina zase složili mandát členů ústředního výboru.

Usnesení strany nemělo samo o sobě formálně žádnou platnost: závazné rozhodnutí měl právo udělat pouze výkonný výbor všeruského sjezdu sovětů, zvolený třetím sjezdem sovětů na začátku ledna – a v něm byli bolševici pouze jednou ze stran, byť nejsilnější. U jejich koalických spojenců, strany levých socialistů–revolucionářů [levých eserů], naopak jasně převážilo odmítnutí německých podmínek. Stejný postoj zaujali i menševici–internacionalisté a anarchisté, kteří ovšem

byli ve výboru zastoupeni velice slabě. Z tří seti šestadvaceti členů výkonného výboru tak 24. února hlasovalo pro přijetí míru 126, proti 85, 26 se zdrželo. Návrh prošel jen díky tomu, že ti bolševici, kteří spolu s Bucharinem a dalšími nesouhlasili s rozhodnutím vlastní strany, se hlasování nezúčastnili. 3. března byl mír s Německem, Rakouskem a Tureckem podepsán. Po podepsání musela následovat ještě ratifikace. Od 14. do 16. března proběhl v Moskvě čtvrtý všeruský sjezd sovětů, který přes odpor levých eserů odsouhlasil mírovou smlouvu zhruba dvoutřetinovou většinou [opoziční umírnění socialisté volbu sjezdových delegátů bojkotovali a nebyli na něm téměř vůbec zastoupeni]. O týden dříve, 6. až 8. března uspořádali bolševici sjezd vlastní strany, který navzdory vášnivým polemikám předcházejícího měsíce vedení podržel: postup ústředního výboru schválily dvě třetiny delegátů [zároveň byla schválena změna názvu strany z RSDRP/b, neboli Sociálně demokratické dělnické strany Ruska – bolševiků, na RKP/b, tj. Komunistickou stranu Ruska – bolševiky; trvalo však ještě dlouho, než si veřejnost zvykla říkat bolševikům „komunisté“]. Tentýž sjezd v tajné rezoluci dával vedení právo „kdykoliv porušit všechny mírové dohody s imperialistickými a buržoazními státy, případně vyhlásit jim válku“.

VNITROPOLITICKÉ DŮSLEDKY MÍRU

Podmínky míru byly pro revoluční Rusko těžkou ránou. Země přišla o velkou část svého území i obyvatelstva, a to nejen toho neruského. Ztráty zahrnovaly například průmyslová centra východní Ukrajiny, důležitá pro celou ekonomiku a jejichž dělnictvo [převážně ruské] sovětský režim výrazně podporovalo. Stejně citelné bylo i odtržení zbytku Ukrajiny, jejíž obilí nyní místo do Ruska proudilo do Německa a Rakouska v době, kdy potravínová krize v ruských městech nabývala stále hrozivějších obrysů. Také úpadek průmyslu byl ještě prohlouben vývozem potřebných surovin, k nimž se vláda sovětů zavázala. Výsledkem bylo další uzavírání fabrik a ještě vyšší nezaměstnanost. Situace byla o to horší, že Německo, které době cítilo slabost protivníka, v následujících měsících neváhalo podmínky dohody porušovat a obsazovat další území, jejichž zdroje se mu mohly hodit pro vedení války na západě. Ještě v srpnu

si vynutilo dodatky ke smlouvě, které Rusko ekonomicky ještě více vysávaly.

Uzavření míru také urychlilo postupné budování jednotné fronty proti bolševikům. Týkalo se to jednak bývalých spojenců Ruska – Anglie, Francie a Spojených států – kteří počínání nového režimu sledovali s velkou neolibostí, do té doby však zaujímal vyčkávací stanovisko pro případ, že by tvář v tvář nepříjemným německým požadavkům dal přednost obnově ní konfliktu, jak se v jednu chvíli zdálo pravděpodobné. V únoru dokonce francouzská i anglická vláda oficiálně nabídly sovětům přímou vojenskou pomoc v podobě dodávky zbraní, instruktorů a důstojníků, což ještě prohloubilo vnitřní spory mezi bolševiky [ústřední výbor strany se těsnou většinou usnesl v případě potřeby nabídku přijmout, s čímž souhlasili i Lenin a Trockij; rozhodnutím přistoupit na mír se toto usnesení po několika dnech stalo irelevantním]. Po vyjasnění situace začátkem března se Spojenci začali orientovat na podporu odpůrců sovětské vlády. Už během února vysadili Britové expediční sbor v Murmansk [u hranic s Finskem], Francouzi v Oděse [jižní Ukrajina] a Američané u Vladivostoku při Tichém oceánu. Cíle neměly tyto expedice jednoznačně vytyčeny, ve hře byla původně i možnost jejich nasazení na podporu sovětů proti německé armádě – murmanský sovět dokonce podepsal s Brity dohodu, která jejich přítomnost legalizovala. Za nových okolností bylo otázkou, co od těchto jednotek očekávat. Zatím zůstávaly nečinné.

Radikalizovali se i vnitřní odpůrci režimu: vedle liberálů to byli zejména umírnění [pravíci] socialisté, kteří se také proti mírovým podmínkám stavěli od začátku, ovšem ze zcela jiných důvodů než leví eseri a bolševici kolem Bucharina. Roli hrál v jejich případě nacionalismus, i když v méně šovinistické podobě než ten liberální. Stejně jako v roce 1917 umírnění socialisté i nyní argumentovali dodržením slova daného demokratickým spojencům [a jejich podporou proti poloautoritářským říším Střední Evropy], nově také nevratnými škodami, které odtržení části území způsobí ruskému hospodářství. Jejich prohlášení ve smyslu, že nejlepší cestou k prosperitě Ruska je jeho obnova v hranicích z roku 1914 [tedy včetně mj. Polska], už byla přinejmenším dvojznačná: k návratu imperialismu už tu byl jen krůček [nutno podotknout, že leví socialisté se

sice na rozdíl od pravých už v dubnu 1917 přihlásili k právu národnostních menšin na sebeurčení včetně odtržení, i oni však setrvávání všech národností v rámci nového, třeba i federálního revolučního Ruska, byt na čistě dobrovolné bázi, považovali za nejvýhodnější pro Rusy i pro menšiny]. Zhoršení ekonomické situace v důsledku míru jim do jisté míry dodalo vodu na mlýn, zatím jim to ovšem moc nepomáhalo: část dělnictva na jejich argumenty slyšela, novou válku si nicméně přál jen málokdo.

Mnohem větším problémem byl rozkol, který mír vyvolal v táboře levých socialistů. Bolševici, kteří nesohlasili se stranickou linií, nakonec zachovali jednotu a podřídili se většinovému rozhodnutí, zato u jejich koalických partnerů, levých eserů, převládlo stanovisko, že menším zlem než nečestný mír je revoluční válka. Nic na tom nezměnilo ani společné zasedání ústředních výborů obou stran, které se konalo 24. února [zápis z tohoto jednání se nedochoval, nevíme tedy, co si obě strany toho dne řekly]. Rozepří mezi oběma stranami nebylo možno překonat: začátkem dubna leví eseri oznámili odchod z kodlice a demisi svých členů v Radě lidových komisařů. To bylo to poslední, co bolševici v tu chvíli potřebovali.

Přitom leví eseri proklamovali svou ochotu i z opozice s bolševiky spolupracovat v otázkách, na kterých se shodnou. Zejména pak zdůrazňovali, že mír s Německem v předkládané podobě odmítají ze zcela jiných důvodů než umírnění socialisté: válku s Německem vnímali jako mezinárodní občanskou válku mezi proletariátem a kapitalisty napříč národními hranicemi, na rozdíl od pravých socialistů, kteří v ní viděli způsob, jak sjednotit národ napříč třídami a otupit tak třídní boj. Otázka revoluce měla u nich přednost před otázkou války a míru.

Rozpad koalice měl mimo jiné za neblahý důsledek, že poté, co se bolševici stali jedinou vládnoucí stranou, začalo být stále častějším jevem, že důležitá rozhodnutí byla fakticky přijímána na půdě stranických orgánů, zatímco Rada lidových komisařů, sověty a další lidové instituce, které byly do té doby místem živých diskusí a kompromisů mezi různými proudy, pouze stvrdzovaly předem dohodnutá opatření. Bolševici tak poprvé vykrčili k modelu státostřany, který známe z pozdějších let a který se za minulého režimu uplatnil i u nás. Na jaře 1918 ještě

nemusel být tento vývoj nezvratný: jak dnes díky otevření postsovětských archivů víme, nebyla na vypovězení koalice mezi levými esery shoda, a na jejich druhém stranickém sjezdu na konci dubna zaznívaly i hlasy označující toto rozhodnutí za chybu, kterou by bylo vhodné při co nejbližší příležitosti napravit. Události však nabraly jiný směr: k původnímu kameni úrazu přibyl další ještě zásadnější, a to neshoda na řešení agrární otázky.

SOCIALIZACE VENKOVA

Agrární otázka pálila Rusko ještě déle, než otázka dělnická. Protože na venkově žily nejméně tři čtvrtiny ruského obyvatelstva, nebylo vyřešení druhé dlouhodobě možné bez uspokojivého řešení první.

Hlavním požadavkem rolníků bylo přerozdělení zemědělské půdy. Jejich původní požadavek navrácení té její části, o kterou je stát připravil při reformě roku 1861 [asi čtvrtinu jejich už tak malých hospodářství převedl jako kompenzaci za zrušení nevolnictví jejich bývalým vrchnostem], což i po padesáti letech právem vnímali jako krádež, se v posledním desetiletí radikalizoval: v duchu programu socialistů–revolucionářů [eserů] usilovali nyní o převedení veškeré půdy [státní, šlechtické, církevní i jiné] na rolníky podle zásady, že půda patří tomu, kdo na ní pracuje vlastními rukama.

Právě když se po únorové revoluci 1917 eseri ocitli u moci, začali před prosazováním svého základního programového bodu couvat a všemožně ho oddalovat. Vedla je k tomu neochota štěpit společnost v době války, za kterou se však skrýval celkový odpor jejich umírněného křídla proti třídnímu boji, od něhož přes své vyzývání revoluce už před válkou začínalo ustupovat. Proti tomu se vymezovala radikální frakce [leví eseri], která trvala na původním radikálním programu a nedělala si iluze o tom, že by zásadní změnu společenských poměrů bylo možné prosadit bez boje, pouze skrze volby do Ústavodárného shromáždění. Odčizení mezi oběma křídly vedlo nakonec v listopadu 1917 k odštěpení levých eserů v samostatnou stranu.

Rolníkům došla trpělivost už dříve: již od září brali agrární reformu do vlastních rukou a panskou půdu zabírali silou. Když po nástupu k moci bolševici vyhlásili své dekrety o půdě, rolnictvo už jejich duch uvádělo v praxi tak jako tak.

Přerozdělení bylo třeba dát určitý systém. Bolševici si rychle uvědomili, že něco takového není v jejich silách: neměli na venkově žádnou oporu a jejich program sloučit veškerou půdu [panskou i rolnickou] do kolektivních, rolníky demokraticky řízených velkostatků by mezi vesničany narazil na okamžité odmítnutí. Nová sovětská moc se mohla na venkově prosadit jen za součinnosti levých eserů, kteří v té době vytlačovali pravé esery z místních rolnických výborů a stávali se na vesnici jedinou relevantní silou. V jejich režii také agrární reforma proběhla, aniž by do ní bolševici přes své výhrady výrazněji zasahovali.

Základními pilíři nového uspořádání, stvrzeného zákonem z 27. ledna [9. února] 1918, bylo rovné rozdělení statků, zásada, že pouze ten, kdo na půdě pracuje, má právo ji užívat, a zákaz půdu kupovat, prodávat, směňovat nebo jinak převádět [tzv. „zespolečenštění“]. Přerozdělena nebyla jen statkářská půda, ale i rolnická, aby se odstranil majetkový rozdíl mezi bohatšími a chudšími rolníky [toto rovnostářství se neuplatnilo všude stejně důsledně: v severním Rusku se přerozdělení dosavadních rolnických hospodářství zpravidla netýkalo, v jižním a středojižním bylo naopak provedeno bezezbytku]. Výměra půdy přidělované jednotlivé domácnosti se odvíjela podle počtu jejich příslušníků, přičemž se přihlíželo jak k počtu práce schopných rukou [tj., kolik je domácnost schopna vlastní práci obhospodařovat], tak k počtu krků k nakrmení [tedy kolik půdy potřebuje pro vlastní spotřebu]. Například muži mezi osmnáctým a šedesátým rokem věku byli počítáni jako plnohodnotní pracovníci, ženy od osmnácti do padesáti let byly započítávány jako 0,8 pracovníka, děti od dvanácti do šestnácti platili za polovinu pracovní jednotky. Děti do dvanácti let a starci byli hodnoceni jako práce neschopní. Každých několik let měla vesnická občina provést nové přerozdělení, aby zohlednila demografické změny, které se na vesnici od minulého přerozdělení odehrály – to byla zažitá praxe už za carského režimu, nový byl kromě zabránění půdy bývalých vyšších tříd nebývale silný rovnostářský důraz. Lesy, rybníky, pastviny a další přešly pod kolektivní správu obcí. Zakázáno bylo využívání námezdné pracovní síly za účelem zisku – podnikání [nikoliv tedy pro vlastní potřebu].

Nutno říci, že velikost průměrného rolnického hospodářství se přes zabránění panské půdy nijak dramaticky nezvýšila – její velkou část totiž měli rolníci už dříve v nájmu. Přesto si materiálně přilepšili a uskutečnili sen, který snili už nejméně tři sta let a kvůli kterému vypuklo v ruských dějinách mnoho krvavě potlačených rebelií. Ekonomičtí historici uvádějí, že s takovým systémem si mohlo Rusko vystačit nějakých deset let či více, než by zaostalost ruského zemědělství oproti západnímu začala vést k potížím [nový stav věcí rozhodně nepobízelo k technickému rozvoji]. To však rolníci nemohli vědět.

Bolševici pozorovali tento vývoj bez nadšení. Jak o několik měsíců později za zcela změněných okolností prohlásil Lenin, „My bolševici jsme byli proti zákonu o zespolečenštění půdy. Nicméně jsme jej podepsali, neboť jsme nechtěli jít proti vůli většiny rolníků. Vůle většiny je pro nás vždy závazná a jít proti ní znamená zradit revoluci“. Říkal to ovšem v době, kdy se vztahy bolševiků s „většinou rolníků“ v důsledku jejich bezohledných zásahů do venkovské ekonomiky rapidně zhoršovaly. Tyto zásahy rozhodně nebyly předem plánované. Bolševici naopak předpokládali, že po odstranění společného nepřitele v podobě velkostatkářů si chudí rolníci postupně uvědomí rozpor mezi svými zájmy a zájmy rolníků majetných, „kulaků“ [v pojetí bolševiků venkovských drobných kapitalistů; že sociální rozdíly mezi jednotlivými vrstvami vesnického obyvatelstva nebyly nikdy tak velké a po reformě se ještě zmenšily, jim zjevně ušlo]. Domnívali se proto, že stačí pasivně vyčkávat.

Jejich plány nezměnily události na venkově [kde naopak bouře z přelomu roku vystřídal na jaře 1918 podivuhodný klid], nýbrž akutní potravinová krize ve městech. Venkov nebyl ochotný dodávat do měst obilí především proto, že krizí zpusťovaná města nebyla schopna dodávat vesnici průmyslové výrobky [mimo jiné zemědělské náčiní], které od nich rolnictvo očekávalo, a oživení průmyslu bylo v nedohlednu. Zadarmo nebo pod cenou ovšem rolníci svou produkci dávat nechtěli. Tvář v tvář hladu byla nějaká forma konfliktu mezi městem a venkovem asi těžko vyhnutelná [včetně nucených rekvizic obilí]. Nebyl ovšem nevyhnutelný způsob, jakým se k němu postavili bolševici [označení části rolníků za kulaky a kontrarevolucionáře], kteří si tak vytvořili ideové nepřátele tam, kde původně žádní nebyli. Později jejich politika

přerostla ve válku režimu proti většině obyvatel země, jejichž jménem revoluci prováděl. Na jaře 1918 se ovšem zdálo, že větším nebezpečím je pro bolševiky rodící se opoziční dělnické hnutí ve městech.

DĚLNICTVO: OD KRIZE K REVOLUCI A ZPĚT

Dělníci byli hned po vojácích skupinou, která říjnovou revoluci podporovala nejaktivněji. K jejich radikalizaci přispěla zejména ekonomická krize, která během léta nabyla dramatických rozměrů a vyhrtila jejich vztah jak k vládě, tak k podnikatelům. Úměrně tomu klesala jejich ochota ke kompromisu.

Bolševici se celkem shodovali na politických krocích, které hodlali v případě dobytí moci uplatnit: měly se dít v duchu předání „vší moci sovětům“ tj. prostřednictvím sovětů dělnické třídy a dalším nemajetným pracujícím vrstvám [tedy v duchu pověstné „diktatury proletariátu“, která ale nebyla ještě chápána jako diktatura jedné strany].

V čem zdaleka nepanovalo takové jasno, byl ekonomický program. Nikdo mezi radikály [ba dokonce ani mezi „umírněnými socialisty“, kteří byli říjnovou revolucí smetení] nezpochybňoval, že konečným cílem revoluce je socialismus, tedy zrušení soukromého vlastnictví a nastolení ekonomické demokracie, v níž si pracující sami budou rozhodovat o organizaci své práce. Spor se vedl o to, jak rychle lze k takovému stavu dospět, a to i v řadách samotných bolševiků. Už v září byly ve straně patrné dva hlavní proudy: opatrnější kolem Lenina, a tzv. „levá opozice“ kolem Bucharina.

Lenin se hospodářské otázky během září věnoval ve dvou obsáhlých brožurách: Hrozící katastrofa a jak jí čelit a Udrží bolševici moc?. V obou dával jasně najevo, že zastavení ekonomického úpadku [zejména boj proti hladu] je v nejbližší době naléhavější, než budování socialismu, byť se zložením moci kapitalistů a zaváděním ekonomické demokracie požadoval začít ihned a k socialismu se měl nový model aspoň přiblížit a stát se jeho předstupněm. Mezi opatřeními, která vyjmenovával, jistě nechybělo znárodnění bank a klíčových průmyslových odvětví [uhelného, ropného a hutního průmyslu, cukrovarnictví aj.], zároveň však Lenin zdůrazňoval, že „znárodnění“ si nelze „plést s konfiskací soukromého majetku“, neboť by „ve skutečnosti nepřipravilo žádného „vlastníka“ ani

o jedinou kopějku". „Znárodněním" se tu rozumělo sloučení všech podniků v určitém odvětví do jednoho syndikátu – tento vývoj v celé Evropě beztak pod taktovkou státu začal spolu s vypuknutím války, aby mohlo být národní hospodářství plně zapřaženo do podpory válečného úsilí. Urychlila se tak tendence koncentrace kapitálu a přechodu ekonomiky k monopolům a centralizaci, což podle Lenina likvidaci kapitalismu usnadňovalo. Rozdíl byl v tom, že dosud sledovala tato koncentrace pouze zájmy vlád a vlastníků. V Leninových představách měly být syndikáty [až už byly zřízeny během války carským režimem, nebo je revoluční vláda zřídí v odvětvích, kde ještě nebyly] demokraticky kontrolovány svými zaměstnanci, ať už dělníky, inženýry nebo bankovními úředníky, kteří měli mít nárok na „určitou část zisku". Vlastníci a manažeři sice měli dál zůstat na svých místech, i oni s právem na podíl na zisku, avšak již pouze jako správcové vykonávající rozhodnutí zaměstnaneckých sjezdů, pod hrozbou těžkých trestů [včetně trestu smrti] v případě sabotáže [bolševici sice v té době vedli kampaň za zrušení trestu smrti, již v září 1917 však veřejně říkali, že odmítají trest smrti pouze jako nástroj kontrarevoluce proti revolucionářům, vítězná revoluce že se však proti kontrarevolucionářům bez takové zbraně těžko obhájí]. A dále: „ekonomům, statistikům a technikům dobře zaplatíme, ale... ale nebudou-li tuto práci dělat svědomitě a plně v zájmu pracujících, nedáme jim jíst".

Zcela jinou představu měla „levá opozice". Jejím ideálem byla urychlená likvidace soukromého vlastnictví a zavedení plánovaného hospodaření, které by zahrnovalo všechny stránky ekonomického života: „Pracuje se koordinovaně, na základě dobře promyšleného a vyčísleného plánu. Ústřední statistický úřad vypočítá množství bot, kalhot, salámu, krému na boty, obilí, plátna atd., jež je třeba během jednoho roku vyrobit; úřad vypočítá, že na polích je k tomu potřeba tolika a tolika soudruhů, v továrnách na salám tolika, ve velkých textilkách zase tolika; tak se vhodným způsobem rozmístí pracovní síla. Veškerá výroba je řízena podle propočítaného a velmi pečlivě uváženého plánu, na základě přesného inventáře všech strojů a nástrojů, základních surovin i výrobních sil ve společnosti", popisoval Bucharin svůj ideál v roce 1918 [tytéž názory hájil již v roce 1916].

„Levá opozice" byla o rychlé uskutečnitelnosti svého plánu tak pevně přesvědčena, že Bucharin v září 1917 ve vnitrostranické diskusi k předpokládanému brzkému stranickému sjezdu navrhoval zrušení „minimálního programu" strany coby nadbytečného. Na to Lenin odpovídal, že je naopak potřeba po uskutečnění minimálních požadavků jako znárodnění bank nejprve vyhodnotit praktické zkušenosti a vzniklé problémy, „a pak se uvidí". „Je možné, ba pravděpodobné, a dokonce nepochybné, že bez přechodných „kombinovaných typů" se to neobejde ani tady; například malé hospodářské podniky s jedním či dvěma námezdními dělníky nebudeme moci hned ani znárodnit, ba ani dát pod skutečnou dělnickou kontrolu". Lenin varoval před předčasným a příliš podrobným plánováním dalších kroků.

Obě tyto představy předpokládaly kontrolu zdola kombinovanou s celostátní centralizací [tím se bolševici lišili od anarchistů, kteří se zastávali samostatné malovýroby]. Po revoluci v říjnu 1917 však obě okamžitě vzaly za své: dělníci totiž již v prvních dnech po převratu zahájili živelnou vlnu vyvlastňování podniků a jejich přebírání do vlastní správy. Vývoj to byl nečekaný – už od února 1917 se sice ve fabrikách prosazoval princip „dělnické kontroly", tím se však rozumělo právo zaměstnanců spolurozhodovat se zaměstnavatelem o otázkách jako propouštění a najímání pracovníků, výše platů, pracovních podmínek, benefitech atd. Když se během srpna začala prohlubovat hospodářská krize, rozšířili dělníci své požadavky na kontrolní pravomoci i na vlastní podnikatelskou činnost firmy, což ale byla spíše snaha o zachování pracovních míst, než o skoncování s kapitalismem. Jen v málo firmách došlo k vyloženému vyvlastnění, a to byly většinou firmy již krachující, které se dělníci zoufale snažili oživit poté, co majitel již své úsilí vzdal.

O to překvapenější byli všichni náhlou změnou v jednání dělníků hned po 25. říjnu [7. listopadu] 1917. Fabriky, kde zaměstnanci vyháněli majitele i manažery a kde správu přejímaly volené tovární rady, se nyní počítaly v tisících. V té době zároveň dostupovaly vrcholu rovnostářské tendence, které pozvolna sílily už od únorové revoluce: dělníci si na mnoha místech vynutili zvýšení mezd nekvalifikovaných dělníků na úroveň těch kvalifikovaných, což ukazuje, že rovnost v jejich pojetí neznamena- la jen odstranění kapitali-

stických tříd. Platová rovnost se během několika let vžila natolik, že když se v době tzv. „nové ekonomické politiky" [NEP, od roku 1921] sovětský režim vrátil k principu „zásluhovosti" a odměňování dělníků podle kvalifikace, vyvolalo to mnohé protesty a nespokojenost, která doutnala ještě několik dalších let.

Bolševici sledovali vývoj v továrnách se smíšenými pocity: ačkoliv těžko mohli odsuzovat hnutí dělníků zdola, spád, který události nabraly, byl v rozporu s jejich přesvědčením, že jak překonání ekonomické krize, tak časem i socialismu se nejlépe dosáhne centralizací. Proti tak mocnému proudu ovšem nemohli nic dělat, a tak byl 14. [27.] listopadu 1917 přijat tzv. „zákon o dělnické kontrole", který se vyvlastňování a následnému uspořádání dělnické samosprávy snažil dát nějaký rámeček. Příznačně byl zákon přijat právě ve dnech, kdy začínalo být jasné, že se neuskuteční další z požadavků, s nímž dělníci na politiky tlačili – vznik koaliční vlády všech socialistických stran. V tomto případě mohli bolševici poukazovat na to, že kompromis ztroskotat na neochotě jejich odpůrců, i tak však museli dělníkům ustoupit jinde, a v této otázce jim ustoupili na celé čáře. Zákon legalizoval vyvlastňování zdola, kdežto jeho ustanovení ve smyslu širší ekonomické koordinace [tovární rady již několik měsíců pořádaly celoměstské, regionální a posléze i celoruské sjezdy svých delegátů, kterým se nyní mělo dostat vyšších pravomocí – vyšší články měly těm nižším pomáhat mimo jiné expertizou] byla zatím jen bezmocnými proklamacemi.

A bylo toho hodně, co bylo z hlediska bolševiků na pováženou. Problematické pro ně bylo například, že v mnoha podnicích se dělníci chovali jako klasičtí vlastníci usilující o co nejvyšší zisk na úkor konkurence – družstevní kapitalismus ovšem nebyl tou cestou k socialismu, kterou si radikální socialisté představovali. Horší bylo, když „zespolečenštění" bylo pouhou záminkou k zmocnění se zboží na skladě nebo výrobních surovin a jejich levnému výprodeji na trhu – třeba přes inzerát. V takovém případě nebyla již zcela jasná hranice mezi vyvlastněním a pouhou defraudací.

Co však vyvolávalo největší obavy, byl úpadek produktivity práce, ale i pracovního nasazení. Současný ruský historik Dmitrij Čurakov parafrázuje dobového pamětníka popisujícího jeden petrohradský závod v prosinci

1917: „Obří závod stál, jeho dvacetitisícový pracovní kolektiv postupně degeneroval. Bylo možné projít všechny dílny – a jen zřídka narazit na skupinu při práci. Část dělníků docházela na pracoviště „pouze z letitého zvyku“, jiní, aby prostě zabili čas, dověděli se novinky, podělili se o své politické názory a následně odešli s ještě větším zmatkem v hlavě, než s jakým přišli“ [je třeba říci, že citovaný svědek byl opozičním menševikem].

Historikové [zejména ti levicoví] si při vysvětlování takových jevů často vypomáhají dělením dělníků na „uvědomělé“ [ty, kteří se s jasným cílem angažují pro revoluci...] a „neuvědomělé“ [kteří pouze využívají uvolněných poměrů k osobnímu prospěchu nebo povyražení]. To je dost schématické rozlišení, stejně jako v případě zdánlivě bezúčelných výtržností během revolučních dnů [kdo se někdy účastnil většího pouličního protestu, ví, jak může nabitá atmosféra strhnout i toho, kdo přišel s jasným politickým cílem]. Rozdíly v postojích dělníků pravděpodobně leží jinde. Někteří [dá se asi očekávat, že mimo jiné ti kvalifikovaní] mohli cítit hrdost na své řemeslo, realizovat se prostřednictvím práce a odstranění kapitalismu vnímat jako příležitost plně rozvinout své schopnosti. Pro jiné byla práce naopak úmornou a nevděčnou dřinou [ve srovnání s dneškem byla tehdy práce v průmyslu krajně náročná a často se na ni předčasně umíralo], a vědomí, že jsou nyní na pracovišti vlastními pány, jim bylo jen slabou útěchou [i když jistě ocenili zvýšení platů a omezení pracovní doby na osm hodin]. Zahálka pro ně byla dlouhým svátkem do doby, kdy se, jak se dalo předpokládat, věci vrátí do starých kolejí, revoluce nerevoluce.

Bolševici reagovali v několika směrech. Jednak tlačili na co nejvyšší spojení, ba i sloučení továrních rad s odborovými organizacemi [které byly na rozdíl od továrních rad už dávno sdruženy do celoruských svazů a v představách bolševiků se tak lépe hodily ke „koordinování“ hospodářské politiky, tím spíš, že jejich vedení v té době přecházelo do rukou jejich sympatizantů]. Petrohradské odbory na své městské konferenci koncem ledna 1918 takové sloučení hladce podpořily [proti byla jen malá skupinka anarcho-syndikalistů], na městském sjezdu delegátů továrních rad, kde byli anarchisté naopak silně zastoupeni, se pro změnu strhla vášnivá polemika, která nakonec vyústila ve vítězství bolševic-

kého tábora. Tak se tovární rady staly dalším mezikládkem organizační sítě, která ovšem již v následujících měsících začala nabývat podoby hierarchického systému pod taktovkou státu, i když zatím jen v některých regionech.

Druhou reakcí bolševiků byla snaha o obnovu „pracovní kázně“ a o co největší pozvednutí produktivity, a to využitím nejmodernějších metod vyvinutých tehdy na Západě, zejména taylorismu a fordismu, které Lenin s velkým zájmem sledoval. Plně se začali tématu věnovat zejména od března a dubna. Když uvážíme, že např. taylorismus spočíval v tak důsledné dělbě práce, že dělníková pracovní činnost se v podstatě omezovala na jediný monotónní pohyb, který musel u pásu opakovat od rána do večera, není divu, že takový přístup jim na popularitě nepřidával – je ovšem také pravda, že vzhledem ke své slabé pozici byli zatím bolševici schopni jakoukoliv politiku v praxi prosazovat jen velmi omezeně, a tak je otázkou, do jaké míry byly „fordismus“ a „taylorismus“ jevy, které dělníci zažívali na vlastní kůži, a do jaké míry jen pojmy, o kterých se dočítali v novinách, vládních i opozičních.

Ještě je třeba podotknout, že „ze-společenštěná“ byla zatím jen menšína průmyslu. Ve většině podniků zůstávali původní vlastníci, i když vztahy se zaměstnanci měli napjaté a jakýkoliv konflikt vedl k jejich obvinění z „kontrarevoluční sabotáže“. Vlna vyvlastnění se většinou vyhnula firmám s malým počtem zaměstnanců [ty zůstaly v rukou podnikatelů do roku 1920], a také velkým závodům se stovkami až tisíci pracovníků. Situace se radikálně změnila 20. června 1918, kdy vláda nečekaně a v záchvatu improvizace vyhlásila okamžité zestátnění všech velkých firem. Důvodem bylo, že Německo a Rakousko po uzavření „loupežného míru“ v březnu neustále stupňovaly své požadavky a byly náznaky, že by mohly v blízké době zažádat o navrácení německých a rakouských investic konfiskovaných při vypuknutí války v roce 1914, čemuž sovětská vláda předešla znárodněním velkokapitálu bez ohledu na národnost vlastníka.

Během zimy a začátku jara 1918 se mohlo zdát, že situace se uklidňuje. Díky faktické eliminaci vlivu podnikatele si mohli dělníci prosadit zvýšení platů tak, aby alespoň částečně dorovnaly inflaci [a zejména ti nejhůře placení si pomohli výrazně], nehladě na úpravu pracovní doby a další vy-

moženosti v podobě nemocenské atd. Vlna protestního hnutí, která v posledních měsících roku 1917 dostoupila svého vrcholu a umožnila říjnovou revoluci, nyní opadávala, a ti dělníci, kteří stáli v jejím čele, se přesouvali do různých podnikových rad a jiných politických či zaměstnaneckých institucí, které jako houby po dešti vznikaly na těch pracovištích, kde dosud chyběly.

To vše mohlo jen dočasně zastřít, že ekonomická krize je tu stále. Ze-společenštění podniku umožňovalo sice dělníkům plně se těšit plodům své práce, aniž by jim z nich ukrájoval dřívější majitel, nebylo však zárukou proti krachu, pokud nemohl závod sehnat za rozumnou cenu suroviny nebo udat vyrobené zboží. Vedle nedostatku potravin, který jsme už zmínili, byla tím pádem rostoucím problémem i nezaměstnanost, tím spíš, že bolševici, aby ukázali, jak vážně míní svůj odpor proti válce, demonstrativně uzavřeli většinu zbrojních továren. Přejít z válečné ekonomiky na mírovou se nedařilo a vzhledem k společenskému konfliktu se mohl dařit jen těžko. Schylovalo se tak k novému propuknutí nespokojenosti.

Výzvu z této strany bolševici nečekali. S obavami v té době sledovali činnost bývalých západních spojenců Ruska a jejich vojenských jednotek na ruském území, stejně jako například československých legií v Povolží, jejichž záměry si nebyli jisti. Očekávali také pokusy o násilný zvrat situace ze strany nesocialistických sil [liberálů a konzervativních skupin napravo od nich], možná se západní pomocí. Stejně tak pozorovali snahy umírněných socialistů agitací získat dělníky zpět na svou stranu a jejich zásadní odmítání poříjnového režimu, ale i aktivitu spřízněných radikálů [levých eserů a anarchistů], kteří sice zdůrazňovali, že v boji proti kontrarevolucionářům stojí na straně bolševiků, kritizovali je však stále tvrději, často i zleva. Všechny tyto konflikty dospěly na přelomu jara a léta k výbuchu: střet s československými legionáři na konci května se stal signálem začátku občanské války. S čím bolševici vůbec nepočítali, bylo, že nebude jen třídní válkou, ale i válkou uvnitř dělnické třídy, neboť část dělnictva vystoupí proti sovětskému režimu. Když Lenin o několik měsíců dříve mluvil o „přeměně imperialistické války ve válku občanskou“, rozhodně takový vývoj do svých úvah nezahrnul.

PROČ TAK ÚSPĚŠNĚ? PLODY ČESKÉ KLIMASKEPSE

Pokud Vás vždy fascinoval zapálený optimismus, který vyjadřuje několik svébytných českých osobností ve vztahu ke změnám klimatu, je kniha *Oteplí se a bude líp* právě pro Vás. Na základě několika svých předchozích výzkumů v ní sociolog Petr Vidomus pečlivě analyzuje aktivní české klimaskeptiky za posledních 15 let. Ačkoliv autor využívá tématu hlavně jako ověření konkrétního sociologického konceptu kontrahnutí, přispívá v širším kontextu zajímavým impulsem k uvažování nad formováním české společenské debaty o změnách klimatu.

Podle ukazatele Eurobarometr patří Češi k nejskeptičtější skupinám, co se závažnosti změny klimatu týče. Zdaleka ne každý přijímá vědecký konsenzus konstatující oteplování planety, s velkou pravděpodobností [hraničící s

jistotou] zaviněné člověkem a také katastrofální dopady změny klimatu. Jednou z příčin takového znejistění se ve srovnání s ostatními zeměmi

zdá být aktivita zdejšího klimatického kontrahnutí. Pro srovnání nemusíme chodit daleko, na Slovensku, kde byla debata klimaskeptiky ovlivněna výrazně méně, si je veřejnost nebezpečnosti klimatických změn vědomější.

Motivace klimaskeptiků se zdá být dvojího typu, i když ji leccos spojuje. Nezanedbatelným vlivem, který poháněl českou klimaskepsi, byli nepochybně peníze ČEZu a dalších energetických společností, které na znejistění konsenzu o klimatu měli zájem z hlediska svého byznysu. Po vzoru zahraničních fosilních korporací dotovali think-tanky s klimaskeptickou agendou jako například Centrum pro ekonomiku a politiku, Liberální institut nebo konzervativní Občanský institut. Ty zajistily díky tučným peněžním tokům české klimaskepsi dobré organizační zázemí, zajišťující překlady zahraničních textů

i seriózně vyhlízející konference „heretických“ vědců.

Jedním z nových impulzů Vidomusovy knihy však je poznatek, že ve vzednutí klimaskepse nehrál hlavní roli placený vliv, ale naopak osobní přesvědčení mnoha klimaskeptiků, kteří neváhali v boji s „alarmisty“ mobilizovat vlastní zdroje. Bylo by tedy chybou odbýt klimaskepsi jako peněžními vlivy zmanipulovaný fenomén. Je zajímavé sledovat osobní motivace jednotlivých skeptiků. Pokud odhlédneme od obecně protivědeckých a specifickými přírodovědnými obory ovlivněných názorů, spojuje klimaskeptiky hlavně libertariánské vidění světa, které nehodlá připustit, že některé problémy nelze vyřešit pouze soukromě a pracuje s představou dokonalého trhu optimálně regulujícího vztahy mezi jednotlivci. Zdá se, že klimaskeptikům je podvědomě velmi proti srsti pojetí změny klimatu jako největšího a historicky bezprecedentního tržního selhání. Oba typy motivace klimaskeptiků se tedy veskrze dotýkají slabin fungování kapitalismu.

Přínos Vidomusovi knihy lze také nalézt v analýze měnící se dynamiky a intenzity klimaskeptického hnutí. Nejsilnější vzednutí můžeme zpětně pozorovat okolo roku 2007, kdy o tématu klimatické změny vycházelo i nejvíce článků v českých médiích. Nejcitovanějším aktérem společenské debaty byl očekávatelně Václav Klaus, který v této době obhájoval svůj prezidentský mandát a klimaskeptici i environmentalisté mu shodně v debatě přisuzují centrální roli. Vojtěch Kotecký v recenzi na knihu dodává, že zdůraznění tématu klimatické změny mohlo mít u Klause i pragmatický důvod, používal jej totiž jako vrážení klínu do tehdejší vládní koalice ODS a Strany zelených. Nebyl to však pouze tehdejší prezident, koncem nultých let se podle Vidomusova strašidelně obsáhlého seznamu odehrálo vůbec nejvíc veřejných akcí s klimaskeptickým motivem. Od té doby [s výjimkou pseudoaféry Climategate v roce 2009, za kterou pravděpodobně stály opět finanční tlaky fosilních korporací a která demoralizovala klimatické hnutí] téma klimatické změny v českém mediálním prostoru spíše upadá. Počet lidí, kteří považují klimatickou změnu za závažnou hrozbu začíná se zpožděním opět pomalu narůstat a projevy klimaskepse se z

agendy velkých think-tanků přesouvají spíše do blogosféry a na konspirační weby.

V závěru se autor dívá na klimaskeptické hnutí pomocí konceptu postnormální vědy. Podle výpovědí klimatologů lze jejich obor charakterizovat jako postnormální vědu, protože v něm panují velké nejistoty, vysoká rizika a hodnotové rozpory. Zároveň však klimatologové [minimálně ti čeští] svůj obor brání postnormální praxí – nechťjí být vystaveni širší hodnotící komunitě a vykročit z uzavřeného kruhu vědy. To by pro ně znamenalo vystavit se otevřeněji kritice klimaskeptiků, ale i například více spolupracovat s neziskovými organizacemi nebo vystupovat ve veřejném prostoru. Podle Vidomuse je právě tohle věc, která české debatě o změnách klimatu chybí. Opakujeme prý stejné nešvary jako při debatě s Václavem Klausem, v debatách o změnách klimatu se utápíme v technických detailech a ztrácíme schopnost oslovit širší publikum. Stačí však takovéto informování a otevírání se veřejnosti?

Jednou z hlavních tezí, kterou rozvádí Andrew J. Hoffman ve své nedávno přeložené knize *Jak kultura utváří diskuzi o klimatické změně* je idea, že pro přijetí klimatické změny veřejností je nutné vycházet z ideového, hodnotového a kulturního zázemí individuálních jedinců a poselství o klimatické změně jim přizpůsobit. O klimatické změně bychom podle Hoffmana měli mluvit bez ideologie. Když mluvíme se zastánci volného obchodu zdůraznit ohrožení ekonomické konkurenceschopnosti.

Není to ovšem tak trochu nesmysl? Co když se v problému přijetí změny klimatu promítá právě zásadní konflikt hodnot a střet ideologií? Je otázkou, zda reflexivní obrana libertariánů a konzervativců proti změně klimatu není poměrně pochopitelná. Celé politické vyjednávání o změně klimatu ukazuje, že pro její zmírnění potřebujeme zásadní společenské změny a důslednou regulaci a omezení trhu. Tohle se jednoduše nebude libertariánům ani konzervativcům líbit.

Rozhodně má smysl snažit se klimatickou změnu lépe komunikovat, aktivně a srozumitelně vyvracet mýty klimaskeptiků a zapojit do debaty odborníky – klimatology. Měli bychom se také vyvarovat

pojetí změny klimatu jako potvrzení vlastní pravdy a pohazení vlastní identity, před čímž varují odborníci zabývající se komunikací klimatické změny. Zároveň je ale nutné klimatickou změnu věcně a přímočaře prosadit jako zásadní argument do debaty o politických otázkách a ovlivnit tak hlavní proud. Musíme odhalovat a diskutovat důsledky, které z fenoménu klimatické změny plynou, jako je zásadní zpochybnění fungování volného trhu nebo ekonomického růstu. Pomůže nám to delegitimovat a odsunout konzervativní a libertariánské proudy.

Mimo to bychom neměli zůstat jen u komunikace. Lze si těžko představit, že klimatickou změnu přijme jako reálnou hrozbu celá společnost a pokud ano, není to dosažitelné v přijatelném časovém horizontu. I kdyby klimatickou změnu za reálnou hrozbu celá společnost považovala, neznamena to, že proti ní bude něco podnikat. Měli bychom se proto více než doposud soustředit na provedení sociální změny, spíše než na ambici přesvědčit o závažnosti klimatické změny nepřesvědčitelně. Jedna analýza popisuje typologii aktérů sociální změny jako „advokáty“ prosazující myšlenky na odborné a politické úrovni, „helpry“ v podobě neziskovek, „rebely“ kteří podnikají radikální akce a „organizátory“ kteří první tři skupiny spojují dohromady. Je chvályhodné, že se nám díky Vidomusově knize dostává dalšího materiálu pro „advokáty“ a „helpry.“ Posílit však potřebují především dvě poslední skupiny.

To už je každopádně překročení obzoru, který si kniha ani neklade za cíl. Každopádně jí můžeme být vděční, že nám svou analýzou poskytuje cenné podklady pro promyšlení nutné systémové změny. Klimaskeptiky bychom se rozhodně neměli nechat znejistit.

Petr Vidomus, 2018. *Oteplí se a bude líp*. Praha: Sociologické nakladatelství

Přidejte se ke kampani za dostupné bydlení!

Požadujeme:
rozsáhlou státní bytovou výstavbu
regulaci nájmů a developerů
dostupné bydlení pro všechny

iniciativa za dostupné bydlení

www.zadostupnebydleni.cz

SOLIDARITA
VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
WWW.SOCSOL.CZ

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370
Redakční e-mail: redakce@socsol.cz
Předplatitelský e-mail: predplatne@socsol.cz
Doručovací adresa: Socialistická solidarita,
Bořivojova 74, Praha
140 00

ŠÉFREDAKTOR:
Martin Šaffek

KOREKTURY A EDITACE:
Jaroslav Chramosta

REDAKTOŘI:
Martina Veverková, Jan Májiček,
Martin Churáň, Vladimír Tupáček, Martin Šaffek,
Matej Pintér, Petr Pávek

ILUSTRACE:
Alexey Klyuykov

ILUSTRACE OBÁLKY:
Alexey Klyuykov

GRAFICKÝ DESIGN:
Nela Klímová

SAZBA:
Jan Májiček

**PRODEJNÍ MÍSTO
ČASOPISU:**

kavárna Praha Husova 18, Brno	Galerie Tranzitdisplay Ditrichova 9, Praha 2
Kavárna Tří Očásci Třída Kpt. Jaroše 18, Brno	klub Brácha na triku Oldřichova 40, Praha 2
Galerie TIC Radnická 4, Brno	Mint shop Slezská 15 Praha 2
Kamenný obchod Fair&bio, Sokolovská 29, Praha 8	

**ČASOPIS SOLIDARITA JE NEVÝDĚLEČNÉ
PERIODIKUM. UTRŽENÉ PENÍŽE
JSOU INVESTOVÁNY ZPĚT DO NÁKLADU
NÁSLEDUJÍCÍHO ČÍSLA.**

ZA ČÍM STOJÍME

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovností, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém uprártivé většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoliv jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky. Ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatu.

Naprostě odmítáme režimy bývalého východního bloku ČSSR, SSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námězdově pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systémové změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace. Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoliv jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve

skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatí, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojoval aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

SOC SOL V SOCIÁLNÍM HNUTÍ

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrastní summit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG). Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den dříve.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový protest proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická organizace pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojují do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly organizace pouze tři, mj. SocSol. Stavba základny je nakonec zastavena, což znamená

velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP a Věcí veřejných chystá drastické škrtů v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejméně. V srpnu se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reform a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje od samého počátku.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře organizuje dosud největší studentské protesty od roku 1989. Deset tisíc studentů pochoduje Prahou v rámci tzv. Týdne neklidu. Do něj se zapojují další tisíce studentů po celé republice a organizují happeningy, přednášky a debaty. Plánované vysokoškolské reformy jsou zastaveny.

2012

Protesty proti pravicové vládě škrtů sílí. Členové SocSol se aktivně podílejí na vzniku platformy STOP VLÁDĚ. Ta spojí přes 50 odborových svazů, občanských iniciativ a zájmových sdružení. Uspořádá několik protestních akcí včetně více jak 100 000 demonstrace na Václavském náměstí. Ta se stane symbolem odporu proti neoliberalním reformům.

2013

Zvedá se další vlna protiromských pochodů, v některých případech se rozvíjejí v pouliční násilí. Aktivisté SocSol pomáhají s organizací protiokcí. Díky blokádam neonacistických pochodů se daří držet davy „slušných Čechů“ mimo romská sídliště.

2014

V druhé polovině roku začínají stále více proudit informace o dojednávanych smlouvách TTIP a CETA. SocSol se zapojuje do společné platformy STOP TTIP CZ, která začne pořádát semináře, konference a debaty o TTIP a uspořádá také první demonstraci proti oběma smlouvám.

2015

Především v souvislosti s katastrofální humanitární situací v Sýrii a Iráku přichází do Evropy vlna uprchlíků z této oblasti. Českou republikou se přelévá vlna islamofobie, aktivitu začínají rozvíjet rozličné rasistické a fašistické spolky. Autentická levice včetně SocSol organizuje protidemonstrace, jako koordináční platforma vzniká Zleva proti xenofobii.

NÁŠ BOJ POKRAČUJE. PŘIDEJTE SE K NÁM!

**PRODEJNÍ MÍSTA
ČASOPISU:**

**KAVÁRNA
PRAHA
HUSOVA 18
BRNO**

**KAVÁRNA
TŘI OCÁSCI
TŘÍDA KPT. JAROŠE 18
BRNO**

**GALERIE TIC
RADNICKÁ 4
BRNO**

**KAMENNÝ OBCHOD
FAIR&BIO
SOKOLOVSKÁ 29
PRAHA 8**

**GALERIE
TRANZITDISPLAY
DITRICOVA 9
PRAHA 2**

**KLUB
BRÁCHA NA TRIKU
OLDŘICOVA 40
PRAHA 2**

**MINT SHOP
SLEZSKÁ 15
PRAHA 2**